

Kotihoidon tuki

01.02.2021

Sisällysluettelo

1 Etuusohje	1
1.1 Asiakkaan kokonaistilanne	1
1.2 Tavoite	2
1.3 Etuuden osat	2
1.4 Oikeus ja edellytykset	2
1.4.1 Valintaoikeus	7
1.4.2 Perheen käsite	9
1.4.3 Avoliitto	10
1.4.4 Kotihoidontuen etuuskohtaiset myöntämisedellytykset	11
1.4.4.1 Hoitoraha	12
1.4.4.2 Hoitolisä	12
1.4.4.3 Kuntalisä	12
1.4.4.4 Suoritus aika	13
1.4.5 Kv-säännökset	15
1.4.5.1 Maksettavien etuuksien ensisijaisuussäännöt	16
1.4.5.2 Perheenjäsen	28
1.4.5.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat etuudet	30
1.4.5.4 Kolmannesta maasta tulleen työntekijän etuudet	33
1.5 Suhde muihin etuuksiin	35
1.5.1 Vanhempainpäiväraha	37
1.5.2 Työttömyysturva	40
1.5.3 Muut etuudet	42
1.5.4 Kv-säännökset	43
1.5.4.1 Suomi ensisijaisena maksajana	43
1.5.4.2 Suomi toissijaisena maksajana	44
1.5.4.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat perhe-etuudet	47
1.6 Hakeminen	47
1.6.1 Vireilletulo	48
1.6.1.1 Lähettäjän vastuu	49
1.6.1.2 Asiakirjan siirto	49
1.6.2 Kuka voi hakea etuutta?	49
1.6.2.1 Henkilö itse	50
1.6.2.2 Edunvalvoja	50
1.6.2.3 Edunvalvontavaltuutettu	51
1.6.2.4 Asiamies eli valtuutettu	51
1.6.2.5 Lähiomainen tai muu henkilö	52
1.6.2.6 Kunta	52
1.6.3 Haku aika	52
1.6.4 Lisäselvitysten pyytäminen	53
1.6.4.1 Lisäselvitykset lastenhoidon tuissa	55
1.6.5 Hakemuksen peruminen	55
1.6.6 Kv-lomakkeet ja yhteyselimet	55

1.7 Määrä	56
1.8 Määräytymisperusteet	57
1.8.1 Hoitolisän tulorajat	57
1.8.2 Tulot ja vähennykset	58
1.8.2.1 Palkkatulot	61
1.8.2.1.1 Selvittäminen	64
1.8.2.1.2 Erityistilanteita	65
1.8.2.1.3 Alkava työsuhde	66
1.8.2.1.4 Tulot hoitolisän myöntöaikana	67
1.8.2.2 Elinkeinotoiminnan tulot	68
1.8.2.2.1 Yksityinen elinkeinoharjoittaja	69
1.8.2.2.2 Avoin ja kommandiittiyhtiö	70
1.8.2.2.3 Osakeyhtiö	73
1.8.2.2.4 Verotusyhtymä	74
1.8.2.2.5 Kevytyrittäjä	74
1.8.2.2.6 Aloittava yritys	75
1.8.2.2.7 Elinkeinotoimintaa harjoittava kuolinpesä	76
1.8.2.2.8 Maa- ja porotalouden tulot	76
1.8.2.2.9 Tarkistaminen	78
1.8.2.3 Pääomatulot	79
1.8.2.3.1 Metsätalouden tulot	80
1.8.2.3.2 Osinkotulot	81
1.8.2.3.3 Korkotulot	82
1.8.2.3.4 Vuokratulot	83
1.8.2.4 Sosiaalietuudet	85
1.8.2.4.1 Työttömyysetuuden vaikutus hoitolisään	85
1.8.2.4.2 Yrittäjän ja maatalousyrittäjän sairauspäiväraha	87
1.8.2.4.3 Takautuva sosiaalietuus	89
1.8.2.5 Vähennykset	90
1.8.2.6 Tiedot rahalaitoksilta	90
1.8.3 Kv-säännökset	91
1.9 Ratkaiseminen	93
1.9.1 Käsittelypaikka	93
1.9.1.1 Kv-asioiden käsittelypaikka	95
1.9.2 Esteellisyydestä	98
1.9.2.1 Käsittely- ja ratkaisukiello	98
1.9.2.2 Esteellisyyden toteaminen	98
1.9.3 Lisäselvitykset	98
1.9.4 Kuuleminen	99
1.9.4.1 Milloin asiakasta on kuultava?	99
1.9.4.2 Miten kuullaan?	99
1.9.5 Päätöksen antaminen	99
1.9.5.1 Päätöksensaajat	100
1.10 Maksaminen	100
1.10.1 Maksuosoite	101
1.10.1.1 Ulkomaan maksuosoite	101

1.10.2 Maksunsaajat	102
1.10.3 Maksamisen keskeyttäminen	103
1.10.4 Ennakonpidätyksen yleiset periaatteet	103
1.10.4.1 Ennakonpidätyksen perusteet	104
1.10.4.2 Lähdevero	105
1.10.4.3 Työkorvausten saajien verotus	105
1.10.4.4 Tietojen saanti ja käyttöönotto	106
1.10.4.4.1 Suorasiirtotiedot	106
1.10.4.4.2 Tiedot maksunsaajalta	106
1.10.4.4.3 Ennakonpidätyksen tallennus	107
1.10.4.4.4 Kelan selvitettävä	107
1.10.4.5 Toimittaminen	108
1.10.4.5.1 Lastenhoidon tuki	108
1.10.4.6 Ennakonpidätyksen korjaus ja palautus	109
1.10.4.7 Takaisin maksetut etuudet	110
1.10.4.8 Regressisuoritukset	110
1.10.4.9 Vuosi-ilmoitukset	111
1.10.4.10 Kuukausivalvonta	111
1.10.5 Etuusmaksujen peruutukset pankista	112
1.11 Ilmoitusvelvollisuus	112
1.12 Tarkistaminen	112
1.12.1 Vanhempainpäivärahan myöntö	116
1.13 Liikamaksu	116
1.13.1 Takaisinperintä	116
1.13.2 Kv-säännökset	116
1.14 Päätöksen oikaisu ja poistaminen	116
1.15 Lakkauttaminen	117
1.15.1 Kv-säännökset	117
1.16 Muutoksenhaku	118
1.17 Kunnan rahoitus	118

1 Etuusohje

Etuusohje on toimintaohje, jota käytetään apuna etuuksien ratkaisutyössä. Ohje on ensisijaisesti tarkoitettu Kelan sisäiseen käyttöön. Ohjeen pdf-tiedosto muodostuu automaattisesti Kelan intranetissä olevan etuusohjeen verkkosivuista.

Pdf-muotoisesta etuusohjeesta puuttuvat kaikille ohjeille sisällöltään samanlaiset ohjeet

- päätöksen oikaisu ja poistaminen
- takaisinperintä
- muutoksenhaku.

Näistä on tehty omat pdf-ohjeet.

1.1 Asiakkaan kokonaistilanne

Kun käsittelet asiakkaan hakemusta, muodosta ensin kokonaiskuva asiakkaan elämäntilanteesta. Tarkastele asiakkaan tilannetta jo Kelassa olevien tietojen perusteella asumisen-, perheen-, terveyden- ja toimeentulon näkökulmista. Huomaathan, että asiakkaalla saattaa olla oikeus myös muihin etuuksiin. Ohjaa asiakas tarvittaessa hakemaan niitä. Asiakkaalla saattaa olla myös tarve elämäntilanteeseen liittyvään neuvontaan.

Hahmota asiakkaan kokonaistilanne

Tutustu asiakkaan tilanteeseen OIWAn koostenäytöllä.

- Katso asiakkaan palvelutiedot (vihreä puhekupla)
- Tarkista asiakkaan etuustiedot sekä vireillä olevat työt ja ratkaistut hakemukset, erityisesti etuuksien viimeisimmät ratkaisut
- Katso viimeisimmät yhteydenotot, kommentit, viestit ja asiakaskirjeet
- Katso, onko asiakkaalla muutoksenhakuja vireillä
- Katso, onko asiakkaalla useita asioita vireillä tai onko hän saanut hylkääviä päätöksiä
- Kiinnitä huomioita myös siihen, onko asiakkaalla toimeentulotuen päätöksiä; jos on, niin kuinka pitkäaikaisia.

Muodosta itsellesi käsitys asiakkaan kokonaistilanteesta yllä kerrottujen tietojen perusteella sekä sinulla nyt käsiteltävänä olevan työn asiakirjojen perusteella. Kiinnitä huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Millainen perhemuoto on kyseessä?
- Ovatko ratkaisuun vaikuttavien henkilöiden vakuuttamistiedot ajan tasalla? Tee tarvittavat toimenpiteet kv-prosessin mukaisesti.
- Asuuko, työskenteleekö tai saako joku perheenjäsenistä etuutta ulkomailta? Onko kyseessä useamman maan tilanne / kv-kytkentäinen tapaus?
- Onko etuudessa vireillä- tai voimassaolevia maksuvaatimuksia (kunta tai toimeentulotuki)?
- Tuleeko asiakirjoista esille perheen heikko taloudellinen tilanne ja mahdollinen toimeentulotuen tarve?
- Onko asiakas kyvykäs hoitamaan itsenäisesti asioitaan?
- Ilmeneekö asiakirjoista tai muista tiedoista perhettä selvästi kuormittavia seikkoja?

Ehdota asiakkaalle tarvittaessa ajanvarausta tai ohjaa asiakas oikealle viranomaiselle tai toimivalle taholle. Asiakkaan tai perheen kokonaistilanteen perusteella saattaa

herätä huoli sosiaalihuollon tarpeesta. Ohjaa asiakas tarvittaessa esimerkiksi sosiaalihuoltoon tai tee tilanteen vaatiessa lastensuojeluilmoitus.

Arvioi lisätiedon tarve ja ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen

- valmistaudu yhteydenottoon siten, että voit puhelun aikana pyytää tarvittaessa lisätietoja myös muihin asiakkaalla vireillä oleviin etuuksiin
- onko asiakas jo antanut suostumuksen sähköiseen asiointiin (jos ei ole, markkinoi sähköistä asiointipalvelua)

Dokumentointi

- Jos olet yhteydessä asiakkaaseen, kirjaa yhteydenottoon asiakkaalta saadut tiedot ja nosta yhteydenotto tarvittaessa palvelutiedot-näytölle. Poista vanhentuneet tiedot näytöltä.
- Kirjaa tarpeelliset tiedot työn kommenttiin ja nosta kommentti harkinnan mukaan palvelutiedot-näytölle. Poista vanhentuneet tiedot näytöltä.
- Tee tarvittaessa toimeksianto –työ toiseen etuuteen, esimerkiksi tiedon välittämiseksi toiseen etuuteen.

Huomioi mahdollinen oikeus/vaikutus muuhun etuuteen. Vinkkaa myös mahdollisesta oikeudesta uuteen etuuteen/etuuden korotusosaan.

Jos havaitset kokonaistilanteen kartoittamisessa, että asiakkaalla on useita tai isoja ongelmia terveydessä, elämänhallinnassa tai toimeentulossa, hän voi hyötyä moniammatillisesta palvelusta. Lue lisää: Moniammatillinen palvelu.

1.2 Tavoite

Lastenhoidon tukien tavoitteena on tukea perheitä taloudellisesti lasten hoidon järjestämisessä. Lastenhoidon tukena maksetaan kotihoidon tukea, yksityisen hoidon tukea, osittaista hoitorahaa sekä joustavaa hoitorahaa. Kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki ovat vaihtoehtoja kunnan järjestämälle varhaiskasvatukselle.

1.3 Etuuden osat

Kotihoidon tukena ja yksityisen hoidon tukena maksetaan hoitorahaa, hoitolisää ja kuntalisää. Hoitolisä on tulosidonnainen ja sen määrä riippuu perheen tuloista. Kuntalisän maksaminen ja määrä perustuu kunnan päätökseen ja on näin ollen kuntakohtaista.

1.4 Oikeus ja edellytykset

Yleiset lastenhoidon tukien myöntämisedellytykset

Suomessa asuminen

Lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen maksamisen edellytyksenä on, että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa. (LKYTL 3 §) Tämä on lähtökohta myös joustavassa ja osittaisessa hoitorahassa. Lastenhoidon tuen myöntäminen ei

kuitenkaan edellyttä, että lapsi asuisi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (ns. vakuuttamislain) edellytysten mukaisesti Suomessa ja olisi siihen perustavana oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan.

Kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa tilapäisen, enintään 3 kuukauden ulkomailta oleskelun ajalta, jos tosiasiallinen asuinpaikka säilyy tämän ajan Suomessa. Lisäksi etuuskohtaisten edellytysten tulee yhä täyttyä. Yksityisen hoidon tuen maksaminen edellyttää sitä, että lapsen hoitopaikka säilyy ja hänestä maksetaan hoitomaksua.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea ei makseta kansallisen lain mukaan EU/ETA-valtioiden, Sveitsin tai Yhdistyneen kansakunnan ulkopuolella oleskelevasta lapsesta yli 3 kuukauden ajalta, sillä lapsen ei katsota asuvan tosiasiallisesti Suomessa lain edellyttämällä tavalla. (LKYTL 3 § 1 mom.)

Kotihoidon tuki on kuitenkin myös EU-asetuksen 883/2004 mukainen perhe-etuus. Tällöin edellytyksenä ei ole lapsen tosiasiallinen Suomessa asuminen. Jos perhe tai osa heistä liikkuu Suomen ja toisen EU- tai Eta-maan tai Sveitsin välillä ja jompikumpi vanhemmista työskentelee, perhe-etuuksien maksaminen määräytyy yhteisen EU-lainsäädännön perusteella. Tällöin on mahdollista, että lapsesta maksetaan samanaikaisesti perhe-etuuksia Suomesta ja toisesta EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä. Yleensä periaatteena on, että perheeseen kuuluva työntekijä saa sosiaaliturvan työskentelymaasta. Myös työntekijän lapsista maksettavien perhe-etuuksien saaminen on sidottu työskentelyvaltioon. Oikeus perhe-etuuksiin perustuu näissä tilanteissa ensisijaisesti lapsen vanhemman tai muun huoltajan työskentelyyn tietyssä EU-maassa ja vasta toissijaisesti siihen, missä maassa lapsi asuu. Lue lisää kotihoidon tuen maksamisesta EU-tilanteissa kohdasta kv-säännökset.

Yksityisen hoidon tukea, joustavaa ja osittaista hoitorahaa ei makseta lapsen asuessa tai oleskellessa ulkomailta eivätkä ne ole EU-asetusten mukaisia perhe-etuuksia.

Ahvenanmaalla kotihoidon tukea sekä osittaista ja joustavaa hoitorahaa maksetaan huoltajalle Ahvenanmaan kotihoidon tuesta annetun maakuntalain (2015:68) perusteella, jolloin etuuksia haetaan huoltajan kotikunnasta. Ahvenanmaalla ei makseta yksityisen hoidon tukea.

Kotikunnan ja kotikuntalain merkitys asumisen arvioinnissa

Lastenhoidon tuki on kuntien rahoittama etuus, jota Kela maksaa koti- tai oleskelukunnan puolesta. Tuen rahoittaa pääasiassa lapsen vanhemman tai huoltajan koti- tai oleskelukunta ja tietyissä tilanteissa Suomen valtio. Kts lisää kohdasta [Kunnan rahoitus](#).

Lastenhoidon tukien osalta Kela tekee kuitenkin lapsen Suomessa asumista koskevan ratkaisunsa itsenäisesti, eikä siten ole kotikuntalakiin perustuvassa, Suomessa asumista koskevassa arvioissaan sidottu DVV:n (Digi- ja väestötietovirasto, ent. maistraatti), kunnan, sairaanhoitopiiriin tai kuntayhtymän ratkaisuihin tai vtj-tietoihin. Oleskelukunta tai tarvittaessa muu tieto, esim. postiosoite, riittää myös viitteeksi siitä, että lapsi asuu tosiasiallisesti Suomessa. Lue lisää kotikuntalain mukaisesta asumisen arvioinnista. Vakinaisen asumisen arvioinnissa käytetään myös harkintaa siinä, onko kyse pidemmästä vai lyhyemmästä Suomessa oleskelusta (esim. lomailu).

Eu-maasta muuttava työntekijä tulee kotikuntalakiin perustuvien etuuksien piiriin työeläkelainsäädännön soveltamisen kautta. Tämä merkitsee sitä, että jos työntekijä on työeläkevakuutettu, hän on myös kotikuntalain mukaisten etuuksien piirissä riippumatta palkan ja työajan määrästä ja siitä, kuinka kauan työ kestää. Kelan hoitamista EU-

asetusten piiriin kuuluvista etuuksista tämä tarkoittaa lasten kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää. Asumisen arvioinnista EU-maista Suomeen muutettaessa voit lukea lisää etuusohjeesta maasta- ja maahanmuutto tästä.

Esimerkki

Esimerkki 1. Virolainen työeläkevakuutettu henkilö työskentelee Suomessa ja muut perheenjäsenet asuvat Virossa. Perheelle syntyy oikeus Suomesta lasten kotihoidon tukeen vanhemman Suomessa työskentelyn perusteella EU-asetuksen 883/2004 mukaisesti. Viro maksaa myös perhe-etuuksia samaan aikaan, koska puoliso ja lapsi asuvat Virossa. Puoliso ja lapsi muuttavat myöhemmin Suomeen, mutta heillä ei ole vielä virallista kotikuntaa. Kustannuksista vastaa Suomen valtio (STM/999) siihen asti, kunnes lapsi muuttaa Suomeen. Kotikunta vastaa kustannuksista siitä lähtien, kun ainakin toisella vanhemmista on kotikunta ja lapsi on muuttanut tosiasiallisesti Suomeen. Lisäksi on tarkistettava, mihin asti Viro on maksanut perhe-etuuksia.

Esimerkki

Esimerkki 2. Pariskunta on muuttanut Virosta Suomeen kahden lapsensa kanssa. Perhe hakee lastenhoidon tukea pian maahantulon jälkeen ja hakemuksesta käy esille, että perheen aikuiset ovat palkattomassa vapaaehtoistyössä ja lisäksi jakavat mainoslehtiä kaksi kertaa viikossa, palkan ollessa kummallakin noin 100–250 euroa kuukaudessa. Kun muita siteitä Suomeen ei ole vielä syntynyt, ei perheelle synny oikeutta asumisperusteisiin etuuksiin työskentelyn eikä vakinaisen asumisen perusteella. Työskentely ei täytä vakuuttamislain edellyttämää ansiotasovaatimusta, joten puolisoita ei pidetä vakuuttamislain mukaisina työntekijöinä, eikä heitä vakuuteta vakuuttamislain mukaisesti työskentelynsä perusteella maahan tulosta lukien. Molemmat tulevat kuitenkin työeläkevakuutetuiksi ja siten perheellä on oikeus mm. lasten kotihoidon tukeen.

Kolmannesta maasta tullutta työntekijää ei katsota kotikuntalain mukaan Suomessa asuvaksi pelkän työnteon perusteella, ellei hän asu täällä vakinaisesti. Työntekijä on kuitenkin oikeutettu kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään (ilman kuntalisää), jos työskentely Suomessa kestää vähintään 6 kuukautta. Kustannuksista vastaa näissä tilanteissa Suomen valtio (STM). Jos oleskelulupa on myönnetty pelkästään opiskelua varten, ei oikeutta kotihoidon tukeen ole. Lue lisää kolmannesta maasta tulleiden työntekijöiden perhe-etuuksista [tästä](#).

Esimerkki

Esimerkki 3. Kiinalainen henkilö on muuttanut Suomeen vakinaisesti töihin ja hänellä on täällä kotikunta. Hänen puolisonsa ja lapsensa muuttavat Suomeen myöhemmin ja heille muodostuu vakuuttamislain mukainen oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Puolisolla ja lapsella ei ole kuitenkaan kotikuntaa Suomessa, ainoastaan oleskelukunta.

Oikeus kotihoidon tukeen syntyy siitä lukien, kun lapsi muuttaa Suomeen asumaan. Tuen rahoittaa vanhemman kotikunta ja heillä on oikeus kuntalisään.

Suomeen muussa kuin työskentelytarkoituksessa muuttaneiden henkilöiden oikeus lastenhoidon tukiin riippuu pitkälti siitä, onko (tai voidaanko katsoa olevan)

kummallakaan vanhemmista Suomessa koti- tai oleskelukuntaa ja asuuko lapsi tosiasiallisesti Suomessa. Kotikuntalain perusteella arvioidaan myös 3. maasta (muusta kuin EU-maasta) Suomeen muuna kuin työntekijänä tulevan henkilön Suomessa asumisen vakinaisuutta ja sen myötä oikeutta lastenhoidon tukiin.

Ulkomailla asuminen ja oleskelu

Jos henkilö asuu pääasiallisesti ulkomailla ja ainoastaan lomailee Suomessa, ei hänen voida katsoa asuvan laissa tarkoitetulla tavoin tosiasiallisesti Suomessa myöskään loma-aikana. Lyhyt Suomessa vietetty aika ei katkaise pääasiallista ulkomailla oleskelua siten, että henkilölle muodostuisi oikeus lastenhoidon tukiin. Jos tuki on maksussa valtion rahoittamana, ei lyhyen Suomessa lomailun ajaksi muodostu kuitenkaan tukea rahoittavaa kotikuntaa, vaikka henkilöllä olisi kotikuntamerkintä. Näissä tilanteissa pääasiallisen asumisen katsotaan kuitenkin tapahtuvan ulkomailla.

Esimerkki

Esimerkki 4. Äiti on lähtenyt kahden lapsensa kanssa vuodeksi Venäjälle 1.3. Tästä syystä kotihoidon tuki on lakkautettu 1.3. Äiti ilmoittaa olleensa lasten kanssa Suomessa 1.7.-30.8. ja hakee tältä ajalta kotihoidon tukea. Äidillä ja lapsilla on kotikunta Suomessa. Lisäksi äidillä on oleskelukunta Suomessa 2.7. alkaen. Lapsilla on vakinainen osoite Suomen väestötietojärjestelmässä, mutta 1.4. lukien lasten oleskelukunta ja tilapäinen osoite on ulkomailla.

Perheellä ei ole oikeutta kotihoidon tukeen haetulta ajalta, sillä lyhyen Suomessa vietetyn ajan ei voida katsoa katkaisevan ulkomailla oleskelua ja lapset eivät tosiasiallisesti asu Suomessa.

Laitoshoido

Lapsen laitoshoito

Tukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevasta lapsesta siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta (LKYTL 19 §). Laitoshoidolla tarkoitetaan lapsen elatuksen sisältävää kunnan tai kuntayhtymän järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa. Selvitä tarvittaessa kunnalta, onko kyseessä lapsen elatuksen sisältävä laitoshoito.

Katso tarkemmin Avo- ja laitoshoito.

Esimerkki

Esimerkki 5. Lapsen vanhempi (äiti) on saanut kotihoidon tukea lapsesta 1.1. lukien. Lapsi joutuu jatkuvaan laitoshoidon 1.5. lukien. Äidin oikeus kotihoidon tukeen lakkaa 1.8. lukien.

Vanhemman laitoshoito

Vanhemman laitoshoito ei välttämättä vaikuta oikeuteen saada lastenhoidon tukea. Selvitä, miten lapsen hoito on järjestetty vanhemman laitoshoidon ajalla. Jos koko perhe on sijoitettu (esim. päihdekuntoutukseen), selvitä kunnasta, onko kyseessä LKYTL 19 §:ssä tarkoitettu laitoshoito eli onko hoito kunnan järjestämää ja sisältääkö se lapsen elatuksen. Jos kyse on tällaisesta hoidosta, ei oikeutta lastenhoidon tukeen ole siltä ajalta, jolta laitoshoidon kesto ylittää 3 kk. Jos se sisältää pelkästään vanhemman elatuksen, voi tuki pääsääntöisesti jatkua (jos tuen saaja on edelleen lapsen pääasiallinen hoitaja).

Vankila

Tukioikeus vanhemman mukana vankilassa olevasta lapsesta ratkaistaan valintaoikeuden perusteella. Suljetussa laitoksessa olevan vanhemman lapsella ei pääsääntöisesti ole valintaoikeutta. Avolaitoksessa olevan vangin lapsella sen sijaan on yleensä oikeus myös kunnallisena päivähoitona järjestettävään hoitopaikkaan. Näin ollen avolaitoksessa olevalla vanhemmalla on oikeus myös lastenhoidon tukeen, jos tuen myöntämisen edellytykset muuten täyttyvät. Kysy epäselvissä tilanteissa valintaoikeudesta kunnasta.

Laitoshoidon jatkuvuus

Jos lapsen laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olo ei ole yhdenjaksoista, voidaan sitä kuitenkin pitää jatkuvana jos

- laitushoitopäiviä on vähintään 90
- kotonaoloajat kestävät 15 päivää tai vähemmän
- laitushoitojaksot ovat keskimäärin pitempiä kuin kotonaolojaksot.

Laitushoitoon tulopäivä lasketaan hoitopäiväksi ja laitoksesta lähtöpäivä kotonaolopäiväksi.

Laitoshoidon jatkuvuus keskeytyy, kun lapsi on kotona yhdenjaksoisesti vähintään 16 päivää. Lapsen lähtiessä vähintään 16 päivää kestäväälle lomalle hoidon katsotaan päättyvän, vaikka hänet pidettäisiinkin edelleen laitoksen kirjoissa ja häneltä perittäisiin hoitomaksu.

Hoito ei ole jatkuvaa eikä tuen maksamista lakkauteta, jos

- kysymyksessä on pelkkä päivä- tai yöhoito
- lapsi on toistuvasti yhtä pitkät ajat kotona kuin laitoksessa.

Huostaanotetut lapset

Lastensuojelulain perusteella huostaanotetun lapsen osalta tuen maksaminen lakkaa heti, kun lapsen hoito ja kasvatusta on järjestetty kodin ulkopuolella. Lastenhoidon tukea ei siten makseta perhehoitoon sijoitetusta huostaanotetusta lapsesta myöskään sijoitusperheelle. Jos lapsi on sijoitettu perhehoitoon avohuollon tukitoimena, ei kyseessä ole lastensuojelulain mukainen huostaanotto, joten lastenhoidon tukea ei tällä perusteella lakkauteta. Jos sijoitus kuitenkin kestää yli kolme kuukautta, tulee lastenhoidon tuki lakkauttaa siltä ajalta, jonka perhehoito kestää yli kolme kuukautta.

Päätöksen huostaanotosta ja sijaishuollosta tekee kunnan sosiaalihuollon viranhaltija silloin, kun lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi itse ei vastusta huostaanottoa. Muussa tapauksessa päätöksen tekee hallinto-oikeus. Ennen hallinto-oikeuden päätöstä lapsi on jo voitu kiireellisesti sijoittaa perhe- tai laitoshoidon tukeen. Lastenhoidon tukea ei kuitenkaan voida lakkauttaa ennen kuin hallinto-oikeus on antanut päätöksen huostaanotosta tai ennen kuin sijoitus on kestänyt vähintään kolme kuukautta.

Lapsen huostaanottotieto löytyy lapsen henkilötietojen kyselystä kohdasta Perhetiedot.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 19 §, Lastensuojelulaki 417/2007

1.4.1 Valintaoikeus

Valintaoikeudella tarkoitetaan sitä, että perhe voi valita lapselleen joko kunnan järjestämän päivähoitopaikan tai rahallista tukea (LKYTL 1128/1996 3 § 1 mom), (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Jos perhe valitsee rahallisen tuen, perheelle maksetaan kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea. Molemmat näistä koostuvat hoitorahasta sekä mahdollisesti kuntalisästä ja tulosidonnaisesta hoitolisästä.

Kunta ratkaisee, onko kysymyksessä varhaiskasvatuslain mukainen taloudellisen tuen poissulkeva hoito. Mikäli kunnallinen varhaiskasvatus on järjestetty esim. lastensuojelullisena toimenpiteenä, on taloudellisen tuen maksaminen mahdollista myös varhaiskasvatuksen ajalta. Tällöin edellytetään kunnan esitystä tuen maksamiseksi.

Valintaoikeus alkaa vanhempainrahakauden päättymistä seuraavasta arkipäivästä ja lakkaa viimeistään heinäkuun 31. päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Yleensä tällä tarkoitetaan sitä vuotta, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Jos vanhempainrahakautta on useamman lapsen syntymän johdosta pidennetty tai vanhempainrahakauden päätyttyä suoritetaan isyysrahaa, siirtyy valintaoikeuden alkaminen vastaavasti. Jos yksin lasta hoitava äiti on hakenut vanhempainrahakauden pidennyksen, valintaoikeus alkaa vanhempainrahakauden pidennyksen jälkeen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen osalta valintaoikeus päättyy edellä mainitusta poiketen oppivelvollisuuden aloittamisvuotta seuraavan vuoden heinäkuun 31. päivänä.

- Lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, jos perusopetukselle säädetyt tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Tällöin oppivelvollisuus alkaa vuotta normaalia aiemmin (eli sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää kuusi vuotta) ja kestää 11 vuotta. Muilla kuin pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla lapsilla oppivelvollisuus kestää 10 vuotta. Tällä tarkoitetaan sitä, että kerran luokalleen jäänyt lapsi kuuluu vielä peruskoulun yhdeksännellä luokalla oppivelvollisuuden piiriin. Oppivelvollisuuden kesto ei siis ole yleensä sama asia kuin se, kuinka kauan lapsi käy koulua.
- Ensimmäisen oppivelvollisuusvuoden ajan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva lapsi osallistuu oppivelvollisena esiopetukseen ja perusopetus alkaa siis sinä vuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta (Perusopetuslaki 628/1998 25 §). Lastenhoidon tuki voidaan maksaa myös ensimmäisen kouluvuoden (eli sen vuoden, jolloin lapsi on oppivelvollisena esiopetuksessa) ajan. Jos lapsi osallistuu esiopetukseen jo välittömästi vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua, tuki voidaan maksaa kuten muistakin esikouluopetukseen osallistuvista lapsista.

Joissain kunnissa on käytössä palveluseteli, jolla kunta tukee perhettä yksityiseltä päivähoitontuottajalta hankitun palvelun käytössä. Palvelusetelin käyttöä pidetään valintaoikeuden käyttämisenä, jos kunnassa on näin päätetty. Palveluraha on kunnan maksamaa tukea yksityisen päivähoidon kustannuksiin. Kunta ratkaisee aina sen, onko palvelusetelin tai palvelurahan saamisen lisäksi oikeus lastenhoidon tukiin.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 3 §

Oppivelvollisuus ja lastenhoidon tuki

Kouluun	5v	6v	7v	8v	9v
Kouluun 7-vuotiaana (oppivelvollisuus alkaa 7-vuotiaana)	-	Esikoulu Yksityisen hoidon tuki tai kotihoiton tuki	1 lk Ohr	2 lk Ohr	-
Kouluun 8-vuotiaana (oppivelvollisuus alkaa 7-vuotiaana, myöhentynyt)	-	Esikoulu Yksityisen hoidon tuki tai kotihoiton tuki	Esikoulu Yksityisen hoidon tuki tai kotihoiton tuki Ohr	1 lk Ohr	2 lk Ohr
Kouluun 7-vuotiaana (pidennetty oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana)	Kotihoiton tuki tai yksityisen hoidon tuki	Esikoulu Kotihoiton tuki tai yksityisen hoidon tuki Ohr	1 lk Ohr	2 lk Ohr	3 lk Ohr
Kouluun 6-vuotiaana (oppivelvollisuus alkaa 7-vuotiaana, aikaistuu)	Esikoulu tai kotihoiton tuki tai	1 lk kotihoiton tuki tai	2 lk	-	-

Kouluun	5v	6v	7v	8v	9v
	yksityisen hoidon tuki	yksityisen hoidon tuki			
		Ohr	Ohr		

1.4.2 Perheen käsite

Kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa saman perheen lapsista. Lastenhoidon tukia koskevan lain mukaan perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia vanhempia tai muita huoltajia sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä alaikäisine lapsineen (LKYTL 2 §). Avioliitto tai avioliitto voi olla eri sukupuolta olevien välillä tai samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä. Samassa osoitteessa asuvien henkilöiden katsotaan pääsääntöisesti elävän yhteistaloudessa, ellei ole erityisen painavia syitä, joista voitaisiin päätellä, että yhteistaloutta ei ole. Aviopuolisoiden osalta yhteistalouden katsotaan purkautuneen, kun puoliset ovat muuttaneet erilleen yhteiselämän lopettamiseksi. Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuolisoon.

Jos avio- tai avopuoliso on sairauden vuoksi sijoitettu pysyvästi laitoshoitoon tai avohoidon yksikköön (esimerkiksi sairaala, hoitolaitos, palvelutalo) ja tästä esitetään selvitys, voidaan katsoa, että yhteistaloutta ei enää ole puolison muualla asumisen alkamisesta lähtien. Jos aviopuoliso on vankilassa suorittamassa vankeusrangaistusta, katsotaan yhteistalouden olevan voimassa, eli puoliso kuuluu perheeseen, ellei kyseessä ole myös yhteiselämän lopettaminen. Jos avopuoliso on suorittamassa vankeusrangaistusta, ratkaisevana pidetään asiakkaan omaa näkemystä perhetilanteestaan. Jos asiakkaalla on muitakin Kelan etuuksia vireillä tai niitä maksetaan, neuvottele muiden etuuksien ratkaisijoiden kanssa, jotta Kelan näkemys asiakkaan tilanteesta on yhtenäinen.

Kotihoidon tuki myönnetään ja maksetaan sille vanhemmalle tai muulle huoltajalle, joka lasta pääasiallisesti hoitaa. Jos lapsen pääasiallinen hoitaja on muu henkilö kuin vanhempi tai muu huoltaja (muu henkilö voi olla esimerkiksi isovanhempi), tuki myönnetään ja maksetaan silti hakemuksessa tuen saajaksi ilmoitetulle vanhemmalle tai muulle huoltajalle eli hakijalle. Katso myös [Maksunsaajat](#). Tuen myöntäminen edellyttää sitä, että hakijalla on suomalainen henkilötunnus. Muu henkilö, kuin vanhempi tai muu huoltaja, ei voi olla tuen hakija/saaja.

Lastenhoidon tuen hakemuksessa kotihoidon tuen osalta kysytään, kuka lasta pääasiallisesti hoitaa (hakija tai muu hoitaja). Tällä saattaa olla merkitystä myös esimerkiksi kuntalisän myöntämisessä tai joustavassa hoitorahassa. Asiakas itse päättää ja ilmoittaa, kuka lasta pääasiallisesti hoitaa. Jos molemmat vanhemmat

osallistuvat lapsen hoitoon, perhe voi itse päättää kumman vanhemman ilmoittavat pääasialliseksi hoitajaksi. Jos lasta hoitaa pääasiallisesti esim. isovanhempi tai kotiin palkattu hoitaja, asiakkaan tulee valita vaihtoehto ”Muu hoitaja”. Kotihoidon tuesta kertyy eläkettä sille vanhemmalle, joka hakee tukea ja on itse lapsen pääasiallinen hoitaja.

Vuoroasumistilanteessa, jossa lapsi on vanhempien erottua yhtä paljon kummankin vanhempansa luona, lapsen voidaan katsoa kuuluvan kumman tahansa vanhemman perheeseen. Kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki voidaan tällaisessa tilanteessa maksaa kummalle tahansa vanhemmista vanhempien keskenään sopimalla tavoin. Etuus voidaan kuitenkin maksaa vain toiselle vanhemmista. Ennen ratkaisun tekemistä, kuule lapsen sitä vanhempaa jonka luona lapsi virallisesti asuu. Jos etuuden nostamisesta on erimielisyyttä, katsotaan lapsen kuuluvan sen vanhemman perheeseen, jonka luona lapsi väestötietojärjestelmän mukaan asuu. Kotihoidon tai yksityisen hoidon tuki maksetaan erimielisyystilanteessa sille vanhemmalle, jonka luona lapsi virallisesti asuu.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 2, 3 ja 15 §:t

1.4.3 Avoliitto

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa lain 2 §:n mukaan perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa elävien vanhempien tai muiden huoltajien lisäksi vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avoliitossa tai *avoliitonomaisissa olosuhteissa* elävää henkilöä alaikäisine lapsineen.

Avoliitolla tarkoitetaan sitä, että kaksi henkilöä avoliittoa solmimatta elävät jatkuvasti yhteisessä taloudessa avoliitonomaisissa olosuhteissa. 1.3.2017 alkaen myös samaa sukupuolta olevat voivat olla avoliitossa.

Jos asiakas väestörekisteritietojen mukaan tai tosiasiallisesti asuu samassa asunnossa toisen henkilön kanssa ja ilmoittaa olevansa avoliitossa, etuus ratkaistaan sen mukaisesti. Jos asiakas ei tällaisessa tilanteessa ilmoita olevansa avoliitossa, eivätkä muut käytettävissä olevat tiedot tue asiakkaan antamaa tietoa, asiakkaalta pyydetään lisäselvitystä asumisesta (esimerkiksi asunnon koko ja huonemäärä, muu yhdessä asumisen syy kuin avoliitto, vuokrasopimukset, vuokran tosiasiallinen maksaminen). Muun selvityksen ohella asunnon tulee aina olla sellainen, että siinä on selkeästi riittävän yksityisyyden takaavat tilat. Suhteen tulkitseminen avoliitoksi harkitaan tapauskohtaisesti eikä mikään seikka yksinään ole ratkaiseva (esim. henkilöiden isokaan ikäero ei yksinään estä avoliitossa oloa). Ratkaisu tehdään kokonaisharkinnan perusteella, ottaen huomioon yleinen elämäkokemus ja se, miltä tilanne esitettyjen selvitysten perusteella kokonaisuutena näyttää. Harkinnassa voi ottaa huomioon esimerkiksi sen, että yleisen elämäkokemuksen mukaan kimppa-asuminen on tavanomaisempaa samaa sukupuolta olevien kesken ilman, että kysymys on avoliitosta. Toisaalta henkilöiden muuttaminen asunnosta toiseen yhdessä, osoittaa yleensä sen, että heillä on tarkoitus elää jatkuvasti yhteisessä taloudessa avoliitonomaisissa suhteissa.

Pääsääntöisesti henkilöitä voidaan pitää avoliitossa elävinä, kun he asuvat samassa asunnossa eivätkä he ole lähisukua keskenään. Myöskään serkuksia ei lähtökohtaisesti tulkita avopuolisoiksi. Avoliitossa eläviksi voidaan katsoa henkilöt aina, jos he asuvat samassa asunnossa ja sen lisäksi heillä on joko yhteisiä lapsia, he ovat kihloissa tai kyseessä on muutoin vakiintuneeksi katsottava suhde. Lapsen/lasten asuminen

samassa asunnossa voi yleisen elämäkokemuksen mukaan viitata avoliittoon myös silloin, kun lapset eivät ole yhteisiä.

Avoliitto alkaa, kun kaksi henkilöä muuttaa yhteen ja heidät katsotaan avoliitossa asuviksi. Avoliitto päättyy, kun avopuolisot muuttavat erilleen. Tämä johtuu avoliiton luonteesta, jossa suhde syntyy yhdessä asumisella. Avoliiton katsotaan kuitenkin edelleen jatkuvan erilleen muutosta huolimatta, jos hakija itse ilmoittaa avoliiton edelleen jatkuvan.

Ulkomailla asuvista Kelan ei ole mahdollista saada vastaavia väestörekisteritietoja kuin Suomessa asuvista. Näissä tapauksissa perhesuhteiden arviointi perustuu lähinnä asiakkaalta saataviin tietoihin, vaikka suhdetta muuten arvioidaan samoin kuin muissakin tilanteissa.

Lähtökohta on, että henkilön avoliitto tulkitaan samoin kaikkia etuuslakeja toimeenpantaessa.

1.4.4 Kotihoidontuen etuuskohtaiset myöntämisedellytykset

Lasten hoidon tukien yleisten myöntämisedellytysten lisäksi kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää koskevat omat etuuskohtaiset myöntämisedellytykset.

Kotihoidon tuki on taloudellista tukea perheelle, jossa on alle kolmivuotias lapsi (poikkeuksena ottolapset). Vanhempainpäivärahauden aikana perheessä katsotaan aina olevan alle kolmivuotias lapsi. Tuen myöntämisen edellytys ei ole, että toinen vanhemmista itse hoitaa lasta kotona. Perhe voi valita kotihoidon tuen, vaikka lasta hoitaisi yksityinen päivähoiton tuottaja.

Adoptiolapset

Adoptiovanhemmilla on oikeus kotihoidon tukeen myös yli kolmevuotiaasta lapsesta, kunnes sairausvakuutuslain mukaisen adoptiovanhemman vanhempainrahauden alkamisesta on ensimmäinen maksupäivä mukaan lukien kulunut kaksi vuotta.

Lasten kotihoidon tuen maksaminen päättyy kuitenkin viimeistään 31. päivänä heinäkuuta sinä vuonna, jona lapsi aloittaa oppivelvollisena perusopetuksen. Jos vanhemmalla on oikeus vanhempainrahaan adoptiolapsesta, hän ei voi valita adoptiovanhemman vanhempainrahan ja kotihoidon tuen välillä, vaan tällöin syntyy oikeus vain vanhempainrahaan. Mikäli perheessä on muita lastenhoidon tukeen oikeuttavia lapsia, adoptiovanhemman vanhempainraha sovitetaan normaalisti yhteen kotihoidon tuen kanssa.

Perheellä ei ole oikeutta hoitorahaan yli 3-vuotiaasta adoptiolapsesta silloin, kun adoptiolapsi on adoptionhakijan aviopuolison lapsi tai adoptionhakijan oma lapsi, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi. Oikeus hoitorahaan ei siten koske niin sanottuja perheen sisäisiä adoptioita. Jos adoptionhakijalla tai alle 18-vuotiaalla lapsella taikka molemmilla on asuinpaikka Suomessa, hakija ei saa ottaa lasta luokseen adoptiotarkoituksessa, adoptioeuvonnan antaja ei saa sijoittaa lasta adoptiotarkoituksessa hakijan luokse eikä palvelunantaja saa välittää hakijaa lapselle, ellei hakijalla ole adoptiolautakunnan myöntämää adoptiolupaa.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 3 § 2 mom.

1.4.4.1 Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitoraha voidaan maksaa kaikista alle kouluikäisistä lapsista. Jos lapsi on yli kolmivuotias, edellytetään kuitenkin, että perheeseen kuuluu alle kolmivuotias samalla tavalla hoidettava lapsi. Tällä tarkoitetaan sitä, että alle kolmivuotias kuuluu kotihoidon tuen piiriin eli ei ole kunnan järjestämässä päivähoitossa tai yksityisen hoidon tuen piirissä. Hoitorahan myöntämisen edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että vanhempi itse hoitaa lasta.

- Hoitoraha voidaan maksaa yli kolmivuotiaasta lapsesta myös silloin, kun perheeseen ei kuulu alle kolmivuotiaasta lasta, mutta perheessä on kotihoidon tukeen oikeuttava, kolme vuotta täyttänyt adoptiolapsi. Lue [tästä](#) lisää hoitorahan myöntämisedellytyksistä tällaisessa tilanteessa.

1.4.4.2 Hoitolisä

Kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan yhdestä kotihoidon tuen hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisä on tulosidonnainen, ja sen maksaminen edellyttää, että perheen tulot eivät ylitä laissa määrättyjä rajoja. Hoitolisän edellytys ei ole, että tuen saaja itse hoitaa lastaan kotona.

Esimerkki

Perheen isoäiti hoitaa 2- ja 4-vuotiaat lapset kotona. Äiti ja isä ovat kokopäiväisessä työssä. Hoitorahan ohella voidaan maksaa hoitolisää, mikäli tuloedellytykset täyttyvät.

1.4.4.3 Kuntalisä

Sekä kotihoidon tuen että yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä voidaan maksaa kunnan päätöksen mukaisella lisällä korotettuna. Kela ja kunta sopivat tuen maksamisesta Kelan kautta korotettuna kuntakohtaisesti (LKYTL 1128/1996 20 § 1 mom.). Kelan hoitamien kuntakohtaisten lisien määrät näkyvät APKY-kyselyllä.

Kelassa on laadittu yleiset perusteet, joiden mukaisen kuntalisän Kela ottaa toimeenpantavakseen. Jos kunta haluaa kuntalisään ehtoja, joita Kela ei voi hyväksyä, hoitaa kunta itse kuntalisän maksamisen.

Kuntalisän maksamisesta tehdään Kelan ja kunnan välillä sopimus. Kunnan ja Kelan välisessä sopimuksessa määritellään miltä ajalta ja millä ehdoilla kuntalisää maksetaan. Käytännön neuvottelut hoitaa Kelan puolesta Etuuspalvelujen Lakiyksikkö. Kunnan tulisi olla yhteydessä Kelaan jo ennen kuntalisän perusteista päättämistä sen varmistamiseksi, että kuntalisä on Kelassa toimeenpantavissa. Kunnan esittämän lisän toteutettavuus tarkistetaan ensin Etuuspalvelujen Lakiyksikössä (Eläke-, opinto- ja perhe-etuuksien osaamiskeskuksessa perhe-etuusryhmässä) jo ennen sopimuksen laatimista. Kunta [lähettää](#) sopimuksen sähköpostin liitteenä hyväksyttäväksi ja allekirjoitettavaksi Etuuspalvelujen Lakiyksikköön (lastenhoidontuet@kela.fi).

Kunnan on ilmoitettava Kelalle kuntalisän maksamisesta tai toimitettava sopimuspaperit Kelaan vähintään kaksi kuukautta ennen sopimuksen voimaantuloa. Mikäli tieto kuntalisän maksamisesta tulee vakuutuspiirille, sen on välitettävä tieto välittömästi Etuuspalvelujen Lakiyksikköön. Kuntalisäsopimus voidaan irtisanoa ilmoittamalla siitä kirjallisesti vähintään kahta kuukautta aikaisemmin.

Jos kunta haluaa irtisanoa voimassa olevan kuntalisäsopimuksen, asiasta tulee ilmoittaa Kelaan kaksi kuukautta ennen sopimuksen haluttua päättymispäivää.

Jos kunta maksaa kuntalisää sekä yksityisen hoidon tukeen että kotihoidon tukeen, sopimusta ei voi irtisanoa vain toisen tukimuodon osalta, vaan kyseessä on sopimuksen muutos. Esim. jos kunta maksaa kuntalisää molempiin tukimuotoihin ja haluaa lopettaa vain kotihoidon tuen kuntalisän maksamisen, kunnan tulee toimittaa Kelaan uusi sopimus, jossa sovitaan vain yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamisesta halutusta ajankohdasta alkaen.

Katso tarkemmin Kela.fi:stä [Kelassa toimeenpantavien kuntalisien ehdot](#).

Katso tarkemmin Kela.fi:stä [Mallisopimus lasten hoidon tuen kunnallisesta lisästä](#) .

1.4.4.4 Suoritus aika

Alkaminen

Lasten kotihoidon tukea maksetaan aikaisintaan vanhempainrahakauden päättymistä tai vanhempainrahakauden jälkeen maksettavan isyysrahakauden päättymistä seuraavasta arkipäivästä lukien tai muiden tuen edellytysten alkaessa.

Jos lapsesta ei ole oikeutta vanhempainrahaan asumisedellytyksen puuttumisen vuoksi, oikeus kotihoidon tukeen alkaa laskennallisen vanhempainrahakauden jälkeen. Äitiys- ja vanhempainrahakausi lasketaan lapsen todellisen syntymäajan perusteella.

Adoptiovanhemmalla, jolla ei työnteon vuoksi ole oikeutta vanhempainrahaan, on oikeus saada lapselleen kunnallinen päivähoitopaikka. Jollei adoptiolapsen osalta tällöin käytetä oikeutta kunnalliseen päivähoitoon, hänestä voidaan maksaa lasten kotihoidon tukea jo laskennallisella vanhempainrahakaudella, jos muut tuen saamisen edellytykset täyttyvät.

Lakkaaminen

Lasten kotihoidon tuen maksaminen päättyy viimeistään 31. päivänä heinäkuuta sinä vuonna, jona lapsi aloittaa oppivelvollisena perusopetuksen tai muiden edellytysten päättyessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen osalta maksaminen päättyy viimeistään 31. päivänä heinäkuuta oppivelvollisuuden aloittamisvuotta seuraavana vuonna. Kotihoidon tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään perheen nuorimman lapsen täyttäessä kolme vuotta tai adoptiolapsen kohdalla kunnes vanhempainrahakauden alkamisesta on ensimmäinen maksupäivä mukaan lukien kulunut kaksi vuotta.

Kotihoidon tukeen ei ole oikeutta lapsesta, jolle on myönnetty kunnallinen päivähoitopaikka. Kotihoidon tuki lakkaa, jos perheen kaikki alle kouluikäiset lapset siirtyvät kunnalliseen hoitoon. Oikeus kotihoidon tukeen lakkaa myös, kun perheen alle kolmevuotias lapsi siirtyy kunnalliseen hoitoon.

Vähimmäisuoritus aika

Tukea ei myönnetä kuukautta lyhyemmältä ajalta (LKYTL 1128/1996 14 § 3 mom.). Kuukauden jaksoa tarkasteltaessa huomioidaan lastenhoidon tukien kokonaismyöntöaika. Tukeen on siten oikeus, jos perheelle myönnetyn kotihoidon tuen, yksityisen hoidon tuen, osittaisen hoitorahan ja joustavan hoitorahan yhteenlaskettu myöntöaika on vähintään yksi kuukausi. Riippuen kuukaudesta, päivien määrät vaihtelevat ja esimerkiksi helmikuussa 28 päivää on yksi kuukausi. Joskus harvemmin tukea on haettu kahdelle lyhyemmälle jaksolle ja tällöin myöntöaika voi koostua kahdesta kuukautta lyhyemmästä jaksosta. Näissä tilanteissa kuukaudeksi lasketaan 30 kalenteripäivää. Tukeen on oikeus myös silloin, kun perheen vanhemmille myönnetään tuki yhteensä vähintään kuukaudeksi. Kotihoidon tuen myöntöajaksi lasketaan myös aika, jolta kotihoidon tuen hoitorahaa ei jää maksettavaksi vanhempainpäiväraha-kaudella yhteensovitukseen vuoksi. (LKYTL 1128/1996 4 § 5 mom.). Lue lisää verkkokoulun kohdasta vähimmäissuoritus aika.

Esimerkki

Vanhempainrahakausi päättyy 17.9. ja yksityisen hoidon tuki on myönnetty 1.10. alkaen. Ajalle 18.9.–30.9. voidaan myöntää kotihoidon tuki.

Esimerkki

Äidin vanhempainrahakausi päättyy 6.8. Perheessä on vauvan lisäksi 2-vuotias sisarus, josta kotihoidon tukea ei vanhempainrahakaudella kuitenkaan ole jäänyt maksettavaksi perheen tulojen ja yhteensovitukseen vuoksi. Isä hakee isyyrahan kaudelle 27.8.–15.9., jolta ajalta myöskään ei jää kotihoidon tukea maksettavaksi. Kotihoidon tukea voidaan myöntää myös vanhempainrahakauden päättymisen ja isyyraha-kauden väliselle ajalle (7.8.–26.8.), eli koko ajalle 7.8. alkaen niin pitkään kuin sitä on haettu, sitä ei vain jää maksettavaksi isyyraha-kauden aikana 27.8.–15.9..

Jos perheessä olisi vain vanhempainpäivärahoihin oikeuttava lapsi ja äiti hakisi kotihoidon tukea ajalle 7.8.–26.8., sitä ei voitaisi myöntää, koska isän isyyraha-kausi alkoi 27.8. ja äidin kotihoidon tuen myöntöaika jäisi alle kuukauden mittaiseksi. Jos äidin kotihoidon tuki jatkuisi isyyraha-kauden jälkeen ja kotihoidon tukea haetaan yhteensä vähintään kuukaudeksi, tuki voidaan myöntää.

Esimerkki

Äidille on myönnetty kotihoidon tuki ajalta 18.3. – 12.5. sekä 23.6. - 30.6. Perheessä on vauva ja neljä-vuotias lapsi, joka on kunnallisessa päivähoitossa. Isälle on myönnetty vanhempainrahakauden jälkeinen isyyraha ajalle 13.5. – 22.6. Vauva menee myös kunnalliseen päivähoitoon 1.7., joten tukioikeus lakkaa tästä alkaen. Äidillä ei ole oikeutta kotihoidon tukeen ajalla 13.5. – 22.6. (isyyraha-kausi eikä ole muita kotihoidon tukeen oikeuttavia lapsia). Äidin kotihoidon tukikausien yhteenlaskettu pituus on yli kuukauden, joten tuki voidaan myöntää myös ajalle 23.6.-30.6. Näin ollen äidillä on oikeus kotihoidon tukeen molemmilta haetuilta jaksoilta.

Esimerkki

Äiti on hakenut kotihoidon tukea 16.4. lukien heti vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen. Perheessä on myös muita kotihoidon tukeen oikeuttavia

lapsia viimeksi syntyneen lapsen lisäksi. Lapsia on hoidettu kotona vanhempainrahakauden aikana. Äiti ei ole hakenut kotihoidon tukea vanhempainpäiväraahakauden ajaksi, eli siitä ei ole päätöstä. Kaikki lapset menevät kunnalliseen hoitoon 1.5. lukien. Jotta oikeus kotihoidon tukeen syntyisi ajalle 16.4.-30.4., pitää selvittää, olisiko äidillä oikeus kotihoidon tuen hoitorahaan jo vanhempainrahakauden aikana. Koska kotihoidon tuki myönnettäisiin ajalle 16.4.-30.4. riittäisi vanhempainrahakauden myöntöajaksi 1.4.-15.4., jolloin kotihoidon tuen myöntöajaksi tulisi vähintään kuukauden aika, Kysy asiakkaalta, onko lapsia hoidettu kotona vanhempainrahakauden ajan tai ainakin viimeisen kuukauden (yhteensä kuukauden) ajan. Kerro asiakkaalle, miksi tieto tarvitaan. Asiakas voi täydentää hakemustaan suullisesti ja ilmoittaa hakevansa jo vanhempainrahakauden ajalta (hänen kanssaan sovitun ajan), jolloin voit tehdä päätöksen kotihoidon tuesta vanhempainrahakauden ajalle (vaikka ei jäisi maksettavaa yhteensovituksen vuoksi, oikeus kotihoidon tukeen olisi).

Esimerkki

Äidin vanhempainrahakausi päättyi 29.3. Isälle on myönnetty vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävää isyysrahaa 22.4.-9.5. ja 30.5.-3.7. Perheellä on oikeus kotihoidon tukeen 3 lapsesta. Äiti hakee kotihoidon tukea ajalle 30.3.-31.7.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 30.3.-21.4. 3 lapsesta.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 22.4.-9.5. 2 lapsesta, hoitoraha yhteen sovitetaan isyysrahan kanssa.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 10.5.-29.5. 3 lapsesta.

Äidillä on oikeus kothoidon tukeen ajalla 30.5.-3.7. 2 lapsesta, hoitoraha yhteen sovitetaan isyysrahan kanssa.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 4.7.-31.7. 3 lapsesta.

1.4.5 Kv-säännökset

EU-asetusta 883/2004 ja sen täytäntöönpanoasetusta 987/2009 sovelletaan [EU-jäsenvaltioiden](#) välillä liikkuviin henkilöihin.

Asetus 883/2004 (ja sitä edeltävä asetus 1408/71) koskevat Eu-/Eta-alueella (ml. Sveitsi) liikkuvia henkilöitä, jotka voivat olla esimerkiksi työntekijöitä, yrittäjiä, virkamiehiä, opiskelijoita, eläkkeensaajia, työttömiä tai perheenjäseniä.

Asetusta 883/2004 on sovellettu Eu-/Eta-alueella liikkuviin ETA-maiden kansalaisiin 1.6.2012 lukien ja Sveitsin kansalaisiin 1.4.2012 lukien. Asetuksia 883/2004 ja 1408/71 ei kuitenkaan edelleenkään sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, jotka liikkuvat EU:n ja Sveitsin välillä.

Asetuksen 883/2004 soveltamisalaa laajennettiin asetuksella 1231/2010 koskemaan myös kolmansien maiden kansalaisia, jotka asuvat laillisesti EU:n alueella ja liikkuvat jäsenmaiden välillä (poislukien Tanska ja Britannia, jotka eivät sovelleta). Kyseistä asetusta edelsi asetus 859/2003 (jota Tanska ei myöskään sovelleta).

Lue lisää [asetusten soveltamisalaan kuuluvista henkilöistä](#).

Vakuutus- ja työskentelykausien yhteenlaskeminen

EU-asetusta 883/2004 sovellettaessa muussa jäsenvaltiossa saavutetut vakuutus- ja työskentelykaudet otetaan huomioon, jos niitä tarvitaan perhe-etuusoikeuden (esimerkiksi vanhempainpäivärahan) syntymistä varten. Suomen lapsilisässä tai kotihoidon tuessa ei kuitenkaan ole odotusaikoja, joten etuusoikeuden saamiseksi ei tarvita toisessa jäsenvaltiossa täytettyjä kausia.

Jos toinen Eu/Eta-maa tai Sveitsi pyytää tarvitsemiaan työntekijän tai opiskelijan Suomessa täyttyneitä vakuutuskausia SED:llä F022 tai lomakkeella E 405, ilmoitetaan kaudet, jolloin ko. huoltajalla on ollut oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain mukaisesti. Jos kysytään työskentelykausia, ne selvitetään Eläketurvakeskukselta. Kaudet ilmoitetaan käyttäen SEDIä F023 tai lomaketta E405.

1.4.5.1 Maksettavien etuuksien ensisijaisuussäännöt

Asetusta 883/2004 sovellettaessa useampi valtio voi olla samaan aikaan velvollinen maksamaan perhe-etuuksia kansallisen lainsäädäntönsä perusteella. Valtioiden väliset maksuvastuut määräytyvät ensisijaisuussääntöjen perusteella. Asetuksen mukaisiin perhe-etuuksiin ovat oikeutettuja EU-työntekijät, EU-työntekijöihin rinnastettavat taloudellisesti aktiivit henkilöt sekä ei-aktiivit henkilöt.

Asetuksen 883/2004 mukaiset perhe-etuudet Suomessa

Asetuksen 883/2004 mukaisia perhe-etuuksia ovat Suomessa **lapsilisä, lasten kotihoidon tuki ja eläkkeen lapsikorotus**. Oikeus asetuksen 883/2004 perusteella maksettavaan kotihoidon tukeen rajautuu hoitorahaan ja hoitolisään. Kuntalisää ei asetuksen perusteella makseta. Kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä maksetaan muussa jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta periaatteessa samoin edellytyksin kuin Suomessa asuvasta lapsesta, jolloin esimerkiksi lapsen ikä ja perheen tulot huomioidaan. Lapsen hoidon tosiasiallista järjestelyä ulkomailla ei ole näissä tilanteissa kuitenkaan tarpeen selvittää.

Ensisijaisuussäännöt etuuksien päällekkäisyystilanteessa

Jos useampi kuin yksi valtio on velvollinen maksamaan perhe-etuuksia oman lainsäädäntönsä perusteella, valtioiden välinen etuuksien maksuvastuu määräytyy seuraavasti:

1. **Palkkatyön** tai itsenäisen ammatinharjoittamisen perusteella saavutetut oikeudet (ja sen perusteella määräytyvä maa ja laitos)
2. **Eläkkeen** saamisen perusteella saavutetut oikeudet (ja sen perusteella määräytyvä maa ja laitos)
3. **Asumisen** perusteella saavutetut oikeudet (ja sen perusteella määräytyvä maa ja laitos)

Jos siis perhe täyttää 1 ja 2 kohdissa olevat edellytykset, ensisijainen maksaja on kohdan 1 ja toissijainen kohdan 2 tarkoittama maa. Jos perhe täyttää 2 ja 3 kohdan edellytykset, ensisijainen on kohdan 2 ja toissijainen kohdan 3 tarkoittama maa.

EU-työntekijä ja siihen rinnastettava taloudellisesti aktiivi henkilö

Asetuksen 883/2004 mukaisena EU-työntekijänä tai EU-työntekijään rinnastettavana taloudellisesti aktiivina henkilönä pidetään henkilöä, joka vaihtoehtoisesti:

1. **työskentelee.** Lapsilisän osalta edellytys on, että ansiotaso on vakuuttamislain (AspSotul 7 §) edellyttämän minimiansiotason suuruinen. Lapsilisän saaja rinnastuu työntekijään myös siltä ajalta, kun hän on oikeutettu vakuuttamislain 8 §:n mukaiseen työntekijän jälkisuojaan.

Kotihoidon tuen osalta riittää työeläkevakuutettu työskentely: Kotikuntalaissa työntekijä/yrittäjä-käsitteitä ei ole määritelty. Sovellettaessa EU-lainsäädäntöä kotikuntalain piiriin kuuluviin etuuksiin henkilöä pidetään työntekijänä, jos hänet on vakuutettu (taikka olisi pitänyt vakuuttaa) työeläkejärjestelmässä. Siten henkilö on työntekijä hyvin vähäisen työn ja palkan perusteellakin.

2. **saa päivärahaetuuksia**, jotka eivät ole vähimmäismäärisiä (esim. tulojen perusteella määräytyvä äitiyspäiväraha tai vanhempainraha) ja on työskennellyt tai saanut työskentelyyn perustuvaa rahaetuutta ennen päivärahakauden alkamista.
3. **on työtön**, ilmoittautunut työnhakijaksi te-toimistoon ja oikeutettu työttömyysetuuteen (myös mahdollisen karenssin aikana henkilöä pidetään taloudellisesti aktiivina).

Taloudellinen aktiivisuus ei suoraan siirry maasta toiseen muutettaessa. Jos toisesta maasta maksettu päivärahakausi onkin perustunut edeltävään työskentelyyn ja tuloihin muussa EU-maassa, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, että yhteyden muuhun maahan katketessa aktiiviasema periytyisi Suomeen muutettaessa (jos ja kun Suomessa ei ole työskennelty paluun/muuton jälkeen).

Ei-aktiivit henkilöt

Ei-aktiiveilla henkilöillä tarkoitetaan kaikkia muita henkilöitä kuin EU-työntekijöitä tai EU-työntekijöihin rinnastettavia taloudellisesti aktiiveja henkilöitä. Henkilö voi saada esim. kotihoidon tukea (ollen esim. hoitovapaalla, ei ansiotyössä) tai Koulutusrahaston myöntämää aikuiskoulutustukea. Tarkista näissä tilanteissa, että henkilö ei ole ansiotyössä, vaikka saakin etuutta. Myös ei-aktiivit henkilöt kuuluvat asetuksen 883/2004 soveltamisalaan ja heidän oikeutensa perhe-etuuksiin määräytyy kansallisen lainsäädännön edellytysten mukaisesti.

Esimerkki

Esimerkki 1. Koulutusrahastosta aikuiskoulutustukea saava vanhempi asuu lapsen kanssa Suomessa. Lapsen toinen vanhempi on työssä toisessa EY-lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa. Perhe-etuuksista vastaa ensisijaisesti valtio, jossa lapsen vanhempi työskentelee. Suomi on toissijaisesti vastuussa perhe-etuuksista ja maksaa mahdollisen perhe-etuuksien erotuksen.

Ensisijaisen maksajan määrittely

Asetuksen 883/2004 mukaisten etuuksien myöntämisen edellytyksenä ei voida pitää lapsen asumista Suomessa. Etuuksia voidaan siis maksaa myös toisessa jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta, jos etuuksien maksamisen ensisijaisuussäännöistä niin seuraa. Perhe-etuuksia maksetaan toisissa jäsenmaissa asuvista lapsista yleensä huoltajien työskentelyn tai huoltajan saaman työskentelyyn perustuvan ja ansionmenetystä korvaavan rahaetuuden saamisen perusteella. Työskentelyyn rinnastettavia rahaetuuksia ovat esimerkiksi sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainraha, jotka perustuvat henkilön päivärahakautta edeltävään työskentelyyn. Henkilö rinnastetaan työntekijään myös työntekijän jälkisuojan ajalta (AspSotul 8 §).

Suomi saattaa olla ainut perhe-etuuksien maksajavaltio tilanteessa, jossa lapsella on ainoastaan yksi huoltaja ja lapsi asuu eri jäsenvaltiossa, mutta lapsen asuinvaltio ei

maksa mitään perhe-etuuksia. Jos katsotaan, että lapsi kuuluu yhä samaan talouteen Suomessa asuvan huoltajan kanssa, eikä lapsen asuinvaltiosta makseta mitään perhe-etuuksia, voidaan perhe-etuudet maksaa poikkeuksellisesti Suomesta eli vanhemman asuinvaltiosta, vaikka vanhempi ei olisi taloudellisesti aktiivi (EU-tuomio C-322/17 Bogatu).

Jos hakija saa vanhempainpäivärahaetuutta vähimmäismääräisenä, eikä hän ole työskennellyt ennen päivärahakauden alkamista, häntä ei rinnasteta työntekijään. Jos hakija saa vanhempainpäivärahaetuutta siten, että määrä on laskettu viimeksi vahvistetussa verotuksessa todettujen tulojen perusteella (päiväraha on korkeampi kuin vähimmäismäärä), mutta henkilö ei ole työskennellyt tai saanut työskentelyyn perustuvaa rahaetuutta ennen päivärahakauden alkamista, ei hakijaa rinnasteta työntekijään.

Esimerkki

Esimerkki 2. Suomessa asuva lapsen äiti on ollut ennen äitiys- ja vanhempainrahakautta työssä Suomessa. Isä on rajatyöntekijänä työssä Ruotsin puolella, mutta asuu vakinaisesti Suomessa. Isä kuuluu työskentelynsä perusteella Ruotsin sosiaaliturvaan. Äiti on saanut työskentelynsä perustuen äitiys- ja vanhempainrahaa, minkä kauden ajalta Suomi on ensisijainen perhe-etuuksien maksaja, koska äiti rinnastetaan työntekijään ja lapsi asuu Suomessa.

Esimerkki

Esimerkki 3. Äiti jää kotiin hoitamaan lasta kotihoidon tuella. Suomesta tulee perhe-etuuksien toissijainen maksaja, koska perheessä on nyt vain yksi työntekijä eli isä, joka työskentelee Ruotsissa. Perheeseen syntyy toinen lapsi vanhemman lapsen ollessa 2-vuotias. Äiti saa äitiys- ja vanhempainrahaa samoihin, ennen ensimmäisen lapsen syntymää saamiinsa tuloihin perustuen. Ruotsi on edelleen perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Äitiä ei uuden päivärahakauden aikana rinnasteta työntekijään, koska hän ei ennen päivärahakauden alkamista ole työskennellyt.

Esimerkki

Esimerkki 4. Edellisen perheen tilanteessa äiti on ensimmäisen päivärahakauden jälkeen hoitovapaalla ja palaa sitten töihin 4 kuukaudeksi ennen uuden päivärahakauden alkua. Suomesta tulee uudelleen äidin töihin palaamisesta lukien perhe-etuuksien ensisijainen maksaja, koska hän on työssä Suomessa ja lapsi asuu Suomessa. Koska äiti on työssä ennen toisen päivärahakauden alkamista, hänet rinnastetaan työntekijään myös äitiys- ja vanhempainpäivärahauden aikana, eli Suomi säilyy ensisijaisena etuuksien maksajana päivärahakauden ajan.

Esimerkki

Esimerkki 5. Perhe asuu Suomessa, mutta isä on työssä Ruotsin lipun alla olevalla laivalla. Äiti on opiskelija, mutta hän on jatkuvasti työskennellyt osa-aikaisesti opintojen ohessa ennen lapsen syntymää. Äidin vanhempainpäivärahoissa on huomioitu viimeksi vahvistetussa verotuksessa todetut tulot. Äiti rinnastetaan työntekijään vanhempainpäivärahauden ajan ja Suomi vastaa ensisijaisesti etuuksien maksamisesta.

Esimerkki

Esimerkki 6. Perhe asuu Suomessa, mutta isä on työssä Ruotsin lipun alla olevalla laivalla. Äiti on opiskelija ja hän on ollut kesäisin muutaman kuukauden töissä. Äidin vanhempainpäivärahoissa on huomioitu viimeksi vahvistetussa verotuksessa todetut tulot, joiden perusteella päiväraha on vähimmäismääräistä korkeampi. Äitiä ei rinnasteta työntekijään vanhempainpäivärahakauden aikana, sillä hän ei ole ollut työssä ennen päivärahakauden alkamista, ja Suomi vastaa toissijaisesti etuuksien maksamisesta.

Perus- ja ansiopäivärahan saajaa pidetään sosiaaliturva-asetusten mukaisesti aktiivina eli hänet rinnastetaan työntekijään. Peruspäivärahaa maksetaan työhistoriasta riippuen 300, 400 tai 500 päivää. Päivärahan enimmäiskesto näkyy työnhakijan päivärahapäätöksestä.

Työmarkkinatuki voidaan myöntää myös Suomessa asuvalle henkilölle, vaikka hän ei aikaisemmin olisi työskennellyt. Ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevan vanhemman kohdalla perhe-etuuksien maksamisvelvoite ei kuitenkaan siirry Suomelle yksin työmarkkinatuen maksamisen perusteella, eikä vanhempaa rinnasteta työntekijään. Tämä johtuu siitä, että asetuksen perusteella ensisijainen perhe-etuuksien maksuvastuu syntyy työskentelyn perusteella. Työmarkkinatuen saaja rinnastetaan työntekijään vain siinä tapauksessa, jos hän on ollut työeläkevakuutettu ennen työttömyysetuusoikeuden syntymistä. Tässä tilanteessa työmarkkinatuen saajaa pidetään aktiivina enintään 300 päivän ajan. Työmarkkinatuen määrän ”nollautuminen” tarveharkinnan tulojen seurauksena ei poista tätä työntekijästatusta.

Jos henkilön oikeus perus- tai ansiopäivärahan tai työmarkkinatukeen katkeaa, henkilön aktiivisuus perhe-etuuksien kohdalla päättyy eikä häntä enää rinnasteta työntekijään. Henkilö rinnastetaan edelleen työntekijään, jos hänen työskentelyyn perustunut etuutensa vaihtuu ilman katkosta toiseen työskentelyyn perustuvaan etuuteen (esim. työttömyysetuus/sairauspäiväraha vaihtuu vanhempainpäivärahan).

Henkilö voidaan aktiivisuuden päätyttyä rinnastaa uudelleen työntekijään, jos hän aloittaa työeläkevakuutetun työskentelyn tai jos hänet rinnastetaan työntekijään siitä syystä, että hän saa työskentelyyn perustuvaa etuutta. Lapsilisän saaminen edellyttää lisäksi sitä, että vakuuttamislain mukainen minimiansiotaso täyttyy, mikäli lapsi ei asu vakinaisesti Suomessa.

Henkilö rinnastetaan työntekijään myös työntekijän jälkisuojan ajalta (AspSotul 8 §).

Lue lisää peruspäivärahasta ja työskentelyn päättymisestä.

Esimerkki

Esimerkki 7. Ansiopäivärahansaaja putoaa ansiopäivärahan enimmäismäärän täyttymisen jälkeen työmarkkinatuelle. Henkilön aktiivisuus suhteessa perhe-etuuksiin katkeaa, koska hän on jo ollut aktiivina täyden ajan (300-500 päivää) eikä hän tule työeläkevakuutetuksi ennen työmarkkinatuen saamista.

Esimerkki

Esimerkki 8. Henkilölle syntyy oikeus työmarkkinatukeen ja hän on ollut työeläkevakuutettuna ennen työmarkkinatuen saamista. Siten hänet katsotaan työskentelynsä perusteella perhe-etuuksien osalta aktiiviksi 300 päivän ajan.

Henkilö saa kuitenkin karenssin kesken työmarkkinatukijakson, jolloin hänelle ei makseta työttömyysetuutta kolmen kuukauden ajalta. Tänä aikana henkilö työskentelee muutaman päivän rakennustyöntekijänä. Karenssin jälkeen työmarkkinatuen maksamista jatketaan.

Henkilöä voidaan katsoa myös karenssin aikana aktiiviksi perhe-etuuksien yhteensovitusilanteessa, vaikka henkilö ei saa työttömyysetuutta. Työeläkevakuutettu työskentely karenssin aikana ei aloita 300 päivän kertymää alusta, vaan aikaisemmat aktiivinaolopäivät lasketaan mukaan kokonaiskertymään. Kertymä alkaisi alusta vain siinä tapauksessa, jos 300 päivän työmarkkinatuen maksujakson jälkeen henkilö tulee työskentelynsä kautta uudestaan työeläkevakuutetuksi ja hänelle syntyy työskentelyn päätyttyä työmarkkinatukioikeus.

Myös eläkkeen saaminen voi olla perusteena perhe-etuuksien maksamiselle. Perhe-etuuksien maksamisen ensisijaisuus määräytyy huoltajien työskentelyn tai siihen rinnastettavan rahaetuuden saamisen ja asumisen mukaan seuraavassa järjestyksessä:

1. **työskentely ja lapsen asuminen samassa maassa**
2. **työskentely muussa kuin lapsen asuinmaassa.**

Ensisijainen maksaja maksaa lapsesta oman lainsäädäntönsä mukaiset etuudet täysimääräisenä. Toissijainen maksaja yhteensovittaa etuudet ja maksaa ylimenevän osan, jos sen samasta lapsesta maksamien perhe-etuuksien kokonaissumma on suurempi kuin ensisijaisen maksajavaltionsamasta lapsesta maksamien perhe-etuuksien kokonaissumma.

Työskentely lapsen asuinmaassa

Kun toinen huoltaja asuu lapsen kanssa, lapsen asuinmaa tulee ensisijaiseksi maksajaksi tämän huoltajan ammatillisen toiminnan johdosta. Tämä toiminta voi olla mitä tahansa ammatillista tai kaupallista toimintaa, olipa se palkallista tai ei. Lapsen kanssa samassa maassa asuvan huoltajan katsotaan harjoittavan ammatillista tai kaupallista toimintaa myös silloin, kun toiminta on keskeytynyt sairauden, äitiyden, työtapaturman, ammattitaudin tai työttömyyden vuoksi, jos näiden tapahtumien perusteella maksetaan palkkaa tai muita etuuksia kuin eläkkeitä. Toiminta on ammatillista myös silloin, kun se on keskeytynyt palkallisen loman, lakon tai sulun aikana. (Hallintotoimikunnan päätökset F1(883/2004) ja n:o 207 (1408/71)).

Edellä sanotulla työskentelymäärittelyllä on merkitystä vain silloin, kun kyseisen maan perhe-etuuteen on oikeus asumisen perusteella ja toinen puoliso työskentelee toisessa jäsenmaassa. Tarkoituksena on estää perhe-etuuksien päällekkäinen maksaminen kahdesta maasta samanaikaisesti.

Suomessa

Suomessa asuvan henkilön katsotaan harjoittavan ammattitoimintaa ja Suomi on siten ensisijainen maksaja Suomessa asuvasta lapsesta, vaikka toinen puoliso työskentelee muussa maassa, jos Suomessa asuva henkilö

- harjoittaa mitä tahansa ammattitoimintaa, jonka perusteella hänet on työeläkevakuutettu, tai
- saa työsuhteen päätyttyä tai keskeydyttyä päivä- tai vanhempainpäivärahaetuuksia, työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea (työskenneltyään etuuden ratkaisuhetkeä edeltävän kahden vuoden aikana

Suomessa) tai vastaavaa muuta päivärahaetuutta (näihin ei lueta lasten kotihoidon tukea). Vuorotteluvapaalla, hoitovapaalla tai opintovapaalla olevaa henkilöä ei rinnasteta taloudellisesti aktiiviin henkilöön. Lapsilisän osalta vakuuttamislain mukaiseen jälkisuojaan oikeutettu henkilö rinnastuu työntekijään.

Esimerkki

Esimerkki 9. Isä työskentelee ja asuu Suomessa, äiti ja lapsi asuvat muussa EU-maassa, jossa heillä on oikeus saada asumisen perusteella perhe-etuuksia. Äiti ei ole työssä. Suomi on perhe-etuuksien ensisijainen maksaja ja muu EU-maa maksaa mahdollisen ylimenevän osan.

Esimerkki

Esimerkki 10. Kuten esimerkki 9, mutta äiti työskentelee muussa EU-maassa. Muu EU-maa on perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Suomi maksaa mahdollisen ylimenevän osan.

Joissain jäsenvaltioissa perhe-etuudet ovat tulosidonnaisia etuuksia. Jos ensisijaisen maksajavaltion etuuksia ei tästä syystä jää maksettavaksi, maksaa toissijainen valtio oman lainsäädäntönsä mukaiset etuudet täysimääräisenä.

Esimerkki

Esimerkki 11. Mies työskentelee Suomessa, mutta hänen puolisonsa työskentelee ja asuu lapsen kanssa toisessa jäsenvaltiossa.

Koska perhe-etuudet ovat lapsen asuinvaltiossa tulosidonnaisia, perheellä ei ole oikeutta perhe-etuuksiin tulojensa perusteella. Näin ollen Suomi maksaa perhe-etuudet täysimääräisenä, vaikka lapsen asuinvaltio olisi perhe-etuuksien ensisijainen maksajamaa. Perhe-etuuspäätöksiin on lisättävä fraasi LLF21/WKF51.

Esimerkki

Esimerkki 12. Kuten esimerkki 9, mutta äidin työskentely on vähäistä eivätkä muun EU-maan vakuuttamisen kriteerit täyty taikka äiti on työttömänä, äitiyslomalla tms. ja saa sen johdosta korvausta. Jos lapsen asuinmaan kansallisen lainsäädännön perusteella oikeus etuuteen syntyy asumisen perusteella, on lapsen asuinmaa ensisijainen maksaja.

Jos muu EU-maa ei tässä tapauksessa kansallisen lainsäädäntönsä perusteella maksaisi etuutta, se ei olisi velvollinen maksamaan etuutta asetuksen 883/2004 säännöstenkään perusteella. Asetuksen tarkoituksena on osoittaa henkilöpiiri, johon ko. lainsäädäntöä sovelletaan, ei muuttua kansallisessa lainsäädännössä asetettuja erityisiä edellytyksiä.

Esimerkki

Esimerkki 13. Kuten esimerkit 10 ja 11, mutta lapsi asuu Suomessa isänsä kanssa. Suomi maksaa ensisijaisena perhe-etuudet.

Jos äidin työskentely muussa EU-maassa ei täytä vakuuttamisen kriteereitä, muu EU-maa ei joudu maksamaan mahdollista ylimenevää osaa. Tässä tapauksessa muu EU-maa ei myöskään olisi velvollinen maksamaan etuutta Suomeen, vaikka isä ei työskentelisi täällä.

Vanhemmilla on eri toimivaltaiset valtiot ja lapsi asuu kolmannessa jäsenmaassa

Esimerkki

Esimerkki 14. Isä työskentelee Suomessa ja hänellä on mukanaan toinen perheen kahdesta lapsesta. Äiti työskentelee Virossa ja hänen luonaan asuu toinen lapsista. Koska molemmat maat ovat samanaikaisesti vanhempien työskentelyn takia toimivaltaisia maksamaan perhe-etuuksia, ja molemmissa maissa asuu perheen lapsia, maksavat molemmat maat ensisijaisesti perhe-etuudet kyseisessä maassa asuvasta lapsesta sekä mahdollisen erotusetuuden toisen vanhemman työskentelymaassa asuvasta lapsesta.

Esimerkki

Esimerkki 15. Isä työskentelee Suomessa ja äiti Ruotsin lipun alla olevalla laivalla. Perheen lapset asuvat isovanhempien luona Virossa. Suomi ja Ruotsi ovat toimivaltaisia maksamaan perhe-etuuksia vanhempien työskentelyyn perustuen. Suomen ja Ruotsin laitokset vertailevat perheelle maksettavien perhe-etuuksien määrää ja etuudet perheelle maksaa täysimääräisenä se valtio, jonka etuudet ovat suuremmat. Toinen valtioista korvaa etuudet maksaneelle valtiolle puolet etuuksien määrästä, kuitenkin enintään määrän, joka sen lainsäädännön mukaan perheelle tulisi maksettavaksi.

Työskentely tai yritystoiminta muussa kuin lapsen asuinmaassa

Jotta työskentelymaa tai maa, jossa yritystoimintaa harjoitetaan, tulisi velvolliseksi maksamaan perhe-etuutta toisessa jäsenmaassa asuvasta lapsesta, työskentelyltä tai yritystoiminnalta edellytetään työskentelymaan työskentelykriteerien täyttymistä siten kuin ne on määritelty kyseisen maan lainsäädännössä. Asetuksessa 883/2004 ei ole työntekijän määritelmää (vrt. asetus 492/2011), vaan työntekijänä pidetään henkilöä, joka on työskentelynsä perusteella tullut jäsenvaltiossa vakuutetuksi jonkin asetuksen mukaisen sosiaaliturvan alan osalta.

Vaikka asetuksen lainvalintasääntöjen perusteella toimivaltainen valtio työntekijän osalta määräytyy työntekijän aseman perusteella, on oikeus etuuksiin riippuvainen kansallisesta lainsäädännöstä. Suomessa työskentelyyn tai yritystoimintaan perustuvaa etuusoikeutta koskevat kriteerit täyttyvät eri edellytyksin lapsilisän ja kotihoidon tuen osalta:

Oikeus lapsilisään

Lapsilisäoikeus Suomessa työskentelyn tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella on olemassa, kun huoltaja täyttää vakuuttamislaissa säädetyt työntekoa tai yritystoiminnan harjoittamista koskevat kriteerit. Tämä tarkoittaa työntekijän kohdalla sitä, että henkilön tulee täyttää vakuuttamislain 7 §:n mukainen ansiotuloedellytys. Lue lisää työntekijän vakuuttamisesta.

Yritystoiminnan perusteella syntyy oikeus lapsilisään, kun kyse on henkilöstä, joka on velvollinen ottamaan yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen. Käytännössä tämä edellyttää sitä, että hän on harjoittanut yritystoimintaa yhdenjaksoisesti vähintään neljän kuukauden ajan ennen vakuuttamista koskevan hakemuksen jättämistä. Edellytykset täyttävä yrittäjä vakuutetaan yritystoiminnan aloittamisesta lukien. Lue lisää yrittäjän vakuuttamisesta sekä apurahansaajan vakuuttamisesta.

Oikeus kotihoidon tukeen

Oikeus kotihoidon tukeen Suomessa työskentelyn tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella on olemassa heti, kun huoltaja työskentelyn tai yritystoiminnan aloittaessaan tulee työeläkelainsäädännön piiriin (ml. yrittäjäeläkkeitä koskeva lainsäädäntö).

Esimerkki

Esimerkki 16. Perheen huoltaja tulee Puolasta 3 kuukauden ajaksi Suomeen töihin. Huoltajan Suomessa työskentelyn ja työeläkevakuuttamisen perusteella Puolassa asuvasta lapsesta on muiden edellytysten täyttyessä oikeus kotihoidon tukeen, mutta ei lapsilisään, koska vakuuttamislain mukainen ansiotulovaatimus ei täyty.

YEL-vakuutetut kevytyrittäjät rinnastuvat lähtökohtaisesti yrittäjään ja ei-YEL-vakuutetut työntekijään. Kevytyrittäjä katsotaan taloudellisesti aktiiviksi, jos hänellä on vähäistäkin työskentelyä. Tulotasolla on kuitenkin vaikutusta siihen, että lapsilisään on oikeus, jos kevytyrittäjä täyttää vakuuttamislain (AspSotul) minimiansiotulosedellytyksen ja häntä kohdellaan kuten työntekijää. Sen sijaan lastenhoidon tuki perustuu työeläkevakuuttamiseen, jolloin vähäinen työskentely kyllä riittää pitämään taloudellisesti aktiivina, mutta jos kevytyrittäjä ei ole YELin eikä minkään muunkaan työeläkelain (lähinnä TyEL) mukaan vakuutettu, ei häntä voida pitää sellaisena työntekijänä, jolla olisi oikeus lastenhoidon tukeen.

Asuminen

Mikäli etuusoikeus on syntynyt useammasta kuin yhdestä valtiosta asumisen perusteella, on ensisijainen maksajavaltio lapsen asuinvaltio. Erotusetuutta ei kuitenkaan tarvitse maksaa toisessa jäsenvaltiossa asuvista lapsista, jos oikeus kyseiseen etuuteen perustuu ainoastaan vanhemman/huoltajan asumiseen Suomessa (asetuksen 883/2004 68.2 art.).

Jos Suomi on perhe-etuusien ainut toimivaltainen maksaja, voidaan perhe-etuudet maksaa Suomesta, vaikka vanhempi ei olisi taloudellisesti aktiivi. Tällainen tilanne voi muodostua silloin, kun lapsella on ainoastaan yksi huoltaja ja lapsi asuu eri valtiossa, kuin huoltaja eikä lapsen asuinvaltio maksa mitään perhe-etuuksia. Jos katsotaan, että lapsi kuuluu yhä samaan talouteen Suomessa asuvan huoltajan kanssa, eikä lapsen asuinvaltiosta makseta mitään perhe-etuuksia, voidaan perhe-etuudet maksaa poikkeuksellisesti Suomesta eli vanhemman asuinvaltiosta, vaikka vanhempi ei olisi taloudellisesti aktiivi (Bogatu-tuomio C-322/17).

Esimerkki

Esimerkki 17. Lapsi on muuttanut lukion käymisen vuoksi Viroon ja asuu viikot Virossa asuvan isoäitinsä luona. Virossa ei muodostu lainkaan oikeutta perhe-etuuksiin, sillä lapsella ei ole laillista huoltajaa Virossa. Lapsen isä on kuollut. Suomi maksaa tässä tilanteessa lapsilisää, koska Suomi on lapsen ainoan huoltajan asuinvaltio ja huoltajan katsotaan lapsen ulkomaille muutosta huolimatta olevan lapsen perheenjäsen. Koska Suomi on perhe-etuusien osalta ainut toimivaltainen valtio, maksetaan Suomesta lapsilisää, vaikka vanhempi ei ole taloudellisesti aktiivi.

Jos vanhempi ja lapsi ovat oikeutettuja Suomen sosiaaliturvaan tilapäisen ulkomailla oleskelun ajan (AspSotul 6 §), on perheen asuinmaa edelleen Suomi. Jos vanhemman ja lapsen oikeus Suomen sosiaaliturvaan säilyy yli 6 kuukautta kestävästä ulkomailla

oleskelusta huolimatta (AspSotuL 11-13 §), voidaan perhe-etuuksissa asuinmaana yleensä pitää oleskelumaata.

Jos lapsella säilyy oikeus Suomen sosiaaliturvaan yli 6 kuukautta kestävän ulkomailla oleskelun aikana, syntyy lapsilisään oikeus, vaikka kyseessä olisi erotusetuuden maksaminen Suomesta. Tämä perustuu kansalliseen lapsilisälakiin, jota sovelletaan toissijaisesti asetuksen 883/2004 ohella. Lapsilisälain mukaan lapsilisään on oikeus lapsesta, jolla on vakuuttamislain mukaan oikeus Suomen sosiaaliturvaan.

Esimerkki

Esimerkki 18. Suomalainen opiskelija opiskelee Virossa lääkäriksi ja hän avioituu siellä paikallisen opiskelutoverin kanssa. Heille syntyy lapsi, jolla on kiinteämmät siteet Viroon, eikä lapsi saa oikeutta Suomen sosiaaliturvaan. Viro on lapsen asuinmaana ensisijainen perhe-etuuksien maksaja. Suomen ei tarvitse maksaa erotusetuutta, koska etuuden maksaminen perustuisi siihen, että opiskelevan vanhemman asuinmaa on Suomi. Jos lapsella olisi oikeus Suomen sosiaaliturvaan, Suomesta maksettaisiin lapsilisän erotusetuus.

Asetusta 883/2004 sovellettaessa oikeus kotihoidon tukeen on työntekijöiden lisäksi myös opiskelijoilla, joilla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 6 §:n mukaan (tilapäinen ulkomailla oleskelu) tai 12 §:n perusteella (yli vuoden kestävät päätoimiset opinnot). Samoin Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon tilapäisesti, enintään 6 kuukauden ajaksi lähtevän vanhemman, esimerkiksi työntekijän perheenjäsenen, perusteella perheellä on oikeus kotihoidontukeen.

Esimerkki

Esimerkki 19. Suomesta Ruotsiin alle 6 kuukaudeksi lähtevän perheen vanhemmista toinen työskentelee paikallisen työnantajan palveluksessa ja toinen hoitaa lapsia kotona. Perheellä on Suomesta oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen ei-aktiivin puolison ja lasten asumisen perusteella. Ruotsi maksaa perhe-etuudet ensisijaisesti.

Mikäli perheen oleskelu ja toisen puolison työskentely Ruotsissa kestää yli 6 kuukauden ajan, ei oikeutta etuuksiin ole Suomesta.

Esimerkki

Esimerkki 20. Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon päätoimisia opintoja harjoittamaan lähtevä, Suomen sosiaaliturvaan oikeutetulla opiskelijalla on oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen, vaikka opinnot kestäisivät yli 6 kuukauden ajan. Myös mukaan lähtevällä lapsella on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 13 §:n perusteella.

Mikäli opiskelijan puoliso työskentelee opiskelumaassa, Suomi vastaa perhe-etuuksista toissijaisesti. Lapsilisästä maksetaan erotusetuus. Kotihoidon tuesta ei makseta erotusetuutta Suomesta, koska lapsen asuinmaa ei ole Suomi.

Esimerkki

Esimerkki 21. Perheenisä on suomalainen, joka työskentelee Ruotsissa paikallisen työnantajan palveluksessa. Äiti, joka opiskelee, muuttaa lapsensa kanssa tilapäisesti Suomesta Ruotsiin. Sekä äidillä että lapsella on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 6 §:n mukaan. Suomi maksaa toissijaisesti perhe-etuuksia, koska lapsen katsotaan asuvan Suomessa.

Jos perheen äiti menee töihin Ruotsissa, Suomi säilyy perhe-etuuksien toissijaisena maksajana, koska lapsen katsotaan asuvan vakuuttamislain 6 §:n mukaan vakinaisesti Suomessa. Jos Ruotsi kuitenkin tulkitsee lapsen asuvan tässä tilanteessa maassa vakinaisesti, tilanne on tutkittava lapsen asumisen osalta tapauskohtaisesti.

Esimerkki

Esimerkki 22. Perheenisä on suomalainen, joka työskentelee Ruotsissa paikallisen työnantajan palveluksessa yli 6 kuukauden ajan. Äiti on Suomesta lähetetty työntekijä. Äidillä on ETK:n myöntämä lähetetyn työntekijän todistus ja lapsella on vakuuttamislain 13 §:n perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Suomi maksaa lapsilisän ja kotihoidon tuen erotusetuuden.

Esimerkki

Esimerkki 23. Perheenisä muuttaa lähetettynä työntekijänä puolison ja lapsensa kanssa Suomesta Saksaan. Isällä on ETK:n myöntämä lähetetyn työntekijän todistus ja perheenjäsenten oikeus Suomen sosiaaliturvaan säilyy vakuuttamislain 13 §:n perusteella.

Puoliso aloittaa puolen vuoden päästä työskentelyn Saksassa. Saksasta tulee tällöin perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Suomi maksaa lapsilisän erotusetuutta isän työskentelyn perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 24. Lapsi asuu äidin kanssa Virossa. Suomessa asuva isä ei ole työssä, eikä saa työskentelyyn perustuvaa etuutta. Erotusetuutta ei makseta Suomesta.

Ensisijaisuuden vaihtuminen kesken kuukauden

Jos sovellettava lainsäädäntö ja/tai toimivalta myöntää perhe-etuuksia vaihtuu jäsenvaltioiden välillä kesken kalenterikuukauden, maksaa täytöntöönpanoasetuksen 987/09 59 artiklan nojalla se laitos, joka maksoi etuudet kuukauden alussa, etuudet kyseisen kuukauden loppuun saakka riippumatta siitä, mikä etuuksien maksupäivä on. Laitoksen tulee ilmoittaa toisen jäsenvaltion laitokselle päivämäärä, jolloin se lakkaa maksamasta perhe-etuuksia. Toisen jäsenvaltion laitos alkaa maksaa etuuksia tuosta päivästä.

Säännöksen tarkoituksena on estää sitä, että perheen muuttaessa maasta toiseen kuukauden vaihteessa, jäisivät muuttokuukautta seuraavan kuukauden etuudet usein kansallisten sääntöjen mukaisesti saamatta. Kuitenkaan säännöksen soveltaminen ei muuta sitä, että perhe-etuusoikeuden edellytysten on täytyttävä muuton yhteydessä (lähes) katkeamatta lähtö- ja tulovaltiossa. Jotta täytöntöönpanoasetuksen 987/09 59 artiklaa sovelletaan, tulee perheen muuton Suomeen tapahtua kuukauden kuluessa siitä, kun perhe on lähtenyt edellisestä asuinvaltiosta. Lisäksi tulee lähtömaasta SED:llä saadun tiedon mukaan etuuksien olla lähtömaassa maksussa Suomesta haetun etuuden alkujankohdan mukaisen kuukauden loppuun tai tuota ajankohtaa edeltävän kuukauden loppuun. Esimerkiksi muutaman kuukauden lomailu ulkomaan työn päätyttyä ennen Suomeen muuttoa ei johda siihen, että oikeus etuuksiin Suomesta syntyisi välittömästi seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun työskentelyvaltio on päättänyt etuuksien maksun.

Jos lähtömaa jostakin kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta etuuskohtaisesta syystä (esim.lapsi tulee kuukauden aikana tietyn ikäiseksi, jolloin etuus oikeus lakkaa) on lakkauttanut etuudet kesken muuttokuukauden, ei Suomesta ryhdytä täytäntöönpanoasetuksen 987/09 59 artiklaa sovellettaessa maksamaan perhe-etuuksia kesken tuon kuukauden, vaan vasta seuraavan kuukauden alusta lukien.

Asetuksen 987/09 59 artiklaa ei sovelleta niihin tilanteisiin, jolloin Suomesta syntyy toissijainen oikeus perhe-etuuksiin toisen maan edelleen vastatessa ensisijaisesti etuuksista.

Esimerkki

Esimerkki 25. Perhe saa lapsilisää ja kotihoidon tukea Suomesta ja muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä. Lapsilisä ja kotihoidon tuki maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 26. Perhe saa lapsilisää ja kotihoidon tukea Suomesta ja muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä. Perheen lapsi täyttää 3 vuotta kuukauden 10. päivä. Kotihoidon tuen maksu päättyy 10. päivä. Lapsilisä maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 27. Perhe saa lapsilisää ja kotihoidon tukea Suomesta ja muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä. Perheen lapsi täyttää 3 vuotta kuukauden 20. päivä. Kotihoidon tuen maksu päättyy 20. päivä. Lapsilisä maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 28. Perheessä on kaksi lasta. Perheelle maksetaan lapsilisää sekä kotihoidontukea. Vanhempainrahakausi päättyy kuukauden 20. päivä. Perhe muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä.

Vanhempainraha maksetaan 20. päivä saakka. Kotihoidon tuki vanhemmasta lapsesta maksetaan kuukauden loppuun saakka. Nuoremasta lapsesta ei makseta kotihoidon tukea, koska oikeus etuuteen alkaisi vasta muuton jälkeen. Lapsilisä maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 29. Perhe muuttaa Suomeen kuukauden 15. päivä. SEDistä on saatu tieto, että edellinen jäsenvaltio maksaa etuudet kyseisen kuukauden loppuun saakka. Lapsilisä ja kotihoidon tuki myönnetään seuraavan kuukauden alusta.

Esimerkki

Esimerkki 30. Perhe muuttaa Suomeen kuukauden 15. päivä. Edellinen asuinvaltio on SED:llä ilmoittanut päättäneensä etuuksien maksun edellisen kuukauden loppuun. Lapsilisä ja kotihoidon tuki myönnetään Suomeen muuttokuukauden alusta lukien. Kuntalisä maksetaan seuraavan kuukauden alusta, jos perhe on saanut kotikunnan.

Esimerkki

Esimerkki 31. Suomesta ja Ruotsista eläkettä saava vanhempi muuttaa lapsen kanssa Suomesta Ruotsiin. Jos muutto tapahtuu esimerkiksi:

- **1.11.** (vakuuttaminen päättyy 31.10.), etuudet Suomesta maksetaan 31.10. saakka, tai
- **2.11.** (vakuuttaminen päättyy 1.11.), etuudet Suomesta maksetaan 30.11. saakka.

Esimerkki

Esimerkki 32. Perheen isä on työssä Ruotsissa ja perhe on asunut Ruotsissa isän mukana. Koko perheen muuttaessa Suomeen tai äidin muuttaessa Suomeen lasten kanssa ja aloittaessa työn Suomessa

- **1.2.** (lähtenyt Ruotsista edellisen kuukauden puolella), etuudet Suomesta 1.2. lukien
- **2.2.**, etuudet Suomesta maksetaan 1.3. lukien
- **31.1.**, etuudet Suomesta 1.2. lukien

Muuton yhteydessä tarvitaan yleensä asiakkaalta kopio Ruotsin laitoksen etuuksien lakkauttamispäätöksestä tai Ruotsin laitoksen ilmoitus siitä, milloin etuudet Ruotsista on lakkautettu.

Esimerkki

Esimerkki 33. Perheen isä on työssä Ruotsissa ja perhe on asunut Ruotsissa isän mukana. Äiti muuttaa Suomeen lasten kanssa ja hoitaa lapsia edelleen kotona. Ruotsi on edelleen perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Suomesta syntyy toissijainen oikeus perhe-etuuksiin. Oikeus lapsilisään alkaa olosuhdemuutoksesta, eli äidin ja lasten Suomeen muuttoja seuraavan kuukauden alusta lukien.

- Jos äidillä ja lapsilla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan 1.2. lukien, lapsilisä Suomesta 1.3. lukien.
- Oikeus kotihoidon tukeen alkaa kuntatiedon mukaisesta päivämäärästä.
- Jos äidin ja lasten kotikunta on Suomessa 8.2. lukien, kotihoidon tuki Suomesta 8.2. lukien.

Esimerkki

Esimerkki 34. Edellinen asuinvaltio on ilmoittanut SED:llä päättäneensä etuuksien maksun 30.6. Perhe on muuttanut Suomeen ja vakuutettu 15.9. lukien. Lapsilisä myönnetään 1.10. lukien. Kotihoidon tuki myönnetään kuntatiedon mukaisesta päivämäärästä.

Esimerkki

Esimerkki 35. Suomalainen nainen muuttaa 19.6. vanhempainpäivärahakaudella lapsensa kanssa Saksaan, jossa hänen puolisonsa työskentelee paikallisen työnantajan palveluksessa.

Naisen vanhempainpäiväraha perustuu edeltäviin työtuloihin ja päättyy 12.9., jonka aikana naisella ja lapsella on oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Saksasta tulee perhe-etuuksien ensisijainen maksaja miehen työskentelyn perusteella 1.10. lukien.

Esimerkki

Esimerkki 36. Suomalainen perheenisä asuu Suomessa, mutta työskentelee Ruotsin lipun alla purjehtivalla aluksella. Hänen Suomessa asuva puolisonsa on työtulojen mukaisella vanhempainpäivärahalla, joka päättyy 25.9.. Suomi on siten perhe-etuuksien ensisijainen maksajamaa syyskuun loppuun saakka.

Asiakasta on tässä tapauksessa kuultava olosuhdemuutoksesta ja tarvittaessa ohjattava hakemaan etuuksia toisesta maasta 1.10. lukien (kumpi tahansa puolisoista voi hakea etuuksia). Asiakkaalle on ilmoitettava, että etuudet vähennetään laskennallisesti (MISSOC), vaikkei hän niitä hakisikaan.

Ensisijaiseen maahan lähetetään SED F001 ja ilmoitetaan liikamaksusta jo mahdollisesti tiedossa olevat määrät. Toisen maan toimivaltaista laitosta pyydetään pidättämään takautuvista maksuista, vaikkei liikamaksun tarkkaa määrää olisikaan vielä tiedossa. Maksuestettä ei mielellään tulisi käyttää, paitsi jos asiakas niin toivoo. Jos toinen maa kuitenkin maksaa takautuvat erät suoraan asiakkaalle, on liikamaksu perittävä asiakkaalta.

Esimerkki

Esimerkki 37. Perhe muuttaa ulkomaille niin, että toisella puolisoilla ei enää ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan, mutta toisella puolisoilla ja lapsilla on edelleen oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Perhe-etuudet on maksettu sille puolisololle, jolla ei enää ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan.

Koska etuudet voidaan maksaa kummalle vanhemmalle tahansa, ei-vakuutettu puoliso voi säilyä edelleen perhe-etuuksien saajana, mutta etuusoikeuden keston osalta on huomioitava vakuutetun puolison ja lasten vakuutusratkaisujen kesto (voidaan kirjata ei-vakuutetun etuudensaajan etuuspäätökseen).

1.4.5.2 Perheenjäsen

Määrättäessä sitä, kenen työskentelyn, työttömyyden tai eläkkeen perusteella perhe-etuus voi tulla maksettavaksi, sovelletaan sen maan kyseistä perhe-etuutta koskevaa lainsäädäntöä, mistä maasta etuus tulisi maksettavaksi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että henkilö, joka katsotaan perheenjäseneksi jossain EU-maassa, ei välttämättä ole perheenjäsenen asemassa jonkin muun jäsenvaltion lainsäädäntöä sovellettaessa.

Suomessa perheenjäsenedellytys täyttyy, kun työntekijän, työttömän tai eläkeläisen suhde lapseen on sellainen, että kyseinen henkilö voi Suomen kansallisen lainsäädännön (lapsilisälaki tai laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta) perusteella olla lapsilisän saajana tai jäsen sellaisessa perheessä, jolle maksetaan kotihoidon tukea.

Määrättäessä oikeudesta Suomen lapsilisään lapsen katsotaan olevan sellaisen henkilön perheenjäsen, joka voi kyseisessä perheessä lapsilisälain 6 §:n mukaan olla lapsilisän saajana. Tämän henkilön ei tarvitse itse olla lapsilisän saajana, esim. silloin, kun lapsilisää maksetaan Suomesta isän työskentelyn perusteella ja äiti on lapsilisän saajana. Tällainen henkilö voi myös asua muussa EU/ETA-maassa tai Sveitsissä, jolloin edellytetään, että lapsi on pääasiallisesti riippuvainen tämän henkilön huollosta.

Jos vanhemmat ovat eronneet, muuttaneet erilleen yhteiselämän lopettamiseksi tai avoliitto on purkautunut, lapsen tosiasiallisesta huollosta vastaava vanhempi on lapsilislain 6 §:n mukaan yleensä lapsilisän saaja. Lapsistan erillään asuva vanhempi ei enää voisi olla lapsilisän saaja, eikä lapsi ole pääasiallisesti tämän vanhemman elatuksesta riippuvainen. Suomessa työskentelevä vanhempi voi saada lapsilisää, jos hänen poissaolonsa lasten luota johtuu työskentelystä ja hän tosiasiallisesti edelleen on lasten huoltaja (esim. viikonloppuisin ja loma-aikoina).

Kotihoidon tuen osalta Suomen maksuvastuun syntyminen edellyttää, että työntekijän voidaan katsoa olevan perheenjäsen lapsen kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitetussa perheessä. Perheenjäsen-kytkös on olemassa, jos perheellä on yhteinen talous jäsenvaltiossa, vaikka yksi perheenjäsenistä oleskelisi ja olisi työnteon perusteella vakuutettu muussa jäsenvaltiossa.

Huomioi, että perheenjäsenillä voi toisen jäsenvaltion väestökisterissä olla eri osoite kuin Suomessa työskentelevällä perheenjäsenellä. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että toisessa jäsenvaltiossa asuvat perheenjäsenet ovat muuttaneet toiseen osoitteeseen, jota kansallisten sääntöjen mukaan ulkomailla oleskelevalla ei ole mahdollisuus muuttaa viralliseksi asuinosoitteekseen. Toisen maan laitokselta ja tarvittaessa asiakkaalta (asiakaskirje LLI06/WHI06) on syytä pyytää lisäselvitystä, mikäli laitoksen ja hakijan antamat tiedot yhteiselämästä eroavat toisistaan.

Kansallisessa perhe-etuuslainsäädännössä avoliitto tarkoittaa yhteistaloudessa asumista avioliitonomaisissa olosuhteissa. Kv-tilanteissa jokapäiväistä yhteisessä taloudessa/osoitteessa asumista ei avopuolisoilta voida edellyttää, jos erillään asumisen syy on toisen puolison työskentely ulkomailla. Kv-tilanteissa avoliittoa arvioitaessa annetaan merkitystä sille, johtuuko erillään asuminen työskentelystä toisessa jäsenvaltiossa ja/tai ovatko puoliset muodostaneet perheen ennen ulkomailla työskentelyä. Avoliiton voidaan katsoa perheen olosuhteet huomioiden kv-tilanteessa alkavan myös ilman, että puoliset ovat asuneet yhdessä ennen toisen puolison ulkomailla työskentelyä. Ulkomailta Suomeen tulevan työntekijän osalta on keskeinen merkitys sillä, katsooko lasten toisen huoltajan (ja usein myös lasten) asuinvaltio puoliset kuuluvaksi samaan perheeseen.

Jos toisesta EU-/ETA-maasta tai Sveitsistä tulee tiedustelu henkilöstä, jota ei Suomen perhekäsityksen perusteella katsota enää perheenjäseneksi, tulisi toiseen maahan ilmoittaa, että henkilö ei kuulu perhekäsityksemme eikä hänellä siten ole oikeutta etuuksiin Suomesta (eikä Suomesta ole mitään tässä yhteydessä maksettu).

Esimerkki

Esimerkki 1. Vanhemmat ovat eronneet. Isä asuu ja työskentelee Suomessa. Äiti ja lapsi asuvat Ruotsissa, eikä äiti työskentele. Isän Suomessa työskentelyn perusteella ei ole oikeutta lapsilisään tai kotihoidon tukeen Suomesta.

Esimerkki

Esimerkki 2. Suomessa työskentelevän äidin lapset asuvat Virossa. Äiti ja lasten isä eroavat. Lapset asuvat edelleen perheen yhteisessä kodissa ja isoäiti pääasiassa hoitaa lapsia äidin ollessa työn takia poissa. Äiti matkustaa lasten luo viikonloppuisin ja loma-aikoina. Äidillä on edelleen oikeus lapsilisään Suomesta.

Esimerkki

Esimerkki 3. Äiti asuu Virossa lapsensa kanssa ja hän työskentelee. Isä työskentelee Suomessa, mutta vanhemmat eivät ole muuttaneet erilleen yhteiselämän lopettamistarkoituksessa. Syy isän oleskeluun Suomessa on työ. Lapsilisän ensisijainen maksaja on Viro. Jos Suomen etuuksien määrä on suurempi kuin Viron, maksaa Suomi erotuksen, koska isä työskentelee Suomessa ja hän voisi olla lapsilisän nostaja.

Esimerkki

Esimerkki 4. Lapsi asuu Suomessa isänsä serkun luona ja lapsen vanhemmat asuvat ja työskentelevät Virossa. Lapsen isän serkku hakee lapsesta lapsilisää.

Lapsen isän serkulle voidaan myöntää lapsilisää, jos todetaan, että hän huolehtii lapsesta pääasiallisesti. Jos lapsen vanhempien ei katsota huoltavan lasta, perhe-etuuksia ei yhteensovitetä Viron kanssa.

Esimerkki

Esimerkki 5. Lapsi asuu eläkkeellä olevan mummonsä luona Suomessa. Lapsen vanhemmat asuvat Ruotsissa. Mummo hakee lapsesta lapsilisää.

Mummolle voidaan myöntää lapsilisää, jos hänen katsotaan huolehtivan lapsesta pääasiallisesti. Jos lapsen vanhempien katsotaan myös huoltavan lasta, perhe-etuudet yhteensovitetään, jolloin Ruotsi on vanhempien työskentelyn perusteella perhe-etuuksien ensisijainen maksajamaa.

Esimerkki

Esimerkki 6. Virolainen työskentelee Suomessa ja hakee lapsilisää ulkomailla asuvista lapsistaan. Hän kuitenkin asuu Suomessa samassa osoitteessa vastakkaista sukupuolta olevan henkilön kanssa. Tilanteessa tulisi selvittää henkilön perhekokoonpano Virossa SEDillä F001 ja lähettää henkilölle kuuleminen hänen olosuhteistaan Suomessa.

Etuuksien maksaminen ulkomaille toisen jäsenvaltion laitoksen pyynnöstä

Mikäli perheenjäsen, jolle etuuksia maksetaan, ei käytä saamiaan etuuksia perheenjäsentensä elättämiseen, toimivaltainen laitos voi maksaa perhe-etuudet henkilölle tai laitokselle, joka tosiasiallisesti huolehtii perheenjäsenistä (asetus 883/2004 68 a artikla). Perheenjäsenten asuinvaltion laitos voi lähettää SED:llä F016 (FB_BUC_02) toimivaltaiselle laitokselle pyynnön maksaa etuudet perheenjäsenten asuinvaltiossa heistä huolehtivalle taholle.

Pyynnön johdosta henkilöä, jolle etuuksia maksetaan, kuullaan ja hänellä on mahdollisuus toimittaa selvitys siitä, että käyttää etuudet perheenjäsentensä hyväksi. Toimivaltainen laitos ilmoittaa pyynnön tehneelle laitokselle SED:llä F017 suostuuko se esitettyyn pyyntöön.

1.4.5.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat etuudet

Asetuksen 883/2004 mukaisia perhe-etuuksia ovat lapsilisän ja kotihoidon tuen ohella myös **eläkkeinä tai eläkkeen täydennyksenä maksettavat etuudet (lapsikorotus)**

sekä erityiset orvon etuudet. Lapsikorotuksen ja erityisten orvon etuuksien laskeminen ja maksaminen tehdään eri säännöin kuin muiden perhe-etuuksien.

Etuuksien maksaminen 883/2004 sovellettaessa

Eläkkeensaajan perhe-etuuksista (lapsilisä, lasten kotihoidon tuki) vastaa ensisijaisesti maa, jossa lapsi asuu, edellyttäen, että eläkkeensaaja saa myös eläkettä kyseisestä valtiosta. Jos eläkkeensaaja ei saa eläkettä lapsen asuinvaltiosta, on perhe-etuuksista vastuussa se jäsenvaltio, jossa eläkkeensaajalla on pisimmät vakuutuskaudet.

Lapsikorotus on asetuksen 883/2004 mukainen perhe-etuus, mutta sitä maksetaan asetuksen eläkeluvun määräysten mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsikorotus maksetaan täysimääräisenä, eikä sitä yhteensoviteta muiden perhe-etuuksien kanssa. Lapsikorotus voi tulla täysimääräisesti maksettavaksi useammastakin maasta.

Toisen huoltajan työnteko vaikuttaa ensisijaisuuteen ohjeen kohdassa Ensisijaisuussäännöt kerrotulla tavalla.

Suomi ensisijainen 883/2004 sovellettaessa

Suomi on ensisijaisesti vastuussa eläkkeensaajan lapsista maksettavasta lapsilisästä ja lasten kotihoidon tuesta, jos

- eläkkeensaajan lapset asuvat Suomessa JA eläkkeensaajalle maksetaan Suomesta eläkettä; tai
- eläkkeensaajan lapset asuvat toisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön mukaan eläkkeensaajalle ei makseta eläkettä, ja vakuutus- tai asumisaikaa Suomessa on eniten.

Jos lasten toinen huoltaja tekee työtä tai on ammatinharjoittaja toisessa jäsenvaltiossa, Suomi on toissijaisesti vastuussa perhe-etuuksien maksamisesta ja Suomesta maksetaan lapsilisän ja kotihoidon tuen erotusetuutta.

Suomi toissijainen 883/2004 sovellettaessa

Suomi on toissijaisesti vastuussa eläkkeensaajan lapsista maksettavasta lapsilisästä ja kotihoidon tuesta, jos joku toinen valtio on edellä kerrottujen sääntöjen perusteella ensisijaisessa maksuvastuussa. Kuitenkin lapsikorotukseen oikeutetulle eläkkeensaajalle etuus maksetaan Suomesta täysimääräisenä.

Esimerkki

Opiskeleva äiti ja kaksi lasta asuvat Ruotsissa. Lapset saavat perhe-eläkettä sekä Suomesta että Ruotsista. Suomesta syntyy toissijainen oikeus perhe-etuuksiin, koska lapset asuvat Ruotsissa ja saavat sieltä eläkettä.

Etuuksien maksajavaltio 1408/71 sovellettaessa

Etuuksien maksajavaltio määräytyy yhtä poikkeusta lukuun ottamatta samoin säännöin kuin perhe-etuusmääräysten mukaisessa orvoneläkkeessä. Jos eläkkeensaaja on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa, ensisijainen maksajavaltio on eläkkeensaajan asuinvaltio. Ellei sieltä ole oikeutta eläkkeeseen tai lapsikorotukseen, ensisijainen valtio on se, jossa eläkkeensaaja on ollut pisimpään vakuutettuna.

Toisen huoltajan työnteko vaikuttaa lapsilisän maksajavaltioon kuten orvonetuuksissa.

Suomi ensisijainen 1408/71 sovellettaessa

Suomi on ensisijaisesti vastuussa eläkkeensaajan lapsesta maksettavista etuuksista, jos eläkkeensaaja

- asuu Suomessa ja saa täältä kansaneläkettä tai työeläkettä
- asuu toisessa jäsenvaltiossa, ja saa eläkettä vain Suomesta tai Suomen vakuutusajasta on eniten. Esimerkki: eläkkeensaaja asuu Saksassa ja oli ollut vakuutettuna Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen vakuutusajasta on enemmän.

Jos lapsen toinen huoltaja tekee työtä tai on ammatinharjoittaja muussa jäsenvaltiossa, Suomesta maksetaan vain lapsilisien ja kotihoidon tuen erotus. Mahdollinen lapsikorotus määräytyy edellä olevien sääntöjen mukaan.

Suomi toissijainen 1408/71 sovellettaessa

Suomi on toissijaisesti vastuussa eläkkeensaajan Suomessa asuvasta lapsesta maksettavista etuuksista aina, jos em. sääntöjen mukaan joku toinen valtio on ensisijaisesti niistä vastuussa.

Jos toinen lapsen huoltajista työskentelee Suomessa, Suomi on ensisijaisesti vastuussa lapsilisästä ja kotihoidon tuesta sekä toissijaisesti lapsikorotuksesta.

Erityiset orvon etuudet asetuksessa 883/2004

Joidenkin jäsenvaltioiden lainsäädännössä on erityisiä orvon etuuksia, joihin sovelletaan perhe-etuuksia koskevia säännöksiä, kuitenkin siten, ettei näitä etuuksia yhteen soviteta muiden perhe-etuuksien kanssa. Valtioita, joiden lainsäädännössä on täydentäviä tai erityisiä orvon etuuksia ovat Ruotsi, Belgia, Irlanti, Ranska, Tanska, Iso-Britannia ja Malta. Hallintotoimikunta julkaisee listan erityisistä orvon etuuksista. Huom. Britannia on eronnut EU:sta 1.2.2020, mutta siihen liittyvissä tilanteissa tulee aina tarkistaa mahdollinen erillissopimuksen soveltuvuus.

Erityinen orvon etuus maksetaan perhe-etuuksien täydennyksenä jäsenvaltiosta, jonka lainsäädännön mukaisesti oikeus kyseiseen etuuteen syntyy, ja jonka lainsäädännön piiriin edesmennyt työntekijä on kuulunut pisimpään. Jos edesmennyt työntekijä oli ollut vakuutettu useassa maassa, jonka lainsäädännössä on erityinen orvon etuus, tulee eri maiden vakuutuskausien pituudet selvittää ja vertailla. Tieto etuushakemuksesta on välitettävä erityistä orvon etuutta maksavaan maahan, jossa edesmenneellä oli pisimmät vakuutuskaudet.

Kelassa tilanne käytännössä yleensä ilmenee perhe-eläkehakemuksen yhteydessä. EU-eläkeratkaisija välittää kv-perhe-etuuksiin U-liitteestä saamansa tiedon edunjäntäjän vakuutuskaudesta jäsenvaltiossa, joka maksaa erityistä orvon etuutta (yllä mainitut valtiot). Kv-keskus lähettää toiseen jäsenvaltioon tiedon perhe-eläkehakemuksesta käyttäen sed-lomaketta F021. Mikäli vakuutuskausia on useammassa maassa, joiden lainsäädännössä on erityinen orvon etuus, tiedustele kv-keskus maista ensin vakuutuskausien pituutta sed-lomakkeella F018.

1.4.5.4 Kolmannesta maasta tulleen työntekijän etuudet

Kolmannen maan kansalaisen tullessa Suomeen toisesta EU-maasta, hänen perhe-etuuksiensa maksamiseen sovelletaan asetuksen 883/2004 ja A1231/2010 sääntöjä, jos hän kuuluu asetuksen soveltamisalaan. Esimerkiksi lapsilisän saamiseksi ei työntekijältä tällöin edellytetä vähintään 6 kk työskentelyä, vaan vakuuttamislain edellyttämän kuukausittaisen ansiotason täytyminen riittää.

Kolmannen maan kansalaisella, johon ei sovelleta EU-asetuksia, ja joka tekee Suomessa työtä, on oikeus samoihin perhe-etuuksiin kuin EU-/Eta-maasta tulleella työntekijällä, eli lapsilisään ja kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään. Etuuksia ei makseta ulkomailla asuvista lapsista, vaan lapsen tulee olla työntekijän mukana Suomessa. Lisäksi ns. maahanmuuttodirektiivit rajoittavat lapsilisän ja kotihoidon tuen maksamista. Lue lisää: Työntekijä kolmannesta maasta.

Lapsilisän saamisen edellytyksenä on, että työntekijällä tai lapsella on asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (ns. vakuuttamislain) mukaisesti oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Oikeus sosiaaliturvaan voi muodostua työntekijän tai vakinaisen Suomessa asumisen perusteella.

Kotihoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työskentely Suomessa on tosiasiallista ja työeläkevakuutettua. Työntekijän työskentelyn edellytykset etuuksien saamiseksi ovat samat kuin EU-/Eta-maasta tai Sveitsistä tulleella työntekijällä.

Työsuhde ja työnteko-oikeus

Ns. maahanmuuttodirektiivit rajoittavat lapsilisän ja lastenhoidon tuen maksamista niiden kolmansista valtioista tulevien työntekijöiden kohdalla, joihin ei sovelleta asetusta 883/2004 ja joiden ei katsota asuvan vakinaisesti Suomessa.

Työntekijällä tulee olla työsuhde ja lupa työskennellä Suomessa vähintään 6 kuukautta, jotta hän olisi oikeutettu lapsilisään ja kotihoidon tukeen. Työntekijällä tulee siis olla työsuhde siten, että työskentely yhdenjaksoisesti kestää vähintään 6 kuukauden ajan, sekä voimassa oleva oleskelulupa, joka oikeuttaa työn tekemiseen. Kuuden kuukauden työskentelyedellytyksen täyttymisessä voidaan huomioida myös viisumilla tehtyä työtä, jos henkilö on sittemmin saanut oleskeluluvan ilman että viisumilla ja oleskeluluvalla tehdyn työn väliin jää vähäistä pidempää katkosta.

Mikäli Suomessa vähintään 6 kuukauden ajan työskennellyt henkilö jää työttömäksi ja on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi, hänellä on oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen.

Lapsilisän maksamisen edellytyksenä on lisäksi se, että työntekijä ansaitsee kuukausittain vakuuttamislain edellyttämän vähimmäisansiotason verran. Mikäli työskentely keskeytyy, vähentyy tai päättyy, voidaan lapsilisää vakuuttamislain 8 §:n mukaan maksaa kolmen kuukauden jälkisuojan ajan, kuitenkin enintään siltä ajalta, jonka henkilön oleskeluoikeus on voimassa. Jälkisuojan saamisen edellytys on se, että vakuuttamislain edellyttämä ansiotaso on täytynyt jokaisen kuukauden kohdalla työttömyyttä tai työn vähenemistä edeltävän 6 kuukauden ajan.

LLL 1 a §:n ja LKYTL 3 a §:n 2 momentin mukaan työntekijällä tulee olla ulkomaalaislain 78 § 1 tai 2 momentin taikka 3 momentin 1,2,5, tai 7-kohdan mukainen työnteko-oikeus. Huomaa, että jos oleskelulupa on myönnetty opiskelua tai kausityön tekemistä varten (UikL 78 § 3 mom. 4-kohta), ei henkilöllä ole oikeutta etuuksiin, vaikka

hänen työskentelynsä täyttäisi edellytykset ja hänellä olisi vakuuttamislain perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Lapsilisän ja kotihoidon tuen hakemusta käsitellessäsi tarkista HEKYltä työnteko-oikeus, kun olet myöntämässä etuutta työntöon perusteella Suomen sosiaaliturvaan oikeutetulle kolmannen maan kansalaiselle.

Etuuksia ei makseta työntöon perusteella seuraavissa tilanteissa:

- YhdistelmäluPADirektiivin mukaisella työntekijällä on lupa työskennellä Suomessa enintään 6 kuukauden ajan
- Työntekijän työnteko-oikeuden perusteena on ulkomaalaislain [79 §:n](#) mukainen oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa
- Opiskelijan työnteko-oikeus perustuu siihen, että työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä, työtä tehdään varsinaisen opetuksen aikana keskimäärin 25 tuntia viikossa tai kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta.
- ICT-direktiivin mukaisella nk. ICT-työntekijällä työntekijällä on lupa työskennellä enintään 9 kuukauden ajan yrityksen sisäisen siirron yhteydessä johtajana, asiantuntijana tai työsuhteisena harjoittelijana.
- Työntekijän oleskelulupa perustuu kausityön tekemiseen
- Tutkijalla on tieteellistä tutkimusta varten myönnetty lupa työskennellä enintään 6 kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain nojalla

Valtio rahoittaa kansainvälisissä tilanteissa LKYTL 3 a §:n nojalla maksettavan hoitorahan ja hoitolisän, jos huoltajalla ei ole kotikuntaa.

Lapsi Suomessa

Lapsilisän ja kotihoidon tuen saamiseksi lapsen tulee olla hakijan mukana Suomessa. Hakijan oman ilmoituksen lisäksi lapsen Suomessa oleskelua voidaan varmistaa VTJ-tiedoista (onko lapsella yhteinen osoite hakijan kanssa), jos lapsella on jo henkilötunnus. Jos lapsella ei ole henkilötunnusta, voidaan Suomessa oleskelusta hyväksyä muukin luotettava selvitys, esim. kopio viisumista ja/tai vireillä olevasta oleskelulupahakemuksesta, vuokranantajalta tai isännöitsijältä saatava asukastieto tai kunnan viranomaisen selvitys.

Työntekijällä on muiden edellytysten täytyessä oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen, vaikka lapsi ei asu vakuuttamislain mukaisesti vakinaisesti Suomessa tai lapsella ei jatkuvasti ole voimassa olevaa oleskelulupaa. Lapsen tulee oleskella Suomessa pidempiaikaisesti kuin esim. lomailutarkoituksessa. Mikäli lapsi on saapunut Suomeen viisumilla, varmistetaan oleskelun jatkuminen Suomessa viisumin umpeutumisen jälkeen. Mikäli oleskelulupahakemus on laitettu vireille ennen viisumin umpeutumista, voidaan etuuden maksamista jatkaa.

Kotihoidon tuen osalta työntekijän etuuden maksaa valtio (999/STM). Kuntalisää ei tällöin makseta kotikunnan puuttumisen vuoksi. Jos työntekijä ja lapsi saavat kotikunnan, muuttuu maksavaksi kunnaksi kotikunta ja tällöin perheellä on oikeus myös mm. kuntalisään ja yksityisen hoidon tukeen.

Päätökset lapsilisästä ja kotihoidon tuesta annetaan työntekijälle määräaikaisina enintään siihen saakka kun työntekijällä on työntökonsa perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Jos työntekijällä ei ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan ja hänelle myönnetään kotihoidon tuki, päätös tehdään enintään siihen saakka kun työntöko-oikeus on voimassa. Jos lapsen on tarkoitus lähteä maasta jo ennen kuin työntekijän

työskentely tai työnteko-oikeus päättyy, etuus myönnetään siihen saakka kunnes lapsi lähtee maasta.

Esimerkki

Intialainen yritys on lähettänyt Intialaisen työntekijänsä Suomeen töihin ajalle 1.4.2019-31.3.2020. Työntekijälle muodostuu työskentelyn perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan 1.4.2019 lukien. Työntekijän perhe muuttaa Suomeen 1.7.2019. Perheenjäsenillä on oleskeluluvat työntekijän työsuhteen ajalle. Perheenjäsenille ei muodostu oikeutta Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan, koska työntekijä ei asu vakinaisesti Suomessa.

Työntekijällä on oikeus lapsilisään 1.8.2019 lukien eli lapsen Suomeen muuttoa seuraavan kuukauden alusta. Lapsilisäpäättös annetaan määräaikaisena työskentelyn ajalle 31.3.2020 saakka. Kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä voidaan myöntää työnteon ajalle. Kuntalisää ei kuitenkaan makseta, sillä perheellä ei ole kotikuntaa, jonka mukaan kuntalisä määräytyisi.

Työntekijän työkomennusta jatketaan 1.4.2020 lukien 2 vuodella. Työntekijä ja perheenjäsenet vakuutetaan vakinaisen Suomessa asumisen perusteella 1.4.2020 lukien ja lapsilisä myönnetään toistaiseksi voimassaolevana kuten kansallisissa tilanteissa. Kotihoidon tuen maksua voidaan jatkaa ja mahdollinen kuntalisä voidaan myöntää kotikunnan maksamina.

1.5 Suhde muihin etuuksiin

Lastenhoidon tuen maksamista eivät yleensä estä muiden lakien mukaiset etuudet. Oikeus tukeen syntyy, kun edellytykset täyttyvät ja valinta tehdään taloudellisen tuen ja kunnan järjestämän päivähoidon välillä. Muiden lakien mukaiset etuudet, mikäli niillä on vaikutusta, huomioidaan pääsääntöisesti tuloina hoitolisän suuruutta määrättäessä.

Lastenhoidon tuen vaikutusta muihin etuuksiin selostetaan tarkemmin kunkin etuuslajin osalta tätä koskevissa ohjeissa.

Muiden etuuksien huomioon ottaminen lasten kotihoidon tuessa

Taulukon selitykset

Eo = etuoikeutettu tulo hoitolisässä

E = riville merkitty etuus estää kotihoidon tuen saamisen, kun saaja on sama

Vä = vähennetään hoitorahasta (LKYTL 4§)

Väh = vähennetään hoitolisätuloista (varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki 11 §)

S = selvitettävä vaikutus; erityisesti, jos saaja on sama

T = tuloa hoitolisässä; vähintään rajoitetusti

O = ei vaikutusta

Muiden etuuksien huomioon ottaminen lasten kotihoidon tuessa

Muu etuus	Hoitoraha	Hoitolisä
Äitiys-, erityisäitiys-, vanhempainraha	Vä	T

Muu etuus	Hoitoraha	Hoitolisä
Isyysraha	O	T
Isyysraha, Äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella	Vä/E	T
Osittainen hoitoraha	S/E	T
Joustava hoitoraha	S/E	T
Sairauspäiväraha, kuntoutusraha, osasairauspäiväraha	O	T
Erytishoitoraha	S	S
Työttömyyspäiväraha	O	T
Työmarkkinatuki	O	T
Liikkuvuusavustus	O	Eo
Vuorottelukorvaus	O	T
Opintotuki (opintoraha, aikuiskoulutustuki, asumislisä)	O	Eo
Eläkkeensaajien asumistuki	O	Eo
Yleinen asumistuki	O	Eo
Lapsilisä	O	Eo
Alle 16-vuotiaan vammaistuki	O	Eo
16 vuotta täyttäneen vammaistuki	O	Eo
Eläkettä saavan hoitotuki	O	Eo
Omaishoidon tuki	O	T
Perhehoitajan palkkio	O	T
Yleinen perhe-eläke	O	T
Kansaneläke / työeläke	O	T
Kuntoutustuki / määräaikainen työkyvyttömyyseläke	O	T
Sotilasavustus	O	Eo
Elatustuki (lapsen tulona)	O	T

Muu etuus	Hoitoraha	Hoitolisä
Elatusapu (vanhemman maksama)	O	Väh
Elatusapu (lapsen tulona)	O	T

1.5.1 Vanhempainpäiväraha

Kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaista vanhempainrahaa taikka isyysrahaa äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävältä isyysrahakaudelta. Päätettäessä perheen muun kuin sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen oikeuttavan lapsen kotihoidon tuen hoitorahasta, perheessä katsotaan vanhempainpäivärahakauden päättymiseen saakka olevan tukeen oikeuttava alle kolmevuotias lapsi.

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan kuitenkin vain hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien hoitorahojen ja vanhempainpäivärahan erotus (LKYTL 1128/1996 4 § 5 ja 6 mom). Kotihoidon tukeen ei ole oikeutta siitä lapsesta, josta perhe saa vanhempainpäivärahaa. Tämä lapsi ei ole valintaoikeuden piirissä. Tuen maksaminen alkaa vanhempainpäivärahan päättymistä seuraavasta arkipäivästä lukien (LKYTL 17 § 1 mom.). Näin on myös silloin jos isyysrahaa on myönnetty kahdesta tai useammasta samaan aikaan syntyneestä lapsesta. Tällöin kotihoidon tukeen ei ole oikeutta mistään vanhempainpäivärahaan oikeuttavasta lapsesta isyysrahakauden aikana.

Jos samalla kertaa on syntynyt useampia lapsia, lapsen äiti tai isä voi pitää vanhempainrahakauden pidennyksen kokonaan tai osittain jo äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana. Tällöin kotihoidon tuen hoitoraha yhteen sovitetaan molempien vanhempien vanhempainrahan kanssa.

Jos perheellä ei ole oikeutta äitiys- ja vanhempainrahaan asumisedellytyksen puuttumisen vuoksi, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana vanhempainpäiväraha-aikana hoitorahojen yhteismäärän ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus. Jos äitiys- ja vanhempainrahaa on haettu myöhässä, siltä ajalta kun päivärahaa ei myöhästymisen vuoksi ole myönnetty, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana hoitorahojen ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus. Ks. myös Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovitus kv-tilanteessa.

Lasten hoidon tuen määrän voi laskea APLA-laskentatapahtumalla.

Hoitolisä

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaisen vanhempainrahakauden taikka äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavan isyysrahakauden aikana, otetaan päivärahasta huomioon tulona vain se osa, joka ylittää niiden hoitorahojen yhteismäärän, johon perhe kunakin aikana on oikeutettu (LKYTL 1128/1996 6 § 2 mom.).

Äitiys- ja vanhempainrahakausi

Kun kotihoidon tuen saaja jää uudelle äitiysrahakaudelle, menetellään seuraavasti:

- Jos on myönnetty vain hoitoraha, kotihoidon tuki tarkistetaan vanhempainpäivärahakauden ajaksi. Asiakkaalta ei pyydetä hakemusta. Asiakkaan

pitää hakea tukea uudelleen äitiys- ja vanhempainrahakauden päättymisestä lukien.

- Jos perheelle on myönnetty myös hoitolisä, selvitä ovatko perheen tulot muuttuneet.
 - Jos edellisestä tulojen tarkistuksesta on kulunut enintään 3 kuukautta, voit tehdä tarkistuksen edellisen ratkaisun tulotiedoilla.
 - Jos edellisestä tulojen tarkistuksesta on yli 3 kuukautta, pyydä asiakkaalta uudet tuloseelvitykset.
 - Jos selvityksiä ei saada määräaikaan mennessä, hoitolisä lakkautetaan ja hoitoraha tarkistetaan vanhempainpäivärahauden ajaksi.
 - Asiakkaan pitää hakea tukea uudelleen äitiys- ja vanhempainrahakauden päättymisestä lukien.

Jos yksin lasta hoitava äiti on hakenut vanhempainpäivärahauden pidennyksen, äidin on pidettävä pidennyskausi yhdessä jaksossa välittömästi vanhempainrahakauden jälkeen. Äidin vanhempainrahakauden pidennystä ei lueta laskennalliseen vanhempainrahakauteen. Äiti voi myös valita esimerikisi lastenhoidon tuen pidennyskauden sijaan.

- Jos pelkkä hoitoraha on maksussa annetaan suoraan yhteensovituspäätös.
- Jos hoitolisää maksetaan, tulee perheen tulot selvittää, jos tulojen tarkistuksesta on kulunut yli 3 kuukautta.

Esimerkki

Äiti hoitaa vanhempainpäivärahaudella kotona myös 2-, 5- ja 6-vuotiaat lapset. Äidin vanhempainpäiväraha on 750 €/kk. Hoitorahaa maksetaan siltä osin kuin lapsista muutoin maksettavien hoitorahojen määrä ylittää päivärahan määrän: $(341,27 + 65,65 + 65,65) - 750 = 0$ €. Hoitorahaa ei jää maksettavaksi. Hoitolisä maksetaan, mikäli tuloedellytys täyttyy. Lapsesta, josta on oikeus vanhempainpäivärahaan, ei voida maksaa hoitorahaa, joten tätä lasta ei myöskään huomioida laskelmassa.

Esimerkki

Äiti hoitaa lapsia kotona ja hänen vanhempainpäivärahasa määrä on 25 €/pv eli 625 €/kk. Perheellä on vastasyntyneen lisäksi 2-, 3-, ja 5-vuotiaat lapset. Hoitorahojen määrä on siis 472,57 €. Vanhempainpäivärahasta huomioidaan tulona se osa, joka ylittää niiden hoitorahojen laskennallisen määrän, johon perhe on tuona aikana oikeutettu ($625 - 472,57 = 152,43$ € huomioidaan tulona hoitolisässä).

Esimerkki

Perheeseen on otettu 1.6.2011 adoptiotarkoituksessa hoitoon 4-vuotias lapsi, josta on myönnetty vanhempainraha ajalle 1.6.2011–26.1.2012. Perheeseen syntyy seuraavana vuonna vauva, jonka perusteella haetaan vanhempainpäivärahaa ajalle 26.9.2012–9.8.2013. Adoptiolapsesta maksetaan siten kotihoidon tukea 327,46 € 27.1.2012 alkaen. Tuki sovitetaan yhteen vanhempainpäivärahan kanssa 26.9.2012 alkaen. Laskennallisena hoitorahana huomioidaan 31.5.2013 asti 336,67 €. Koska perheessä katsotaan vanhempainpäivärahauden loppuun asti olevan alle 3-vuotias lapsi, laskennallisena hoitorahana huomioidaan 100,79 € ajalla 1.6.–9.8.2013. Vanhempainpäivärahauden päätyttyä biologisesta lapsesta maksetaan

kotihoidon tukea 336,67 € ja nyt 6-vuotiaasta adoptiolapsesta edelleen 100,79 €.

Isyysraha äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella (LKYTL 904/2012 4 §:n 5 momentti)

Kun perheelle on jo myönnetty kotihoidon tuki (muusta lapsesta kuin vastasyntyneestä) ja sen jälkeen isälle myönnetään äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävä isyysrahakausi, toimitaan seuraavasti:

- Jos perheelle on myönnetty vain hoitoraha, kotihoidon tuki tarkistetaan äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävän isyysrahakauden ajaksi. Asiakkaalta ei pyydetä hakemusta. Hoitorahan maksaminen jatkuu isyysrahakauden jälkeen normaalisti.
- Jos perheelle on myönnetty myös hoitolisä, selvitä ovatko perheen tulot muuttuneet. Pyydä uudet tulokset tarvittaessa. Jos selvityksiä ei saada, hoitolisä lakkautetaan ja hoitoraha tarkistetaan isyysrahakauden ajaksi. Hoitorahan maksaminen jatkuu isyysrahakauden jälkeen. Hoitolisän maksaminen jatkuu vain, jos perheen tulot on selvitetty.

Esimerkki

Perheelle on syntynyt ensimmäinen lapsi. Isä jää isyysrahakaudelle välittömästi äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Oikeutta kotihoidon tukeen ei ole vielä isyysrahakauden aikana. Kun isä hakee myöhemmin isyysrahaa äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella ja perheelle on välissä myönnetty kotihoidon tuki, uudellakaan isyysrahakaudella ei ole ollenkaan oikeutta kotihoidon tukeen.

Esimerkki

Perheelle syntyy toinen lapsi. Perheelle on maksettu kotihoidon tukea. Se yhteen sovitetaan äitiys- ja vanhempainrahan kanssa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana. Isä hakee isyysrahaa välittömästi äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Isyysraha yhteen sovitetaan kotihoidon tuen hoitorahan kanssa. Isä hakee isyysrahaa myöhemmin äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella. Isän isyysraha yhteen sovitetaan kotihoidon tuen hoitorahan kanssa.

Isyysraha äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana

Äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana maksettavaa isyysrahaa ei yhteen soviteta kotihoidon tuen kanssa. Hoitorahaa ja isyysrahaa ei yhteen soviteta myöskään tilanteessa, jossa isyysrahaa maksetaan aikaisempaan lapseen perustuen uuden lapsen syntymään perustuvalla äitiys- ja vanhempainrahakaudella.

Etäisän isyys- ja vanhempainrahoikeus

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa eläviä vanhempia tai muita huoltajia sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai avoliitossa elävää henkilöä alaikäisine lapsineen. Lapsi, jota etäisä hoitaa, kuuluu edelleen äidin perheeseen. Etäisä puolestaan ei kuulu äidin perheeseen. Näin ollen etäisän tuloja ei huomioida äidin mahdollisessa hoitolisässä.

Lapsesta, jonka hoidon perusteella isyysraha myönnetään, ei voida maksaa samalta ajalta kotihoidon tukea lapsen äidille. Jos lapsen äidille on maksussa kotihoidon tuki samasta lapsesta, jonka hoidon perusteella isyysraha on myönnetty, kuullaan

lapsen äitiä kotihoidon tuen lakkautuksesta tai tarkistuksesta isyysrahamyönnön vuoksi. Kuulemiseen on tehty viestimalli ja kirjepohja (WHS06). Jos äidin perheessä on muita alle kouluikäisiä lapsia, voidaan kotihoidontuki maksaa muista lapsista. Isyysrahakaudella lapsi ei ole valintaoikeuden piirissä, eli äidille maksettavan hoitolisän tuloajan perhekoko saattaa muuttua pienemmäksi isyysrahakauden ajaksi. Mahdollisia lapsen tuloja ei isyysrahakaudella oteta huomioon.

Jos etäisällä on perhe, kohdistuvat isyys- ja vanhempainrahan vaikutukset myös mahdollisiin etäisän perheen etuuksiin. Jos etäisän puolisolle maksetaan kotihoidon tukea, etäisälle myönnettävä isyysraha voi vaikuttaa etäisän puolisolle maksettavaan kotihoidon tukeen. Silloin kun isyysvapaa pidetään etäisän lapsesta maksettavan äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen, muista etäisän kotihoidon tuella hoidettavista lapsista voidaan isyysrahakaudella maksaa vain kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja isyysrahan erotus.

Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovitus kv-tilanteessa

Jos perheellä ei ole oikeutta äitiys- tai vanhempainrahaan, maksetaan hoitorahaan oikeuttavista lapsista hoitorahan ja sairausvakuutuslain mukaisen vähimmäispäivärahan erotus (LKYTL 1128/1996 4 § 5 mom.) lapsen todellisen syntymäajan perusteella lasketulta laskennalliselta kaudelta. Laskennallisella kaudella ei ulkomailta mahdollisesti saatavan vanhempainpäivärahan todellisella määrällä ole merkitystä hoitorahan määrää laskettaessa. Ulkomaan maksama todellinen vanhempainpäiväraha, samoin kuin perhe-etuudet, otetaan huomioon hoitolisätulona. Laskennallinen vanhempainpäiväraha otetaan huomioon tulona hoitolisässä, kuitenkin niin, että vanhempainpäivärahasta vähennetään ensin hoitorahojen yhteismäärä.

Jos toisesta EU/ETA-valtiosta maksetaan vanhempainpäivärahää vastaavaa etuutta muulloin kuin Suomen laskennallisella vanhempainpäivärahakaudella, huomioidaan se lastenhoidon tuessa kuten Suomesta maksettava vanhempainpäiväraha (kuten edellä esimerkissä 1). Samoin ulkomaan maksama vanhempainpäiväraha otetaan huomioon hoitolisätulona.

Alle kuukauden pituisia ulkomaan maksamia vanhempainpäivärahakausia ei tarvitse yhteen sovittaa kotihoidon tuen kanssa.

Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovittamisen jälkeen tehdään perhe-etuuksien yhteensovitus, jos Suomi on perhe-etuuksien toissijainen maksaja. Toisen maan maksamia perhe-etuuksia ei tällöin oteta huomioon kotihoidon tuen hoitolisässä, koska ne huomioidaan perhe-etuuksien yhteensovituksessa. Katso lisää kohdasta [Perhe-etuuksien yhteensovittaminen ja maksaminen](#).

Esimerkki

Perhe on muuttanut 3 kuukautta aiemmin Kiinasta Suomeen vakinaisesti asumaan ja lapsi syntyy kuukauden päästä. Perheessä on ennestään 2-, 4- ja 6-vuotiaat lapset. Oikeutta äitiys- ja vanhempainpäivärahaan ei ole, koska äiti ei ole asunut Suomessa vaadittavaa 180 päivää ennen laskettua aikaa. Hoitorahaa ei jää maksettavaksi laskennallisen vanhempainpäivärahakauden aikana: $(341,27 + 65,65 + 65,65) - 553 = 0 \text{ €}$.

Katso lisää esimerkkejä lastenhoidon tuen teknisestä ohjeesta.

1.5.2 Työttömyysturva

Kotihoidon tuen vähentäminen työttömyysetuudesta

Työttömyysetuuden saaminen ei vaikuta kotihoidon tukioikeuteen, mutta hoitolisässä työttömyysturva otetaan tulona huomioon. (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 11 §)

Työttömyysturvalain 4 luvun 8 § mukainen pääsääntö on kuitenkin, että kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä vähennetään kokonaan kotihoidon tukea saavan vanhemman työttömyysetuudesta. Kuntalisää ei vähennetä. Myös työttömyysetuutta saavan vanhemman puolisolle maksettava kotihoidon tuki tulee lähtökohtaisesti vähennettäväksi työttömyysetuuden saajalta.

Puolison saama kotihoidon tuki voidaan vähentää työttömänä olevan puolison työttömyysetuudesta seuraavissa tilanteissa:

- Kotihoidon tuen saajan edellytetään hoitavan lasta itse, joten jos lapsi on osankin aikaa säännöllisesti hoidossa kodin ulkopuolella, vähennetään kotihoidon tuki puolison työttömyysetuudesta.
- Jos kotihoidon tuen saajalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen muun syyn kuin lapsen hoidon vuoksi esim. työsuhde (myös vuosiloman aika), opiskelu, vähäinenkin yritystoiminta, osa-aikainen työskentely tai työkyvyttömyyseläke, kotihoidon tuki vähennetään puolison työttömyysetuudesta.

Työttömyysetuutta käsittelevä taho tutkii, milloin kotihoidon tuki tulee vähennettäväksi.

Puolison saamaa kotihoidon tukea ei kuitenkaan vähennetä työttömänä olevan puolison työttömyysetuudesta seuraavissa tilanteissa:

- Kotihoidon tukea saava puoliso itse hoitaa lasta, eikä sen vuoksi ole oikeutettu työttömyysetuuteen.
- Puoliso saa kotihoidon tuen lisäksi äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.
- Myös kotihoidon tukea saava puoliso on työttömänä ja saa työttömyysetuutta. Molempien puolisosien ollessa työttöminä, vähennetään kotihoidon tuki vain sen puolison työttömyysetuudesta, jolle kotihoidon tuki on myönnetty. (TTL 1290/2002 4 luku 8 §, VuorVapL 1305/2002 15 § 2 mom.).

Esimerkki

Esimerkki 1. Isälle myönnetään ensimmäistä kertaa työmarkkinatuki 674,24 €/kk. Äidin hoitolisä tarkistetaan ja sitä määrättäessä huomioidaan tulona 674,24 €/kk. Jos äiti hoitaa itse lasta kotona, kotihoidon tukea ei vähennetä isän työmarkkinatuesta. Jos äiti ei hoida lasta kotona, kotihoidon tuki vähennetään isän työmarkkinatuesta. Hoitolisää ei tässä tapauksessa lasketa uudelleen vähennetyn työmarkkinatuen perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 2. Isä saa työmarkkinatukea 674,24 €/kk ja äidillä on maksussa tämän tulon perusteella määrätty hoitolisä. Jos isä aloittaa osa-aikatyön ja tulojen nousu on vähintään 10 %, äidin hoitolisä tarkistetaan sovitellun työmarkkinatuen ja työtulon mukaiseksi. Jos kotihoidon tuki tulisi vähennettäväksi työmarkkinatuesta, tehtäisiin vähennys tulojen nousun perusteella lasketun hoitolisän suuruisena. Hoitolisää ei enää laskettaisi uudelleen vähennetyn työmarkkinatuen perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 3. Molemmat puoliset saavat peruspäivärahaa yhteensä 1667,97 €/kk ja lisäksi äidille myönnetään kotihoidon tuki 2- ja 6-vuotiaista lapsista.

Hoitolisää laskettaessa huomioidaan molempien puolisojen peruspäivärahat yhteensä 1667,97 €/kk. Äidin peruspäivärahasta vähennetään hoitoraha ja perheen tulojen perusteella laskettu todellinen hoitolisä. Hoitolisää ei enää lasketa uudelleen vähennetyn peruspäivärahan perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 4. Perheen isä saa ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Äiti on osa-aikatyössä ja saa kotihoidontukea 2- ja 5-vuotiaista lapsista. Ulkopuolinen päivähoitaja hoitaa lapsia parina päivänä viikossa. Isän työttömyyspäivärahasta vähennetään kotihoidon tuki, koska äiti ei itse hoida lasta. Lopputulos on sama myös siinä tapauksessa, että isä hakee kotihoidon tuen.

Esimerkki

Esimerkki 5. Perheessä on 2-vuotias lapsi ja äidille maksetaan kotihoidon tukea. Isä saa työmarkkinatukea ja äiti hoitaa kotona lasta saamatta työttömyysetuutta. Äidin kotihoidon tukea ei vähennetä puolison työmarkkinatuesta. Isän työmarkkinatuki on tuloa hoitolisää määrättäessä.

Jos ansioon suhteutetun päivärahan, koulutuspäivärahan tai vuorottelukorvauksen saajalle tai hänen puolisolleen myönnetään lasten kotihoidon tuki tai tuen määrää tarkistetaan, on siitä ilmoitettava asianomaiselle työttömyyskassalle (TTL 1290/2002 13 luku 1 § 3 mom.). Tieto myönnetyn tuen määrästä lähtee työttömyyskassalle ohjelmallisesti. Tarkista Muut etuudet -näytöltä ovatko siellä olevat tiedot oikein ja ajan tasalla. Poista näytöltä ne tiedot, jotka eivät ole voimassa siltä ajalta, jolta kotihoidon tuki myönnetään. Aiheettomat tiedot voivat aiheuttaa esimerkiksi sen, että asiakkaan ennakonpidätys menee liian suurena tai syntyy turhia impulsseja toisiin etuuksiin.

1.5.3 Muut etuudet

Sairauspäiväraha

Sairauspäiväraha huomioidaan tulona hoitolisiä määrättäessä. Kotihoidon tuki ei yleensä vaikuta sairauspäivärahaan. Sillä voi kuitenkin olla joissain tapauksissa välillistä merkitystä arvioitaessa työkyvyttömyyttä. Tällöin kyse on siitä, että tuki saattaa olla viite siitä, että hakija hoitaa sairaudestaan huolimatta lapsia, mikä voi vaikuttaa työkyvyttömyysarviointiin.

Opintotuki

Opintotuki ei vaikuta kotihoidon tukeen. Se on etuoikeutettu etuus, jota ei huomioida tulona hoitolisää määrättäessä. Sen sijaan kotihoidon tuki otetaan huomioon opiskelijan tuloina opintotuen tulovalvonnassa.

Ulkomaan etuudet

Jos joku perheenjäsenistä saa ulkomailta tai kansainvälisten järjestöjen maksamaa **perhe-etuutta** tai **ulkomaan eläkettä**, siirrä tapaus selvitettäväksi kv-keskukseen.

1.5.4 Kv-säännökset

Perhe-etuuksien yhteensovittaminen ja maksaminen

Muun EY:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004 soveltavan maan etuuden selvittäminen

Muiden asetusta soveltavien maiden perhe-etuuksien ja näiden määrien selvittämisessä voidaan käyttää apuna [MISSOC-tietokantaa](#) .

Asetusta 883/2004 sovellettaessa tietoa perheenjäsenistä ja etuuksista kysytään lomakkeella F001, johon toinen valtio vastaa lomakkeella F002. Toinen jäsenvaltio voi lähettää kyselyn myös käyttäen E-lomaketta, jolloin siihen voidaan vastata joko E-lomakkeella tai F-lomakkeella.

Perhe-etuuksien määrää yhteensovitettaessa käytetään hallintotoimikunnan määräämää valuuttakurssia. Valuutta muunnetaan eri etuuksissa Hallintotoimikunnan päätöksen (N:o H3/15.10.2009) mukaisesti. Asetuksen 883/2004 mukaisissa yhteensovitustilanteissa toisessa valuutassa ilmoitettu etuuksien määrä muunnetaan käyttäen muuntokurssia, jonka EKP on julkaissut yhteensovituksen alkujakohtaa tai etuuden tarkistusajankohtaa välittämästi edeltävän kuukauden ensimmäisenä päivänä. Lue lisää kohdasta valuuttakurssi.

1.5.4.1 Suomi ensisijaisena maksajana

Ensisijaisuussääntöjen mukaan määräytyvä ensisijainen maksajavaltio maksaa aina oman lainsäädäntönsä mukaiset etuudet täysimääräisinä, ellei esimerkiksi etuuksien tulosidonnaisuudesta tässä maassa muuta seuraa (eli jos perheen tulot vaikuttavat etuuden määrään).

Suomi on perhe-etuuksien ensisijainen maksaja seuraavissa tilanteissa:

- Kun Suomi on ainoa työskentelymaa, ja lapsi asuu muussa jäsenvaltiossa
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltioista, ja lapsi asuu Suomessa
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltioista ja Suomen etuuksien määrä on suurempi, ja lapsi asuu kolmannessa jäsenvaltiossa, tai perheen lapsia asuu kummassakin työskentelyvaltiossa.

Tallenna lapsilisän ratkaisua tehdessäsi kv-ratkaisun syykoodi (Lapsilisän Tekninen ohje, kohta Kv-ratkaisu). Koodin perusteella kv-lapsilisäratkaisuja voidaan tilastoida ja tapaukset tulevat seurantaan ohjelmallisesti.

Vuositarkistuksen yhteydessä mahdolliseen toissijaisesti etuuksia maksavaan valtioon lähetetään SEDillä F001 tieto etuuksien muuttuneesta määrästä sekä kysytään mahdollisesta toisen puolison työskentelyn aloittamisesta ja muista olosuhdemuutoksista. SEDin lähettäminen ei ole välttämätöntä, jos toisessa maassa tapahtuneilla olosuhdemuutoksilla ei olisi vaikutusta maksuvastuuseen tai Suomesta maksettavan etuuden määrään, esimerkiksi jos Suomi on toisen vanhemman työskentelymaa ja perheen kaikki lapset asuvat täällä. Myös etuuden saajalta voidaan kirjeitse kysyä sekä hänen, että puolison työskentelystä ja mahdollisista muista olosuhdemuutoksista (erityisesti silloin, jos toisen jäsenvaltion laitos ei vastaa SEDillä F001 lähetettyyn tiedusteluun).

Yleensä asiakkaalta itseltään on syytä varmistaa, jatkuuko hänen työskentelynsä Suomessa, ennen kuin kysytään toisen maan tietoja (tiedustellaan viestillä/asiakaskirjeellä LLL28/WHL28 tai soittamalla asiakkaalle). Jos työskentely Suomessa on hiljakkoin varmistettu esimerkiksi vakuuttamisasiassa tai se voidaan todeta Kelassa olevista tiedoista, ei työntekijään tarvitse olla yhteydessä. Jos toinen vanhempi ei ole mennyt työhön lasten asuinmaassa ja Suomessa työskentelevä vanhempi jatkaa työskentelyään, Suomi säilyy perhe-etuuksien ensisijaisena maksajana ja perhe-etuuksien maksamista jatketaan normaalisti. Jos puoliso on työssä lasten asuinmaassa, siirtyy Suomi toissijaiseksi maksajaksi, yleensä työsuhteen alkamista seuraavan kuukauden alusta lukien, lue lisätietoja Viitekausi. Mikäli olosuhdemuutoksia toisessa jäsenvaltiossa on tapahtunut, annetaan asiakkaalle uusi kirjallinen päätös perhe-etuuksista (lapsilisä ja mahdollinen kotihoidon tuki).

Esimerkki

Isä on työssä Suomessa ja äiti ja lapset asuvat Saksassa. Äiti ei ole työssä Saksassa. Perhe-etuudet maksaa ensisijaisesti Suomi. Isältä tiedustellaan vuosittain, onko äiti aloittanut työskentelyn Saksassa. Jos äiti on aloittanut työskentelyn, kysytään SED:llä F001 Saksan perhe-etuuksien määrää. Jos äiti ei ole työssä, perhe-etuudet maksetaan Suomen lainsäädännön mukaisesti täysimääräisinä.

1.5.4.2 Suomi toissijaisena maksajana

Suomi on perhe-etuuksien toissijainen maksaja seuraavissa tilanteissa:

- Kun muu jäsenvaltio on ainoa työskentelyvaltio, ja lapsi asuu Suomessa.
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltio, ja lapsi asuu toisessa työskentelyvaltiossa.
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltioista ja Suomen etuuksien määrä on pienempi, ja lapsi asuu kolmannessa jäsenvaltiossa tai perheen lapsia asuu kummassakin työskentelyvaltiossa.

Suomen ollessa perhe-etuuksien toissijainen maksaja, suoritetaan Suomen ja muun maan perhe-etuuksien kokonaismäärän vertailu lapsikohtaisesti. Jos Suomen etuuksien kokonaismäärä on suurempi, maksetaan Suomesta Suomen perhe-etuuksien ja toisen jäsenvaltion asetuksen piiriin kuuluvien perhe-etuuksien välinen erotus. Kotihoidon tuen kuntalisää ei kuitenkaan yhteensovitetä eikä sitä makseta asetusta soveltavissa tilanteissa.

Asetuksen 883/2004 68 artiklan 2-kohdassa todetaan, että erotusetuutta ei kuitenkaan tarvitse maksaa toisessa jäsenvaltiossa asuvista lapsista, jos oikeus erotusetuuteen perustuu ainoastaan vanhemman/huoltajan asumiseen. Lue tästä lisää kohdasta [Asuminen](#).

Suomi lähettää vuosittain ensisijaiselle maksajamaalle vuositarkistuskyselyn SEDillä F001, johon ensisijainen maksajavaltio vastaa SEDillä F002. Jos ulkomaan laitos ilmoittaa olosuhteissa tapahtuneista muutoksista, annetaan asiakkaalle uusi kirjallinen päätös perhe-etuuksista (lapsilisä ja mahdollinen kotihoidon tuki). Vuositarkistusta vaativat ratkaisut nousevat ohjelmallisesti töiksi OIWAan, kun edellisestä etuusratkaisusta on kulunut vuosi.

Esimerkki

Esimerkki 1. Isä työskentelee ja asuu Ruotsissa. Hänellä on mukanaan kaksi perheen kolmesta lapsesta. Äiti ja alle 3-vuotias lapsi asuvat Suomessa, eikä äiti työskentele, vaan hoitaa lasta kotona. Ainoana työskentelyvaltiona Ruotsi on etuuksien ensisijainen maksaja. Suomi on toissijainen lapsen maassa asumisen perusteella. Suomen etuuksien vertailtava määrä on Suomessa asuvasta yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta maksettavan lapsilisän ja kotihoidon tuen summa, mitä verrataan Ruotsin tästä lapsesta maksamien etuuksien määrään.

Esimerkki

Esimerkki 2. Perheessä on 2- ja 5-vuotiaat lapset. Suomi on perhe-etuuksista toissijaisesti vastaava maa. Suomen vertailtavat määrät määritellään lapsikohtaisesti, jolloin 2-vuotiaasta saatavissa olevien etuuksien kokonaismäärä on (lapsilisä 94,88 e + hoitoraha 341,69 e) yhteensä 436,57 euroa kuukaudessa. 5-vuotiaan lapsen osalta vertailtava määrä on (104,84 e + 65,73 e) yhteensä 170,57 euroa kuukaudessa.

Suomen etuuksien määriä verrataan kunkin lapsen osalta erikseen etuuksien ensisijaisen maksajamaan määriin. Jos ensisijainen maksaja ilmoittaa omat etuutensa perhekohtaisena kokonaismääränä, saadaan vertailtava määrä jakamalla ensisijaisen maksajan perheelle maksamien etuuksien kokonaismäärä lasten pääluvulla.

Esimerkki

Esimerkki 3. Isä työskentelee Virossa ja hänellä on mukanaan toinen perheen kahdesta alaikäisestä lapsesta. Toinen lapsi asuu äitinsä kanssa Suomessa. Äiti työskentelee Suomessa.

Koska Suomi on toinen työskentelyvaltioista ja lapsia asuu kummassakin jäsenvaltiossa, suoritetaan perhe-etuuksien kokonaismäärän vertailu lapsikohtaisesti. Näin ollen sekä Viro että Suomi maksavat maassaan asuvista lapsista omat perhe-etuutensa täysimääräisinä. Suomi maksaa Virossa asuvasta lapsesta täydentävän osan, jos perhe-etuuksien lapsikohtainen kokonaismäärä on Suomessa suurempi.

Muun maan etuuden huomioiminen, vaikka etuutta ei ole haettu

Lapsen huoltajien työskennellessä eri maissa on etuuksista ensisijaisesti vastuussa lapsen asuinmaa. Etuuteen oikeutetun on haettava etuutta lapsen asuinmaassa ja kumpi tahansa lapsen vanhemmista (tai lapsen ollessa sijoitettuna laitokseen, kyseinen laitos) voi toimia hakijana.

Ensisijaisesti maksavan valtion tulee ottaa etuusasia käsittelyynsä, kun toissijainen maksajavaltio on välittänyt SEDillä tiedon perhe-etuushakemuksen vireille tulosta. Suomen maksettavaksi mahdollisesti tulevan erotusetuuden laskemista varten voit tiedustella ensisijaisen maksajavaltion perhe-etuuksien määrää SEDillä F001.

Jos Suomi on etuuksista toissijaisesti vastaava valtio, kehota asiakasta hakemaan etuudet ensisijaisesta maasta. Lapsen vanhemmille on syytä tarvittaessa kertoa, että toisen maan etuudet voidaan laskennallisesti ottaa huomioon, vaikka etuuksia ei olisi haettu. Tämä tarkoittaa käytännössä (asetusta 883/2004 sovellettaessa) väliaikaisen päätöksen antamista perhe-etuuksista toissijaisena maksajana. Väliaikaisesta päätöksestä ilmoitetaan ensisijaiseksi maksajaksi katsotulle jäsenvaltiolle, johon

ensisijaisella maksajavaltiolla on kaksi kuukautta aikaa reagoida (883/2004 68 artikla ja asetuksen 987/2009 60 artikla).

Mikäli hakija esittää päätöksen tai muun luotettavan tiedon siitä, ettei hän/perhe ole oikeutettu perhe-etuuksiin lapsen asuinvaltiossa/ensisijaiseksi maksajaksi katsottavassa jäsenvaltiossa (esim. tulo-rajojen ylittyessä kyseissä maassa), ei häntä tai lasten toista vanhempaa velvoiteta hakemaan etuuksia ensisijaiseksi katsotusta valtiosta.

Huomaa, että joissakin valtioissa, kuten Ruotsissa, esim. lapsilisää vastaavaan etuuteen ei ole erillistä hakemusta käytössä, vaan etuusasia voi tulla vireille SEDin perusteella.

Asetusta 1408/71 soveltaessasi kehota asiakasta hakemaan etuuksia ensisijaisesta maksajavaltiosta. Mikäli asiakas ei kehotuksista huolimatta hae etuuksia tai ilmoittaa, ettei aiokaan hakea etuuksia toisesta maasta, maksetaan etuudet Suomesta toissijaisena, mutta määrältään täytenä (toisen maan oletettuja etuuksia ei voida vähentää Suomesta maksettavista etuuksista). Ilmoita päätöksestä ensisijaiseen maksajamaahan. Mikäli asiakkaalle maksetaan jo etuuksia Suomesta täysimääräisenä, ei uutta päätöstä ole asiakkaalle kuitenkaan tarpeen antaa.

Jäsenvaltioilla eri tapoja laskea erotusetuus

Jäsenvaltioilla on useita erilaisia tapoja laskea erotusetuus:

1. verrataan lapsikohtaisesti kustakin lapsesta maksettavien perhe-etuuksien kokonaissummaa. Tämä on Suomessa käytetty tapa 1.1.2012 lukien (aiemmin perhekohtainen vertailu).
2. verrataan kaikkien perheelle maksettavien perhe-etuuksien kokonaissummaa
3. verrataan perheelle maksettavien samantyyppisten perhe-etuuksien (esim. lapsilisät) kokonaissummaa.
4. verrataan lapsikohtaisesti kustakin lapsesta maksettavien samantyyppisten etuuksien (esim. lapsilisät) kokonaissummaa

Erotusetuuden jakaminen etuuksien kesken, kun Suomesta on oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen

Jos Suomi maksaa toissijaisena maksajana erotusetuutta ja perheellä on Suomesta oikeus sekä lapsilisään että kotihoidon tukeen, menetellään seuraavasti:

Erotusetuus jaetaan maksettavaksi lapsilisänä ja kotihoidon tukena samassa suhteessa kuin etuuksien määrät olivat suhteessa Suomen perhe-etuuksien kokonaismäärään ennen erotusetuuden laskemista.

Esimerkki

Esimerkki 5. Suomi on perhe-etuuksien toissijainen maksaja. Muun jäsenvaltion perhe-etuuksien kokonaismäärä on 350 euroa. Suomen perhe-etuuksien kokonaismäärä on 500 euroa, josta lapsilisää on 200 euroa ja kotihoidon tukea 300 euroa. Suomi maksaa erotusetuutta 150 euroa ($500 - 350$). Tästä maksetaan lapsilisänä 60 euroa ($200:500=0,4$ $150 \times 0,4=60$) ja kotihoidon tukena 90 euroa ($300:500=0,6$ $150 \times 0,6=90$).

Katso tarkemmin teknisestä toteutuksesta lasten kotihoidon tuen tai lapsilisän teknisistä ohjeista Perhe-etuuksien yhteensovitus.

1.5.4.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat perhe-etuudet

Kun kyse on eläkkeensaajan lapsista maksettavista etuuksista ja Suomi on ensisijainen maksajavaltio, eikä toinen huoltaja ole työssä toisessa jäsenvaltiossa, eläkkeensaajan lapsesta maksetaan täysimääräisenä lapsilisä ja kotihoidontuki sekä edellytysten täyttyessä eläkkeen lapsikorotus. Myös lapsen toisen huoltajan ollessa Suomessa työssä, Suomesta maksetaan perhe-etuudet täytenä.

Kun kyse on eläkkeensaajan lapsista maksettavista etuuksista ja Suomi on toissijainen maksajavaltio, eikä toinen lapsen huoltaja ole työssä Suomessa, erotusetuuden määrän laskemisessa huomioidaan lapsilisän ja kotihoidontuen yhteismäärä. Asetusta 1408/71 sovellettaessa määrään lisätään myös eläkkeen lapsikorotus.

Jos lapsen toinen huoltaja on työssä toisessa jäsenvaltiossa, samoin kuin muissa tilanteissa Suomen ollessa toissijainen etuuksien maksaja, lapsilisää ja kotihoidon tukea maksetaan Suomesta vain siltä osin, kun niiden yhteismäärä ylittää toisen valtion perhe-etuuksien yhteismäärän. Ensisijaisen maksajan etuuksien yhteismäärän ylittävä osa maksetaan erotusetuutena. Huomioi, että eläkkeen lapsikorotus maksetaan sekä asetusta 1408/71 että 883/2004 sovellettaessa täysimääräisenä.

Eläkkeensaajan lapsesta maksettavan erotuksen jakaminen etuuksien kesken

Kun Suomesta maksetaan etuuksien erotus, se jaetaan etuuksien kesken samassa suhteessa kuin etuuksien määrät olivat Suomen perhe-etuuksien kokonaismäärään ennen erotusetuuden laskemista.

Lapsikorotukseen tuli 1.1.2008 lainmuutoksessa minimisäännös. Katso määrästä eläketaulukoista (Linkki Ratkaisutyö > eläketaulukot). Jos asetusta 1408/71 sovellettaessa erotusetuutena maksettavan lapsikorotuksen osuus jäisi tätä minimiä pienemmäksi, se siirretään maksettavaksi lapsilisänä.

1.6 Hakeminen

Kotihoidon tukea haetaan lomakkeella lasten kotihoidon/lasten yksityisen hoidon tuesta WH1. Kotihoidon tukea voi hakea myös sähköisesti.

Kun haetaan hoitolisää, on hakemukseen liitettävä luotettava selvitys hoitolisän määrään vaikuttavista perheen tuloista. Hoitolisään vaikuttavien tulojen osalta katso tarkemmin kohta [Tulot ja vähennykset](#).

Hakemus tarvitaan aina kun

- etuutta haetaan ensimmäistä kertaa
- hakija vaihtuu.

Hakemusta ei kuitenkaan tarvita, kun määrääjälle myönnetylle tuelle haetaan jatkoa,

- jos asiakas on ilmoittanut viestillä tai muulla ilmoituksella hakevansa jatkoa kotihoidon tukeen
- täydenna hakemusta ensisijaisesti puhelimitse tai viestillä.

Voit tehdä perheen olosuhdemuutokseen perustuvan tarkistusratkaisun useimmiten ilman hakemusta. Turhaa hakemuslomakkeen pyytämistä tulisi välttää. Kun harkitset hakemuslomakkeen pyytämistä, mieti

- saisitko puuttuvat tiedot helpommin muulla tavoin?
- olisiko ratkaisutoiminta sujuvampaa, jos tarkistat puuttuvat tiedot asiakkaalta esim. puhelimitse tai viestillä?

Monissa tilanteissa riittää, että asiakas ilmoittaa muuttuneen asian ja toimittaa vain tarvittavat selvitykset.

1.6.1 Vireilletulo

Lue asian vireilletulosta.

Asian vireillepanotavat

Asia pannaan vireille **kirjallisesti** (myös sähköisesti) tai **Kelan suostumuksella suullisesti**. Hakemuksesta on käytävä ilmi vaatimukset perusteineen. Kelan etuuksien hakemisesta on erityissäännöksiä, joiden perusteella niitä haetaan yleensä erikseen vahvistetuilla hakemuslomakkeilla.

Postitse tai henkilökohtaisesti toimitettuna

Kun etuutta haetaan hakemuksella, hakemuslomake on allekirjoitettava. Jos hakemusta ei ole laadittu hakemuslomakkeelle, asia rekisteröidään vireille ja hakijaa pyydetään täyttämään hakemuslomake. Jos hakemus saapuu allekirjoittamattomana esimerkiksi postitse, siihen ei tarvitse pyytää allekirjoitusta, ellei ole syytä epäillä hakemuksen alkuperäisyyttä tai eheyttä eikä esimerkiksi sitä, että hakemus olisi asiakkaan tahdon vastainen. Lue myös Asiakirjan täydentämisestä kohdat [Hakemuslomakkeen täydentäminen](#) ja [Allekirjoitus](#).

Asia tulee vireille myös puutteellisella hakemuksella. Puutteellista hakemusta ei palauteta asiakkaalle, vaan asiakasta pyydetään täydentämään sitä. Pyydä hakemuksen täydentämistä viestillä, puhelimitse tai kirjeellä. Lue myös Asiakirjan täydentäminen.

Asiakkaalla on oikeus pyynnöstä saada todistus asiakirjan vastaanottamisesta (Kuitti Kelan toimistoon jätetyistä asiakirjoistaYHT02)

Sähköisen asiointipalvelun kautta

Osassa etuuksista asiakas voi saattaa asian vireille myös sähköisellä hakemuksella käyttämällä Kelan sähköisiä asiointipalveluja.

Hänen on tällöin tunnistauduttava joko pankin verkkotunnuksilla, mobiilivarmenteella tai sähköisen henkilökortin avulla. Sähköisen asiointipalvelun kautta jätetyistä hakemuksista lähtee automaattinen vastaanottokuittaus lähettäjälle.

Asia voi tulla vireille myös viestipalvelun kautta viestillä.

Tutustu verkkoasiointiin Kelassa.

Sähköpostitse tai faksilla

Asia voi tulla vireille myös sähköpostilla tai faksilla. Vireilletulotiedoista tulee käydä ilmi mitä asia koskee sekä lähettäjän nimi ja yhteystiedot.

Etusasioita (etuuteen liittyvät tiedot, hakemus tai hakemuksen liitteet) **ei** kuitenkaan tule Kelaan lähettää **sähköpostilla** tietoturvasyistä, koska sähköpostin lähettäjä koskevaa tietoa voidaan muokata helposti teknisesti. Henkilön sähköinen tunnistaminen ei ole käytössä Kelan sähköpostissa. Kela ei voi ohjata tai suositella asiakasta lähettämään salassa pidettäviä tietoja suojaamattomassa sähköpostissa. Tämän vuoksi Kela ei ilmoita sähköpostiyhteystietoja, johon etusasioita voidaan lähettää. Kela tarjoaa sähköisenä palveluna tietoturvallisen [Asiointipalvelun](#). Jos etuutta koskeva viesti lähetetään Kelaan sähköpostilla, Kelassa ei voida turvata sitä, että sähköposti saapuu Kelaan ja etusasia tulee vireille. Sähköinen viesti toimitetaan viranomaiselle lähettäjän omalla vastuulla, joten vastuu sähköpostin perille menosta jää sähköpostia lähetettäessä lähettäjälle. Katso poikkeukset.

Faksina toimitettu hakemus tulee vireille faksin saapumispäivänä. Faksatussa hakemuksessa oleva allekirjoitus on riittävä, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä ole syytä epäillä asiakirjan alkuperäisyyttä ja säilymistä muuttumattomana. Tällöin alkuperäistä hakemuslomaketta ei tarvitse toimittaa myöhemmin.

Suullisesti

Tietyissä tilanteissa asia voi tulla vireille myös asiakkaan suullisen hakemuksen tai ilmoituksen perusteella (esimerkiksi etuuden lakkautus tai päätöksen oikaisu asiakkaan eduksi). Suullisesti saadut tiedot on aina dokumentoitava Oiwan yhteydenottoon. Luo tarvittaessa toimeksiantotyö ja liitä yhteydenotto siihen.

Lue suullisesta hakemisesta.

1.6.1.1 Lähettäjän vastuu

Lähettäjä vastaa asiakirjan perillemenosta oikeaan osoitteeseen oikeassa ajassa. Asiakkaalla on ensisijainen velvollisuus selvittää, minkä viranomaisen tehtäviin asiakirjan käsittely kuuluu. Asiakas vastaa myös siitä, että asiakirja tulee perille toimivaltaiseen viranomaiseen ennen määräajan päättymistä. Esimerkiksi postinkulun viivästyminen ei poista lähettäjän vastuuta. Asiakkaan on varmistettava, että kirjeessä on tarpeeksi postimerkkejä. Lue myös [asiakirjan siirrosta](#) .

1.6.1.2 Asiakirjan siirto

Jos Kelaan on erehdyksessä toimitettu hakemus tai muu asiakirja, sitä ei saa jättää käsittelemättä vaan se on viipymättä siirrettävä toimivaltaiseksi katsottavalle viranomaiselle.

Lue asiakirjan siirrosta.

1.6.2 Kuka voi hakea etuutta?

Tässä ohjeessa on kerrottu yleiset säännöt siitä, kuka voi hakea etuutta missäkin tilanteessa. Tämän lisäksi on olemassa etuuskohtaisia säännöksiä, jotka voivat joko poiketa näistä yleisistä ohjeista tai täydentää niitä. Etuuksien osalta katso myös kohta Maksaminen.

1.6.2.1 Henkilö itse

18 vuotta täyttänyt henkilö

- hakee etuutta yleensä itse
- voi valtuuttaa toisen henkilön eli asiamiehen toimimaan puolestaan (esimerkiksi hakemaan etuutta)
- voi itse hakea etuutta, vaikka hänelle olisi määrätty edunvalvoja
 - ellei holhousviranomainen ole rajoittanut hänen toimintakelpoisuuttaan
- on täysivaltainen, ellei holhousviranomainen edunvalvojan määrätessään ole julistanut häntä vajaavaltaiseksi
 - vajaavaltaiseksi julistetun puolesta etuutta hakee edunvalvoja

Lue lisää asianosaisasemasta ja puhevallan käyttämisestä, täysi-ikäiselle määrätystä edunvalvojasta, rinnakkaisesta puhevallasta, toimintakelpoisuuden rajoittamisesta ja vajaavaltaisen puhevallasta

Alle 18-vuotias

- on vajaavaltainen ja hänen puolestaan etuuksia hakee yleensä hänen edunvalvojansa
 - edunvalvojina ovat yleensä hänen **huoltajansa**
- 15 vuotta täyttänyt on vajaavaltainen
 - mutta hänellä **on oikeus myös itse hakea etuutta**
- **katso tarkemmin etuuskohtaiset menettelyt**

Jos henkilöllä itsellään ei ole oikeutta hakea etuutta ja hän on jättänyt etuushakemuksen, ota yhteyttä tämän edunvalvojaan tai huoltajaan.

Lue lisää alaikäisen puhevallan käyttämisestä

1.6.2.2 Edunvalvoja

Jos edunvalvoja on määrätty hoitamaan päämiehen (edunvalvonnan alainen henkilö) **taloudellisia asioita** tai taloudellisia asioita ja varallisuutta/omaisuutta

- edunvalvojalla **on oikeus** hakea etuutta päämiehen puolesta
- eikä päämiehen **toimintakelpoisuutta ole rajoitettu taloudellisten asioiden hoitamisen osalta**, etuutta voi hakea ja hakemuksen allekirjoittaa **joko päämies itse tai edunvalvoja**. Jos etuutta hakee tai hakemuksen on allekirjoittanut päämies itse, on **edunvalvojaa kuultava asiassa**.
- mutta päämiehen oikeustoimikelpoisuutta **on rajoitettu** siten, ettei hän voi hoitaa taloudellisia asioitaan, etuutta voi hakea ja hakemuksen allekirjoittaa **vain** edunvalvoja.
- ja päämies on **julistettu vajaavaltaiseksi** etuutta voi hakea **vain** edunvalvoja
- etuus **maksetaan** edunvalvojalle tai hänen määräämälleen etuudensaajan tilille

Kela saa väestötietojärjestelmästä tiedon edunvalvojasta.

Tieto edunvalvonnasta näkyy Henkilötietojen kyselyllä HEKY/Henkilötiedot/Perhetiedot.

Tieto edunvalvonnasta näkyy Oiwan Asiakkaan palvelutiedot – näytöltä. **Tarkista** edunvalvojan **tehtävän sisältö** holhousasioiden rekisterikyselyllä. Holhousasioiden rekisteristä näkyy

- edunvalvojan nimi ja tunniste tiedot

- tieto edunvalvonnan alkamis- tai lakkaamisajankohdasta
- tieto edunvalvojan tehtävästä ja henkilön toimintakelpoisuuden rajoittamisesta (onko rajoitettu vai ei)
- tieto siitä, mikä viranomainen on ratkaissut asian.

Kyselyä pääset käyttämään Ratkaisutyön etuuskohtaisilta sivuilta kohdasta Työvälitteet (Holhousasioiden rekisteri). Tee kysely antamalla etuudensaajan henkilötunnus. Kyselyä varten tulee anoa käyttöoikeudet Tahdin Käyttövaltuuksienhallintajärjestelmästä (KVH) / Etuuskyselyt / Holhousrekisterin kyselijä.

Huomaa, että voimassa oleva edunvalvontamääräys on voitu toimittaa Kelaan myös jo muun hakemuksen yhteydessä, jolloin määräys löytyy Oiwasta asiakkaan asiakirjoista.

Lue lisää edunvalvoja täysi-ikäiselle henkilölle, edunvalvojan rinnakkainen puhevalta, toimintakelpoisuuden rajoittaminen ja edunvalvojan puhevalta, täysi-ikäisen vajaavaltaisen puhevalta ja edunvalvonnan päättyminen.

1.6.2.3 Edunvalvontavaltuutettu

Edunvalvontavaltuutettu voi hakea etuutta päämiehensä puolesta

- jos edunvalvontavaltuutus on asianmukaisesti vahvistettu ja rekisteröity ja kun edunvalvontavaltuutus kattaa taloudellisten asioiden, kuten etuusasioiden hoidon
 - tuki maksetaan edunvalvontavaltuutetun ilmoittamalla tilille

Kela saa väestötietojärjestelmästä tiedon edunvalvontavaltuutuksesta.

- Edunvalvontavaltuutus merkitään holhousasioiden rekisteriin.
- Tiedon voimassa olevasta edunvalvontavaltuutuksesta saat henkilötietojen kyselyllä HEKY/Henkilötiedot/Perhetiedot.
- Tieto edunvalvontavaltuutuksesta näkyy Oiwan Asiakkaan palvelutiedot – näytöltä.
- **Holhousasioiden rekisteristä** rekisterikyselyllä näkyy **edunvalvontavaltuutetun nimi** ja tunniste.
- Tarkempi tieto edunvalvontavaltuutetun tehtävästä selviää edunvalvontavaltakirjasta.
- Selvitä aina myös edunvalvontavaltuutuksen sisältö
- Jos valtuutusta ei ole liitetty hakemukseen tai sitä ei ole toimitettu aiemmin Kelaan, pyydä edunvalvontavaltuutetulta kopio edunvalvontavaltakirjasta.

Lue lisää edunvalvontavaltuutuksesta ja miten menetellään kun edunvalvontavaltuutettu hoitaa taloudellisia asioita.

1.6.2.4 Asiamies eli valtuutettu

Asiamies eli valtuutettu voi hakea etuutta päämiehen puolesta. Asiamiehen on

- esitettävä valtakirja tai
- muulla luotettavalla tavalla osoitettava olevansa oikeutettu edustamaan valtuuttajaa

Jos asiamiehenä toimii julkinen oikeusavustaja, Suomen Asianajajaliittoon kuuluva asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, hänen ei tarvitse esittää valtakirjaa Kelassa, **ellei ole syytä epäillä** valtuutuksen todenperäisyyttä.

Luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista pidetään julkista luetteloa (oikeudenkäyntiavustajaluettelo). Tiedon siitä, onko lakimies saanut luvan toimia

oikeudenkäyntiavustajana, voi tarkistaa oikeushallinnon asiointipalvelusta (<https://asiointi.oikeus.fi/web/asiointi/oikeudenkayntiavustajaluettelo>). Asianajajan kuulumisen Asianajajaliittoon voi tarkistaa Asianajajaliiton sivuilta etsi asianajaja -haulla (https://www.asianajajaliitto.fi/etsi_asianajaja).

Valtuuttajan on kuitenkin **asioitava henkilökohtaisesti, jos** se on tarpeen asian selvittämiseksi.

Lue lisää asiamiehen valtuutukseen perustuvasta oikeudesta toimia päämiehen puolesta ja asiamiehestä ilman valtakirjaa.

1.6.2.5 Lähiomainen tai muu henkilö

Lähiomainen tai muu henkilö, joka pääasiallisesti huolehtii henkilöstä **voi hakea etuutta toisen puolesta**

- jos henkilö **ei** sairauden, vanhuuden tai muun sellaisen syyn takia **itse pysty** hakemaan etuutta (tai muutoin huolehtimaan eduistaan ja oikeuksistaan) **eikä** hänellä ole **edunvalvojaa**. Tämä edellyttää myös sitä, että Kela **hyväksyy** lähiomaisen tai muun henkilön toimimaan toisen puolesta ja että **etuuslaissa on tästä asiasta säännös**
- kansaneläkelain etuudet (KEL 568/2007 54 § 2 mom.)
- vammaisetuudet (570/2007 15 § 2 mom.)
- kuntoutusetuudet ja kuntoutusrahaetuudet (566/2005 5 luku 42 §)
- eläkkeensaajan asumistuki (EAL 571/2007 3 luku 20 § 2 mom.)
- sairausvakuutuslain mukaiset etuudet (SVL 1224/2004 15 luku 2 § 3 mom.) ja
- vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelua koskevat asiat (133/2010 13 § 2 mom.)

Tällaisen henkilön ei tarvitse esittää valtakirjaa, vaan hänen esiintymisensä perustuu Kelan hyväksyntään.

Lue lisää miten lähiomainen tai muu päämiehestä huolehtinut henkilö voi käyttää puhevaltaa ja miten hyväksyminen kirjataan.

1.6.2.6 Kunta

Jos lapsi on otettu kunnan sosiaalihuollon toimielimen huostaan, sillä on oikeus hakea lapselle kuuluvaa etuutta.

1.6.3 Hakuaika

Lasten hoidon tukia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun etuutta halutaan saada. Ilman erityistä syytä tukea ei myönnetä pidemmältä ajalta takautuvasti (LKYTL 1128/1996 14 § 2 mom.).

Kun määräpäivä tai määrääjän viimeinen päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, lasten hoidon tukea koskevan hakemuksen saa jättää ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Sama koskee itsenäisyyspäivää, vapunpäivää sekä joului- tai juhannusaattoa.

Jos etuushakemus on myöhästynyt, myöhästymisen syistä pyydetään selvitys. Etuus voidaan myöntää mm. silloin, kun myöhästymisen on johtunut hakijasta riippumattomista syistä tai muista pätevästä perusteista, esim. vaikeasta sairaudesta. Erityisenä syynä etuuden myöntämiselle myöhästymisestä huolimatta ei pidetä

esim. tietämättömyyttä eikä edunvalvojan tai muun hakemiseen oikeutetun henkilön laiminlyöntiä etuuden valvomisessa.

1.6.4 Lisäselvitysten pyytäminen

Lue asian selvittämisestä ja lisäselvitysten pyytämisestä.

Jos asiakkaan toimittama hakemus on puutteellinen, pyydä asiakasta täydentämään hakemuslomakkeella ilmoitettuja tietoja tai toimittamaan hakemuslomakkeen liitteenä tarvittavia asiakirjoja. Selvitä ennen lisäselvitysten pyytämistä, onko tieto jo Kelassa ja voiko sitä käyttää (esimerkiksi asiakkaan aiempien hakemusten tai toisen etuuden hakemisen yhteydessä toimitetut tiedot, asiakkaan perheenjäsenten tiedot). Jos tieto on jo Kelassa käytettävissä, älä pyydä selvityksiä uudelleen. Tärkeää on, että pyydät kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat lisäselvitykset mahdollisuuksien mukaan kerralla.

Huomaa, että eri etuuslaeissa on määritelty, milloin Kela saa pyytää lisäselvityksiä suoraan ulkopuoliselta taholta. Lue lisää tietojen saamisesta muilta tahoilta.

Viestipalvelulla, soittamalla tai kirjallisesti

- Lisäselvitysten pyytämisen priorisointijärjestys on etuuskäsittelyssä
 - Viestipalvelu tai puhelin
 - Asiakaskirje (jos viestipalvelu tai puhelin eivät ole mahdollisia tai eivät sovellu asiakkaan tilanteeseen)
- Lisäselvitykset pyydetään ensisijaisesti viestipalvelulla tai puhelimella sen mukaan, kumpi näistä on tarkoituksenmukaisempi, ja saattaa asian paremmin päätökseen.
- Jos asiakasta ei tavoiteta viestillä tai soittamalla, asiakkaalle lähetetään asiakaskirje.
- Ilmoita asiakkaalle määräaika, mihin mennessä hänen tulee toimittaa pyydetty lisäselvitys. Kerro samalla, että asia voidaan määräajan kuluttua ratkaista, vaikka hän ei toimittaisi pyydettyä lisäselvitystä.
- Kirjaa suullisen lisäselvityspyynnön yhteydessä Oiwan yhteydenottoon, mitä lisäselvityksiä olet pyytänyt asiakkaalta ja mihin mennessä hänen tulee toimittaa ne.
- Jos asiakkaalla on jo vireillä työ Oiwassa, liitä yhteydenotto työhön, ja aseta sille tarvittaessa uusi odottamisaika.
- Ohjaa asiakas toimittamaan tarvittavat liitteet ensisijaisesti kela.fi/asiointi Liitteet ja viestit -palvelun kautta tai kerro asiakkaalle vastausosoite, johon liitteet voi lähettää. Osoitteet löydät esim. [Kela.fi](https://kela.fi):stä kohdasta [Henkilöasiakkaat - Postiosoitteet](#). Käytössä on asiakkaan asuinpaikan mukaiset postilokero-osoitteet.

Viestipalvelua käytetään etuuskäsittelyssä silloin, kun asiakas on hyväksynyt viestipalvelun käytön verkossa. Sitä kannattaa käyttää erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole tarvetta asiakkaan kokonaisvaltaiseen elämäntilanteen tai palvelutarpeen kartoittamiseen.

Jos asiakkaalle soimitaan, ja hän ei vastaa puheluun, hänelle lähetetään tekstiviesti tietokoneelta 0100100-palvelusta (**Sinetin etusivu**)

- Kelassa on käytössä yhteiset tekstiviestimallit erilaisia tilanteita ja tarpeita varten. Etuuskien omat viestimallit löytyvät Etuuskien ohje –sivuilta Työvälineet otsikon alta.

- Muokkaa käyttämäsi mallia tarvittaessa asiakkaalle annetun puhelinnumeron osalta.
- Kopioi tekstiviesti ennen sen lähettämistä ja kirjaa se Oiwan yhteydenottoon

Lisäselvitykset on hyvä pyytää asiakaskirjeellä silloin, jos tämä on tarkoituksenmukaista asiakkaan tilanne, selvitysten määrä tai laatu huomioon ottaen. Vaativissa etuusasioissa voi olla kuitenkin järkevää tavoitella asiakasta esim. puhelimitse parikin vuorokautta ennen asiakaskirjeen lähettämistä.

Asiakas voi toimittaa lisäselvityksen joko viestipalvelun liitteenä, suullisesti tai kirjallisesti. Asiakas voi esimerkiksi puhelimitse täydentää hakemuslomakkeella ilmoittamatta jääneitä tietoja. Hakemuksen liitteenä toimitettavat ulkopuolisen tahon antamat selvitykset, kuten palkkatodistus tai vuokrasopimus, on kuitenkin toimitettava viestin liitteenä tai kirjallisesti. Etuuskohtaisesti on määritelty, mitkä tiedot asiakkaan tulee aina toimittaa kirjallisesti.

Sähköposti ei ole tietoturvasyistä Kelassa virallinen asiointikanava. Jos asiakas kuitenkin toimittaa lisäselvityksen tai liitteitä sähköpostilla, ne hyväksytään. Lue lisää lisäselvitysten toimittamisesta sähköisesti ja liitetiedostojen vastaanottamisesta muistitikulla, CD:llä tai kännykällä.

Hakemuslomakkeen täydentäminen

- Jos asiakkaan toimittama hakemuslomake on **puutteellisesti täytetty**, älä palauta alkuperäistä hakemusta asiakkaalle täydennettäväksi, vaan pyydä häntä muutoin selvittämään hakemuslomakkeesta puuttuvia tietoja, ensisijaisesti viestipalvelun avulla.
- Kirjaa asiakkaan asiaan liittyvä täydennys tai muu tieto Oiwaan (ei-skannattavissa etuuksissa hakemuslomakkeelle tai erilliselle paperille). Jos kirjaat hakemuslomakkeelle asiakkaan ilmoittamia tietoja, erottele kirjaamasi tiedot asiakkaan omakätisistä merkinnöistä (esim. puumerkilläsi).
- Jos hakemuslomakkeesta puuttuu allekirjoitus, lue lisää allekirjoituksesta.

Lue lisää hakemuslomakkeen täydentämisestä ja asiakirjan täydentämisestä.

Määräaika lisäselvitysten toimittamiselle

Lue määräajasta lisäselvityksen toimittamiselle.

- Ilmoita lisäselvityspyynnön yhteydessä asiakkaalle määräaika, mihin mennessä pyydyt lisäselvitykset tulee toimittaa. Määräaika lisäselvitysten toimittamiselle on yleensä kaksi viikkoa, mutta se voi olla pidempikin, jos selvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Ulkomaille lähetettävään lisäselvityspyyntöön on syytä antaa pidempi määräaika. Määräaika voi olla toisaalta lyhyempikin kuin kaksi viikkoa, jos asiakas kertoo pystyvänsä toimittamaan selvityksen jo aiemmin.
- Älä pyydä samaa kerran jo pyydettyä lisäselvitystä uudelleen. Jos asiakas on kirjallisesti hakemuslomakkeessa tai muutoin ilmoittanut toimittavansa lisäselvityksiä tiettyyn määräpäivään mennessä, älä pyydä asiakasta toimittamaan näitä lisäselvityksiä.
- Jos asiakas ei toimita lisäselvityksiä määräajassa, asia voidaan määräajan kuluttua käsitellä käytettävissä olevien tietojen perusteella.
- Erityisesti ennen hylkäävän päätöksen antamista on hyvä tarkistaa, onko yhteydenotoissa, kommentoissa tai asiakaskirjeissä mainintaa asiakkaan kanssa sovitusta tai hänelle annetusta poikkeavasta määräajasta.

- Määräaika voidaan asiakkaan pyynnöstä pidentää, jos asiakas ei pysty toimittamaan lisäselvityksiä alkuperäiseen määräaikaan mennessä. Jos asiakas pyytää lisää aikaa, sovi hänen kanssaan uusi määräaika, kirjaa se Oiwan yhteydenottoon, liitä tämä odottavaan työhön ja aseta työlle tarvittaessa uusi odottamisaika. Voit antaa lisää aikaa yleensä vain kerran. Tarvittaessa määräaika voidaan tämänkin jälkeen pidentää, jos selvityksen viipyminen johtuu asiakkaasta riippumattomista syistä.
- Vaikka selvitys olisi saapunut määräajan kuluttua umpeen, se otetaan huomioon päätöksenteossa. Jos päätös on jo tehty, se voidaan tarvittaessa oikaista.

1.6.4.1 Lisäselvitykset lastenhoidon tuissa

Jos etuushakemus on puutteellinen, pyydä lisäselvitykset hakijalta viestitoiminnolla, puhelimitse tai kirjeellä. Lastenhoidon tuen kirjepohjien etuuslyhenne on WH. Kirjepohjat ovat käytettävissä APKY-aloitusvalikon kautta.

1.6.5 Hakemuksen peruminen

Lasten hoidon tuen hakija voi perua hakemuksensa, jos päätöstä ei ole vielä annettu.

Perumisen voi tehdä suullisesti tai kirjallisesti.

- Jos peruminen on suullinen, kirjaa yhteydenotto OIWAan ja tee Toimeksianto-työ. Poista järjestelmästä hakemuksen vireilläolotieto.
- Jos ilmoitus hakemuksen perumisesta on tullut kirjallisesti tai asiointipalvelun kautta, poista järjestelmästä hakemuksen vireilläolotieto ja lähetä asiakkaalle tekstiviesti. Mallin tekstiviestiin löydät tekstiviestimallivalikoimasta Ratkaisutyö-sivustolta. Jos käytössäsi ei ole asiakkaan puhelinnumeroa, lähetä hakijalle kirje, jossa kerrot, että hakemus on hänen pyynnöstään peruttu. Voit käyttää kirjepohjaa YHI39.

1.6.6 Kv-lomakkeet ja yhteyselimet

Asetusta 883/2004 sovellettaessa jäsenvaltioiden väliseen tietojenvaihtoon käytetään F-sarjan SEDejä. F-SEDit vastaavat eri kielisinä versioina toisiaan. On mahdollista, että toisesta jäsenvaltiosta saapuu asetusta 883/2004 sovellettaessa kysely E-lomakkeella. Tällöin siihen voidaan vastata käyttäen E-lomaketta tai F-SEDiä.

Katso F-SEDien käyttötilanteet.

Mikäli E-lomakkeita käytetään tilanteissa, joissa sovelletaan asetusta 883/2004, tulee E-lomake merkitä asetuksen 883/2004 mukaiseksi käyttämällä KiTu-toiminnon avulla tulostettavaa kansilehteä.

E-lomakkeet on jaettu sarjoihin. Kv-asioita hoitavien yksiköiden käytössä olevat E-lomakkeet ovat [tulostettavissa](#).

Katso E400-sarjan lomakkeiden täyttö- ja käyttöohjeet.

Yhteyslaitokset perhe-etuuksissa

1.7 Määrä

Kotihoidon tuen määrä tarkistetaan vuosittain indeksillä. Pienin maksettava tuki on 16,81 €/kk. Jos kotihoidon tukea tulisi maksettavaksi alle 16,81 €/kk, ei tukierää makseta, vaikka lisäksi olisi yksityisen hoidon tukeakin maksussa. (LKYTL 1128/1996 18 § 2 mom.)

Jos tukea ei makseta koko kalenterikuukaudelta (esim. tukioikeus alkaa tai päättyy kesken kalenterikuukauden), maksetaan tukena 1/25 sen määrästä jokaiselta sellaiselta arkipäivältä, jolta perhe on tukeen oikeutettu.

Jos tuen määrä muuttuu kesken kalenterikuukauden, mutta sitä maksetaan kuitenkin koko kuukaudelta, lasketaan alkukuukauden määrä todellisten arkipäivien mukaan. Loppukuukaudelta kunkin maksettavan osan määrä lasketaan 25 arkipäivää miinus alkukuussa maksettavien arkipäivien lukumäärä. Sen sijaan, jos osa alkaa tai loppuu kesken kuukauden, laskennassa käytetään osan kohdistumisajan arkipäivien lukumäärää (enintään 25).

Hoitoraha

Lasten kotihoidon tuen hoitorahan määrä on ensimmäisestä alle kolmivuotiaasta lapsesta 342,95 euroa (341,69 euroa vuonna 2020), kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta 102,67 euroa (102,30 euroa vuonna 2020) sekä kustakin muusta lapsesta 65,97 euroa (65,73 euroa vuonna 2020) kalenterikuukaudessa. Yli kolmivuotiaasta tukeen oikeuttavasta adoptiolapsesta hoitoraha maksetaan kuitenkin kuin alle kolmivuotiaasta. Adoptiolapsen katsotaan "syntyvän" perheeseen, kun hänet otetaan hoitoon.

Esimerkki

Perheessä on 1-, 2-, 4- ja 5-vuotiaat lapset. Kotihoidon tuen hoitoraha on $342,95 + 102,67 + 65,97 + 65,97 = 577,56$ €/kk.

Esimerkki

Perheessä on 2-vuotias biologinen lapsi ja biologisen lapsen syntymän jälkeen adoptoitu 4-vuotias lapsi. Kotihoidon tuen hoitoraha on adoptiolapsesta 342,95 € ja biologisesta lapsesta 102,67 €.

Hoitolisä

Kotihoidon tuen hoitolisän täysi määrä on 183,53 euroa (182,86 euroa vuonna 2020) kalenterikuukaudessa. Hoitolisä maksetaan vain yhdestä hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisä on tulosidonnainen ja sen määrä riippuu perheen koosta ja tuloista.

Kuntalisä

Kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä voidaan maksaa kunnan päätöksen mukaisella lisällä korotettuna. Kuntalisän maksaminen ja määrä on siten kuntakohtaista. Kelan hoitamien kuntalisien määrät näkyvät APKY-kyselyllä.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 4 § ja 5 §

1.8 Määräytymisperusteet

Kotihoidon tuen hoitorahaa maksetaan perheen kaikista tukeen oikeuttavista lapsista. Hoitorahan määrä riippuu lapsen iästä.

Hoitolisää maksetaan vain yhdestä hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisän määrään vaikuttavat perheen koko ja tulot.

1.8.1 Hoitolisän tulorajat

Hoitolisään vaikuttavat aina perheen koko ja tulot.

Hoitolisää maksetaan, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tulorajaa.

Tulorajan ylittävä tulo vähentää hoitolisän täyttä määrää perheen koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella. Tulorajaa määrättäessä otetaan huomioon perheen lapsista kaksi nuorinta [valinta-oikeuden](#) piirissä olevaa.

Esimerkki

Perheeseen kuuluu yksinhuoltajaisä ja kolme alle kouluikäistä lasta. Hoitolisän perhekokoa määrättäessä otetaan huomioon kaksi nuorinta lasta eli perheen koko on kolme henkilöä. Tuloina otetaan huomioon isän tulot sekä kaikkien kolmen lapsen tulot, jos heistä haetaan kotihoidon tukea.

Hoitolisän tulorajat

Tuloina huomioidaan lapsen, tuen hakijan sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteistaloudessa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot, lukuun ottamatta eräitä etuoikeutettuja tuloja. Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuoliso. Tulokäsite on määritelty varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 11 §:ssä.

Kotihoidon tukea ja kuntalisää ei oteta huomioon hoitolisätulona. Myöskään kunnan maksamaa muuta kuntalisää vastaavaa tukea ei oteta huomioon hoitolisätulona. Jos kunta maksaa perheen lapsesta tukea suoraan esim. yksityiselle päiväkodille, ei tukea oteta huomioon perheen hoitolisätulona. Jos vanhempi saa osittaista tai joustavaa hoitorahaa, tämä otetaan huomioon perheen tulona hoitolisää määrättäessä.

HOITOLISÄN TULORAJAT 1.1.2021 alkaen

Perheen koko henkilöä	Tuloraja, jolla täysi hoitolisä / yli menevien tulojen vähennys-%	Tuloraja, jolla kotihoidon tuen hoitolisä = 0 € / yksityisen hoidon tuen hoitolisä = 0 €
2	1 160 € / 11,5	2 755,87 € / 2 436,66 € (2 750,05 € / 2 432,05 € v 2020)
3	1 430 € / 9,4	3 382,40 € / 2 991,87 €

Perheen koko henkilöä	Tuloraja, jolla täysi hoitolisä / yli menevien tulojen vähennys-%	Tuloraja, jolla kotihoidon tuen hoitolisä = 0 € / yksityisen hoidon tuen hoitolisä = 0 €
		(3 375,27 € / 2 986,23 € v 2020)
4	1 700 € / 7,9	4 023,11 € / 3 558,42 € (4014,63 € / 3 551,71 € v 2020)

Esimerkki

Perheeseen kuuluu vanhemmat ja kolme alle kouluikäistä lasta. Tulorajoa arvioitaessa perhettä pidetään nelihenkisenä, koska huomioon otetaan vanhemmat ja korkeintaan kaksi nuorinta valintaoikeuden piirissä olevaa lasta. Vanhempien tulot ovat yhteensä 2 250 €/kk. Kenelläkään kolmesta lapsesta ei ole tuloja. Kotihoidon tuen hoitolisä lasketaan seuraavasti: $183,53 - [(2\,250 - 1\,700) \times 0,079] = 183,53 - 43,45 = 140,08$ €/kk.

Esimerkki

Jos sama perhe hakee yksityisen hoidon tukea, hoitolisä on lapsikohtainen. Hoitolisään vaikuttaa lasten iät. Yksi lapsista on esikouluikäinen.

Tulorajoa arvioitaessa perhettä pidetään nelihenkisenä, koska huomioon otetaan vanhemmat ja korkeintaan kaksi nuorinta valintaoikeuden piirissä olevaa lasta. Vanhempien tulot ovat yhteensä 2 250 €/kk. Kenelläkään kolmesta lapsesta ei ole tuloja. Yksityisen hoidon tuen hoitolisä lasketaan seuraavasti: $146,82 - [(2\,250 - 1\,700) \times 0,079] = 146,82 - 43,45 = 103,37$ €/kk.

Kahdesta nuoremasta lapsesta maksetaan hoitolisää 103,37 €/kk. Esikouluikäisen lapsen hoitolisä puolitetaan eli hoitolisän määrä on 51,69 €/kk.

1.8.2 Tulot ja vähennykset

Kuukausitulo

Lastenhoidon tuen hoitolisään vaikuttavat perheen kuukausitulot. Tulojen ja vähennysten laskentaperiaatteet sisältyvät [LKYTL:n 2, 5 ja 6 §:ään](#). Perheen tulona huomioidaan, mitä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 11 §:ssä säädetään.

Kuukausitulona otetaan huomioon tuen hakijan ja hänen avio- tai avopuolisonsa veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot lukuun ottamatta etuoikeutettuja tuloja. Myös niiden lasten tulot huomioidaan, joista haetaan kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea.

Ansiotulona ovat muun muassa palkkatulo, eläketulo ja veronalaiset sosiaalietuudet (esim. työttömyyspäivärahat).

Tulot arvioidaan vastaamaan perheen tulotasoa tulevalle hoitolisän maksamisajalle. Hakemuksessa kerrotaan, että Kela saa tiedot palkkatuloista tulorekisteristä. Lisäksi ilmoitetaan, että tulojen arvioinnin tukena käytetään verotustietoja.

Etuoikeutetut tulot

Tuloina ei oteta huomioon:

- lapsilisää
- kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta
- asumistukea
- vammaisetuksista annetun lain mukaisia etuuksia, joita ovat:
 - alle 16-vuotiaan vammaistuki
 - 16 vuotta täyttäneen vammaistuki
 - eläkettä saavan hoitotuki (ja sen osana maksettava mahdollinen veteraanilisä)
- tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja
- sotilasavustusta
- rintamalisää
- opintorahaa
- aikuiskoulutustukea
- opintotuen asumislisää
- toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta
- kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista ylläpitokorvausta
- julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaista ylläpitokorvausta tai liikkuvuusavustusta
- opintojen johdosta suoritettavia apurahoja tai muita vastaavia avustuksia
- perhehoidon kustannusten korvauksia eikä
- kotihoidon tukea ja kuntalisää.

Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi taloudelliseksi tueksi, joten sitä ei oteta tulona huomioon.

Opintojen johdosta suoritettavilla apurahoilla tarkoitetaan korkeakoulun perustutkinnon opintoja varten saatuja apurahoja. Jos jatkotutkintoa, kuten väitöskirjan tekemistä varten, myönnetyn apurahan on katsottava turvaavan toimeentulon ja kattavan elantokustannukset tieteellisen tutkimustyön harjoittamisaikana, se on rinnastettava palkkatuloon ja otettava tulona huomioon. Mikäli apuraha on tarkoitettu kustannusten korvaamiseen (esim. taideteoksen materiaalikuluihin), sitä ei huomioida tulona. Hoitolisätulona huomioitava apuraha voi olla veronalaista tai verosta vapaata

Oppisopimuskoulutuksen teoriapäiviltä maksettava päiväraha ja perheavustus otetaan tulona huomioon. Sen sijaan matka- ja majoittumiskorvausta ei huomioida tulona.

Tuloksi ei yleensä lueta erityisistä kustannuksista saatuja korvauksia, kuten matkapäivärahoja, matkakustannusten korvauksia ja muita tulonhankkimiskustannusten korvauksia. Myöskään matka-avustuksena maksettavaa työmarkkinatukea ei huomioida hoitolisätulona.

Selvittäminen

Tuen hakija on velvollinen esittämään asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen ja tulot arvioidaan selvityksen perusteella. Tulojen arvioinnissa voit käyttää vinkkitietona keskeneräisen verotuksen tietoja. Jos hakijan ei ole mahdollista toimittaa pyydettyä selvitystä eikä sitä ole muuten saatavissa, voidaan poikkeuksellisesti

ottaa huomioon viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut veronalaiset tulot tarkistettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkoperinnän laskemisperusteista määrää. Vuodelta 2019 toimitetussa verotuksessa vahvistettuja tuloja tarkistetaan seuraavasti ([Verohallinnon päätös vuodelle 2021](#)).

- luonnollisen henkilön elinkeinotoiminnan tuloa ja yhtymän tulo-osuutta korotetaan 3,0 %:lla
- muut tulot otetaan huomioon sellaisenaan.

Keskeneräisen verotuksen tiedot koostuvat:

- esitetyt veroilmoituksen tiedoista
- elinkeinotoiminnan, maatalouden ja yhtymien tulo- ja varallisuustiedoista

Tiedot haetaan hakijan ja avio- tai avopuolison osalta automaattisesti, kun lastenhoidon tuen hakemus saapuu Kelaan. Tiedot ovat käytettävissä hakemuksen saapumista seuraavana päivänä. Uuden verovuoden keskeneräisen verotuksen tiedot tulevat kyseltäväksi 1.4. Vuokratulot, ulkomaan eläketulot ja yritystoiminnan tulot ovat kattavasti saatavilla vasta 1.6. alkaen.

Keskeneräisen verotuksen tietoja pääsee selaamaan Oiwan Asiakkaan kooste -näytön alareunassa olevasta linkistä. Keskeneräisen verotuksen tietoja ei pääsääntöisesti voi käyttää hoitolisän määräytymisperusteena, vaan ne ovat taustatietoa henkilön taloudellisesta tilanteesta. Keskeneräisen verotuksen tietojen sisältö saattaa muuttua aikavälillä 1.4.-31.10. kun verotuksen toimeenpano on käynnissä. Verotuksen valmistuttua lokakuun lopussa mitkään tiedot eivät enää muutu.

Voit tutustua tarkemmin Keskeneräisen verotuksen tiedot -kyselyyn Käyttäjän ohjeesta.

Omaisuuuden myynti

Verotuksessa aikanaan pääomatulona verotettava "omaisuuden myyntivoitto" ei pääsääntöisesti ole tuloa hoitolisässä. HEKY:n verotustiedoissa nämä voitot näkyvät nimellä "luovutusvoitot".

Omaisuuuden myynnistä saadun myyntihinnan tuotto (esim. osakkeiden myynnistä saadun suorituksen korkotuotto) otetaan tulona huomioon, mutta sitä ei tarvitse erikseen kysyä asiakkaalta, sillä hänellä on joka tapauksessa velvollisuus ilmoittaa Kelalle saamistaan pääomatuloista.

Omaisuuuden myyntivoitto voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti huomioida hoitolisässä tulona, jos myyntivoittoa on toistuvasti ja verottaja on katsonut, että kyseessä on ammattimainen toiminta.

Kuolinpesä

Kuolinpesä syntyy henkilön kuoltua. Kuolinpesän osakkaita ovat mm. kuolleen henkilön perilliset ja leski ositukseen asti. Myös yleistestamentin saaja on kuolinpesän osakas.

- Yleistestamentti tarkoittaa, että testamentilla ei ole määrätty testamentin saajalle tiettyä esinettä yms. vaan testamentin saajan asema on sama kuin muidenkin perillisten ja hän perii esim. 1/3 omaisuudesta. Erylistestamentin saaja eli tietyn omaisuuden (esim. tietty esine tai määrätty summa rahaa) testamentilla perivä henkilö ei ole kuolinpesän osakas.

Kuolinpesän tiedot eivät näy kuolinpesän osakkaiden verotustiedoissa. Mahdolliset tulot kuolinpesästä ilmoitetaan lastenhoidon tuen hakemuksessa. Huomaa, että perintöä ei oteta hoitolisässä huomioon tulona, sillä sitä pidetään satunnaisena tulona.

Perukirjasta näet, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita. Perunkirjoitus on pääsääntöisesti toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta (perintökaari 20 luku 1 §). Perukirja on annettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta Verohallinnolle (perintö- ja lahjaverolaki 29 §).

Kuolinpesän pääomatulo otetaan huomioon perintökaaren mukaisesti. Jos jakamattoman kuolinpesän osakkaana on leski, on leskellä hallintaoikeus kuolinpesän omaisuuteen ja oikeus saada omaisuuden tuotto. Tällöin pääomatuloa ei lasketa perillisten tuloksi. Jos kuolinpesässä ei ole leskeä, kuolinpesästä tuleva omaisuuden tuotto jaetaan osakkaiden tuloksi.

Jos hakemuksesta tai muutoin ilmenee, että perheenjäsenellä on kuolinpesäosuus, pyydä toimittamaan kopio perukirjasta. Perukirjasta ilmenee, onko kuolinpesässä leskeä. Jos kuolinpesän osakkaana ei ole leskeä, pyydä toimittamaan kuolinpesän veroilmoitus ja/tai muut mahdolliset selvitykset kuolinpesän omaisuuden tuotosta (esim. vuokratulosta).

Katso myös Tulot ja vähennykset > [Elinkeinotoiminnan tulot](#) > Kuolinpesä ja Tulot ja vähennykset > [Maa- ja porotalouden tulot](#).

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Selvityksiä tarvitaan vain, jos hakija tai tämän puoliso on osakkaana kuolinpesässä, johon kuuluu tulot tuottavaa omaisuutta.

- perukirja
 - Perukirjasta näet, miksi hakija (tai hänen puolisonsa) on kuolinpesän osakas. Yleensä kyse on siitä, että hän on kuolleen henkilön perillinen. Hän voi kuitenkin olla myös leski.
- kuolinpesän veroilmoitus (jos kuolinpesässä ei ole leskeä tai leski hakee hoitolisää)
- tarvittaessa muut mahdolliset selvitykset kuolinpesän omaisuuden mukaan
 - esim. selvitys vuokratulosta

Miten tulot lasketaan?

Kuolinpesän omaisuuden tuotto lasketaan jokaisesta tulolajista annettujen ohjeiden mukaisesti (esim. vuokratulot ja talletukset, metsätulo). Perintö ei ole sama asia kuin kuolinpesästä saatu tuotto eikä perintöä oteta hoitolisässä tulona huomioon.

1.8.2.1 Palkkatulot

Palkkatuloa on kaikenlainen palkka, palkanlisät, palkkio, osapalkkio sekä muu niihin rinnastettava etuus ja korvaus. Palkaksi katsotaan myös esim. lomarahaa, lomakorvaus, luontoisedut, veronalaiset henkilökuntaedut, joulurahat ja lahjapalkkiot sekä erilaiset kannustimet ja työn tulokseen liittyvät palkkauksen muodot kuten bonus, projektipalkkio, tuotantopalkkio, komissio, insenttiiviraha sekä tantieemi. Myös henkilöstörahasto-osuudet ja tekijänoikeuskorvaukset huomioidaan tulona. Palkkatulosta ei vähennetä tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneita menoja.

Työnantajien tulee ilmoittaa palkkatulot kansalliseen tulorekisteriin 1.1.2019 lukien. Kela käyttää kansallisen tulorekisterin tietoja Kelan oman tulorekisterijärjestelmän avulla. Näitä tulotietoja hyödynnetään lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen hoitolisäratkaisuihin 1.4.2019 lukien. Tarvittaessa tulorekisterin tietoja hyödynnetään

myös tätä aikaisemmin. Lue lisää tietojen ilmoittamisesta kansalliseen tulorekisteriin ja tulorekisteritietojen käytöstä Kelassa.

Vain palkkatulotiedot ilmoitetaan tulorekisteriin. Yrittäjien tulot, maa- ja metsätalouden tulot, työttömyyskassan maksama työttömyyspäiväraha, vuokratulot, osinko- ja korkotulot, muuta jatkuvat tulot (esimerkiksi omaishoidontuki, starttiraha ja kokouspalkkiot) selvitetään voimassaolevan etuusohjeistuksen mukaisesti. Myös eläketiedot ja Kelan maksamat etuudet huomioidaan voimassaolevan etuusohjeistuksen mukaisesti.

Säännöllinen tulo

Säännöllinen osa-aikatyö

Jo muutaman päivän kuukausittain toistuva työskentely voi tehdä palkkatulosta säännöllistä, jolloin se otetaan huomioon. Pääsääntönä voi käyttää sitä, että jos työskentelyä kertyy vuoden ajalta yhteensä vähintään kuukauden ajalta, tulot otetaan huomioon. Koska epäsäännöllisesti työskentelevä asiakas ei yleensä tiedä tarkasti tulevia työpäiviään pitkälle ajalle, voit joutua tekemään päätöksen asiakkaan arvion perusteella. Palkkatulon määrä tarkistetaan vuositarkistuksen yhteydessä.

Vuosiloma-ajan palkka ja lomarahaa, lomakorvaus

Vuosiloma-ajan palkka = vuosiloman ajalta maksettava palkka

Lomarahaa = loma-ajan palkan lisäksi lomaoikeuden pituuden mukaan maksettava korvaus

Lomakorvaus = korvaus pitämättä jääneestä lomasta työsuhteen päättyessä; tietyillä aloilla lomakorvaus voidaan maksaa joka kuukausi työsuhteen kestäessä.

Jos hakija ja/tai puoliso ilmoittaa hoitolisää haettaessa saavansa säännöllistä palkkaa, ota loma-ajan palkka, lomarahaa ja lomakorvaus normaalisti tulona huomioon. Nämä ovat mukana palkkatulokertymässä. Tällaisessa tilanteessa loma-ajan palkkaa, lomarahaa tai lomakorvausta ei erotella muusta palkasta.

Luontoisedut

Luontoisedut arvioidaan tuloksi noudattaen verohallinnon vuosittain vahvistamia ennakonpidätyksessä noudatettavia luontoisetujen laskentaperusteita.

Katso Luontoisetujen raha-arvot.

Satunnainen tulo

Jos tulo ei ole säännöllisesti toistuvaa tai se ei kuvaa hakijan säännöllistä ja jatkuvaa tulotasoa, sitä on pidettävä satunnaisena. Satunnaista tuloa ei oteta huomioon hoitolisässä. Tällaista tuloa voi olla esim. lotto- tai arpajaisvoitto, perintö tai kertakorvauksena maksettu henkivakuutuskorvaus sekä työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus. Yleensä vähintään kuukauden ajalta kertynyt tulo otetaan huomioon. Kulukorvausta ei oteta tulona huomioon.

Myös kesken hoitovapaan maksettava vuosiloma-ajan palkka, lomarahaa ja lomakorvaus ovat satunnaista tuloa, jota ei oteta huomioon hoitolisässä. Hoitolisän määrää ei tässä tapauksessa tarkisteta.

Satunnainen työ ja keikkatyö

Alle kuukauden ajalta kertyvä satunnainen palkkatulo voidaan jättää huomioimatta, jos kyse ei ole säännöllisestä työskentelystä. Se, mikä on satunnaista ja mikä säännöllistä työskentelyä, jää joskus tapauskohtaiseen harkintaan. Käytä tällöin harkinnan pohjana sitä, onko työskentely jatkuvaa ja miten se vaikuttaa henkilön jatkuvaan tulotasoon. Ole yhteydessä asiakkaaseen ja kysy hänen arviotaan palkkatulon määrästä. Sen sijaan esim. yksittäinen viikon työssäolojakso voidaan jättää ottamatta huomioon, jos henkilö ei muuten työskentele vuoden aikana lainkaan.

Lapsen pääasiallisen hoitajan vuosiloma-ajan palkka, lomaraha ja lomakorvaus

Hoitovapaa ja osittainen hoitovapaa = työntekijällä on oikeus saada hoitovapaata lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Adoptiolapsen vanhemman oikeus hoitovapaaseen jatkuu kuitenkin siihen saakka, kun lapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta, enintään siihen asti, kun lapsi aloittaa koulun. Hoitovapaa voidaan toteuttaa siten, että työntekijä on kokonaan tai osittain poissa työstään.

Hoitolisätulot arvioidaan vastaamaan perheen tulotasoa tulevalle hoitolisän maksamisajalle. Kun hakija jää hoitovapaalle, hänellä ei useinkaan ole hoitovapaan aikana palkkatuloja (jos muita tuloja vapaan ajalle ei ole ilmoitettu). Tästä syystä hoitovapaalla olevan tai hoitovapaalle jäävän henkilön vuosiloma-ajan palkkaa, lomarahaa ja mahdollista lomakorvausta ei huomioida hoitolisää haettaessa ja hoitolisän tarkistustilanteissa. Nämä tulot ovat satunnaisia, eivätkä vastaa hakijan säännöllistä tulotasoa.

Vuosiloma-ajan palkkaa, lomarahaa ja mahdollista lomakorvausta ei huomioida hoitolisätuloissa kun

-hakija ei ole töissä ja hän hakee hoitolisää heti vanhempainrahakauden päätyttyä

-hakija ei ole töissä ja hän hakee hoitolisää heti vanhempainrahakauden päätyttyä siten, että hän pitää vuosilomansa vanhempainrahakauden ja hoitovapaan välissä

-hakija pitää vuosilomansa hakemansa hoitovapaan aikana

Esimerkki

Vanhempainrahakausi päättyy 17.7. Vuosiloma pidetään heti vanhempainrahakauden jälkeen ajalla 18.7.-21.8. ja hoitovapaa alkaa 22.8. Vuosiloma-ajan palkkaa ei huomioida hoitolisätuloissa, sillä se ei kuvaa hoitovapaalle jäävän henkilön tulevaa säännöllistä tulotasoa.

Esimerkki

Hakija jää osittaiselle hoitovapaalle heti vanhempainrahakauden päätyttyä ja pitää osittaisen hoitovapaan aikana vuosilomansa. Hoitolisä on myönnetty osa-aika työn palkkatulolla. Hoitolisää ei tarkisteta vuosiloman ajalta, koska vuosiloma-ajan palkka ei vastaa saajan säännöllistä tulotasoa, joka hänellä on osa-aika työssä.

Kulukorvaukset

Palkan lisäksi maksettavia erilaisia kulukorvauksia ei lueta tuloksi. Tällaisia korvauksia ovat esimerkiksi matkakustannusten korvaus, verovapaat päivärahat, työkulukorvaukset, virkapukuavustukset tai hoito- tai sijoituslapsen hoidosta aiheutuvien kustannusten korvaukset.

1.8.2.1.1 Selvittäminen

Selvitä hakijan perheen kokonaistilanne ja mitä tuloja perheellä on. Hakija ilmoittaa hakemuksessa saako hän ja puoliso palkkatuloa. Hae palkkatulot tulorekisteristä. Hakemuksessa asiakasta pyydetään ilmoittamaan myös mahdolliset muutokset perheen tuloissa viimeisen vuoden aikana. Samalla kun selvität hakijan/puolison tuloja, katso myös muiden etuuksien tiedoista, onko niihin toimitettu tuloseselvityksiä.

Tee tuloarvio tulorekisteristä saadun viimeisen kuukauden palkkatiedon perusteella. Lisää päätökseen fraasi WHX23, jossa kerrotaan, että ratkaisussa on hyödynnetty tulorekisteristä saatuja tietoja. Säännöllistä kuukausipalkkaa saavalla, huomioi palkka sekä mahdolliset luontaisedut.

Jos huomaat tulojen vaihtelevan ylityölisien tai vuorotyölisien yms. vuoksi, tee tuloarvio vertaamalla tulorekisteristä saatavia palkkatietoja verotusjärjestelmän tietoihin. Näet kuluvan vuoden palkkatulokertymän tulorekisteristä.

- Jos vuonna 2018 on ollut sama työnantaja kuin vuonna 2019, riittää että vuoden 2018 tulot huomioidaan verotustietojärjestelmästä.
- Huomaa kuitenkin, että verotustietojärjestelmästä ei näe, miltä ajalta palkkatulot on ansaittu.
- Katso näkykö työsuhteen alkupäivä tulorekisterissä.
- Jos 2018 kertymän ansainta-ajankohdasta ei ole varmuutta, pyydä palkkatiedot asiakkaalta.

Jos et pysty arvioimaan palkkatulon määrää kuluvan vuoden kertymän ja verotustietojärjestelmän tietojen perusteella, ole yhteydessä asiakkaaseen ja pyydä vuoden 2018 palkkatiedot.

- Laske keskimääräinen palkkatulo käytettävissä olevien edeltävien 12 kuukauden palkkakertymästä apla-laskurin avulla.

Muista, että tulot arvioidaan hoitolisän maksamisajankohdan tilannetta vastaavaksi.

Miten teet tuloarvion

- Mikäli hakija on hakemuksessa selvittänyt, että hänen tai puolison palkkatulo tulee nousemaan
 - pyydä tarvittaessa lisätietoja
 - tee ratkaisu asiakkaan antaman määrän mukaisena
 - lisää päätökseen fraasi WHC36.
- Mikäli hakija on hakemuksessa selvittänyt, että hänen tai puolison palkkatulo tulee laskemaan
 - ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen ja selvitä, mistä ero johtuu
 - jos et saa asiakkaaseen yhteyttä, tee ratkaisu tulorekisteristä ilmenevän määrän mukaisena
 - tee ratkaisu asiakkaan ilmoittaman määrän mukaisena, jos asiakas on kertonut tilanteensa muuttumisesta esim. palkkatulojen pieneneminen tai työn päättyminen.

Muista, että arviointia tehdään tulevalle ajalle. Edellisen vuoden tuloja ei tarvitse laskea eikä palkattomia jaksoja kuten isyysvapaata huomioida menneen vuoden tiedoista. Kuluvan vuoden palkkakertymissä nämä palkattomat tulojaksot huomioidaan. Muista kommentoida, mihin tuloarviosi perustuu.

Esimerkki

Asiakas hakee kotihoidon tukea 1.5. alkaen. Tulorekisteristä ilmenee viimeisen palkanmaksukuukauden palkka sekä kuluvan vuoden kertymä. Huhtikuun palkka on 2200 euroa ja kertymä vuoden alusta huhtikuun loppuun 9000 euroa. Tulorekisteristä ilmenee, että tulot vaihtelevat vuorotyölisien vuoksi. Verotuksen tiedoista näet, että hakijan tulot ovat olleet edellisenä vuonna 26 000 euroa. Tee ratkaisu kuluvan vuoden kertymän perusteella.

Hoitolisää haetaan kokonaan takautuvalle ajalle

Jos hoitolisää haetaan pelkästään takautuvalle ajalle, hoitolisätulot selvitetään haetulla ajalla toteutuneiden tulojen perusteella. Esimerkiksi jos hoitolisää haetaan syyskuussa takautuvasti ajalle 1.6.-31.8., lasketaan keskimääräiset tulot takautuvalta ajalta. Jos takautuvan ajan palkkatulot eivät ilmene tulorekisteristä, pyydä palkkalaskelmat asiakkaalta.

1.8.2.1.2 Erityistilanteita

Keikkatyöntekijä

Jos henkilö tekee työtä satunnaisesti erimittaisia pätkiä ja saa soviteltua työttömyysturvaa (joko Kelasta tai työttömyyskassasta), arvioi hänen palkkatulo tulorekisteristä. Lue lisää kohdasta [selvittäminen](#). Jos tilanne on uusi, toimitaan kuten [alkavan työsuhteen](#) kohdalla. Tulona otetaan huomioon sekä työttömyysetuus että palkka.

Jos henkilön työssäolojaksot ovat hyvin lyhyitä ja satunnaisia, vuoden aikana yhteensä alle kuukauden ajalta kertyvä satunnainen palkkatulo voidaan yleensä jättää huomioimatta, jos kyse ei ole säännöllisestä työskentelystä. Se, mikä on satunnaista ja mikä säännöllistä työskentelyä, jää joskus tapauskohtaiseen harkintaan. Käytä tällöin harkinnan pohjana sitä, onko työskentely jatkuvaa ja miten se vaikuttaa henkilön jatkuvaan tulotasoon tuen maksamisen aikana. Jo muutaman päivän kuukausittain toistuva työskentely voi tehdä palkkatulosta säännöllistä, jolloin se otetaan huomioon. Sen sijaan esim. yksittäinen viikon työssäolojakso voidaan jättää ottamatta huomioon, jos henkilö ei muuten työskentele vuoden aikana lainkaan.

Opiskelija

Opiskelijan palkkatulot huomioidaan kuten muutkin palkkatulot. Jos opiskelija on selkeästi vain kesäajan työssä, otetaan palkkatulo huomioon vain kesäajalle.

Jos opiskelija tekee opiskelunsa ohella muitakin kuin kesätöitä, tulot otetaan huomioon samoin kuin edellä [Selvittäminen](#)-kohdassa on kerrottu.

Oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan huomioon otettavat tulot koostuvat palkasta ja oppisopimuskoulutuksen teoriapäiviltä maksettavasta päivärahasta ja perheavustuksesta. Sen sijaan matka- ja majoittumiskorvausta ei huomioida tulona.

Perhepäivähoitaja

Perhepäivähoitaja hoitaa muiden lapsia kotonaan tai lasten kotona. Perhepäivähoitaja voi työskennellä kunnan palveluksessa, perheen palkkaamana tai yrittäjänä. Kunnan palveluksessa olevalle perhepäivähoitajalle maksetaan usein sekä palkkaa että kustannuskorvauksia. Perheen kotiinsa palkkaamalle hoitajalle maksetaan

pääsääntöisesti vain palkkaa. Tulona huomioidaan molemmissa tilanteissa vain palkka, ei mahdollista kustannuskorvausta.

Perhepäivähoitaja voi olla myös yksityinen elinkeinonharjoittaja ja toimia Y-tunnuksella. Tällöin yksityisen perhepäivähoitajan tulona huomioidaan edellisen tilikauden tulos kuten muillakin yrittäjillä. Lue [tästä](#) lisää yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivasta perhepäivähoitajasta.

Perhehoitaja

Perhehoitaja hoitaa kunnan perheeseen sijoittamia lapsia kotonaan. Hoitolisätulona huomioidaan vain perhehoitajan hoitopalkkio. Perhehoitajan kustannusten korvausta ei huomioida hoitolisätulona. Perhehoitajien palkkalaskelmien lukeminen voi olla vaikeaa, koska palkkioita ja kustannusten korvauksia maksetaan eri nimillä. Voit tarkistaa kustannusten korvausten osuuden puhelimitse esim. kunnan palkanlaskennasta. Perhehoitoon sijoitetusta lapsesta ei makseta lastenhoidon tukea perhehoitajalle.

Esimerkki

Perhehoitajan tulot ovat muuttuneet 1.2. alkaen. Hän hoitaa oman lapsensa lisäksi kahta perheeseen sijoitettua lasta. Hän on ollut tammikuun loppuun saakka työssä kodin ulkopuolella ja hoitaa omaa lastaan kotona 1.2. alkaen. Tulorekisterissä on palkkatiedot perhehoitajan työstä maksukaudelta 1.1.-31.1.

Palkkatiedon mukaan perhehoitaja saa kahdesta sijoitetusta lapsesta hoitotukea 650 e /kk kummastakin ja lisäksi palkkatietoon on merkitty "perhehoi / JATTA 500 €" sekä "perhehoi / JENNA 392 €". Tammikuun rahapalkka on palkkatiedon mukaan yhteensä 2192 €.

Perhehoitajan palkkiot sisältävät sekä hoitopalkkion että kustannusten korvauksen. Kustannusten korvaus näkyy erikseen vähennyksenä. Perhehoitajan palkkion suuruus on siis 1300 € (2 x 650 €), joka huomioidaan tulona 1.2. alkaen. Tammikuun palkkatiedossa näkyviä kustannusten korvauksia ("perhehoi / JATTA 500 €" sekä "perhehoi / JENNA 392 €") ei huomioida tulona.

1.8.2.1.3 Alkava työsuhde

Jos työsuhde on vasta alkanut, pyydä hakijaa toimittamaan työ sopimus tai katso näkyvätkö palkkatulotiedot tulorekisteristä. Jos palkkatulotiedot eivät vielä näy tulorekisteristä, laita hakemustyö odottamaan tulotietojen saapumista. Työnantajan tulee ilmoittaa palkkatiedot tulorekisteriin 5 päivän kuluessa palkan maksamisesta. Palkan määrä arvioidaan saadun selvityksen perusteella. Ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen ja kysy hänen omaa arviotaan tulevasta hoitolisän maksukauden tulotasosta. Jos tulorekisteristä näkyvä palkkatulotieto on pienempi kuin asiakkaan ilmoittama määrä, huomioi palkka asiakkaan arvion mukaisesti. Tulot tarkistetaan vuositarkistuksen yhteydessä. Katso [esimerkki](#) osa-aikatyön aloittamisesta ja miten tulot huomioidaan.

Esimerkki

Tuen saajan puoliso on ollut työtön ja hoitolisätuloissa on huomioitu liiton työttömyyspäiväraha. Tulorekisteristä tulee impulssi, jonka mukaan puoliso

on saanut palkkatuloa 15.4. Palkanmaksukausi on 15.3.-14.4. Palkkaa on maksettu 1606 euroa sekä ravintoetua 105,40 euroa. Olet yhteydessä kotihoidon tuen saajaan, joka ilmoittaa, että puolison säännöllisen palkan määrä on 1650 euroa/kk.

Hoitolisä tarkistetaan 15.3. alkaen ja tulona huomioidaan 1711,40 euroa, joka on laskettu palkkatulosta ajalta 15.3.-14.4. käyttäen järjestelmän palkkatulon laskentaa. Huomaa, että tuloksi huomioidaan myös ravintoetu.

Vuositarkistuksen yhteydessä huomataan, että puolisollla on sama työnantaja ja viimeisen palkkakauden palkkatulo on ollut 2200 e/kk. Vuositarkistus tehdään 15.3. alkaen uudella palkan määrällä 2200 e/kk. Vaikka puolison tulot ovat nousseet yli 10%, selvää tulojen muutosajankohtaa ei ole löydettävissä. Edellinen hoitolisä päätös on oikein eikä sitä lähdetä oikaisemaan.

Esimerkki

Sama tilanne, mutta vuositarkistuksen yhteydessä ilmenee, että puolison työnantaja on muuttunut ja tulorekisteristä näkyy työsuhteen aloituspäivä 1.1. Selvä muutosajankohta on 1.1. ja palkkakertymän perusteella puolison palkkatulojen määrä on säännöllinen, 2200 euroa. Hoitolisä tarkistetaan 1.1. alkaen.

Jos huomaat, että asiakkaan työsuhde on määräaikainen, anna hoitolisäratkaisu toistaiseksi. Lisää päätökseen teksti asiakkaan ilmoitusvelvollisuudesta, jos tilanteessa tulee muutoksia. Hoitolisä tarkistetaan asiakkaan ilmoituksen tai tulorekisteristä saatavan tulojen muuttumista koskevan tiedon perusteella.

1.8.2.1.4 Tulot hoitolisän myöntöaikana

Yhdellä kertaa maksettu suoritus, joka ei toistu säännöllisesti (esim. vuosittain) otetaan huomioon sen maksamiskuukauden tulona. Tällaisia tuloja ovat esimerkiksi kertasuorituksena maksettava eläke (eläke ei jatku tämän jälkeen), tai irtisanomiskorvaus. Nämä tulot otetaan huomioon vain, jos ne on maksettu hoitolisän myöntöaikana. Jos hoitolisän maksaminen päättyy kesken kuukauden ja tällainen suoritus maksetaan vasta hoitolisäoikeuden päättymisen jälkeen, sitä ei oteta huomioon. Vaikka kyseessä olisi esim. kuuden kuukauden palkkaa vastaava irtisanomiskorvaus, sitä ei jaksoteta kuudelle kuukaudelle vaan se otetaan huomioon kokonaisuudessaan maksamiskuukauden tulona.

Esimerkki

Perheen äiti hoitaa lasta kotona ja hänelle maksetaan lastenhoidon tukea. Perheen isä jää työttömäksi 18.9. Isälle maksetaan syyskuussa lopputili, jossa on mukana mm. irtisanomiskorvaus sekä lomakorvaukset. Työttömyyspäivärahan maksaminen alkaa seitsemän päivän omavastuuajan jälkeen. Työttömyyspäivärahan maksu alkaa 27.9.

Hoitolisässä irtisanomiskorvaus huomioidaan maksamiskuukauden eli syyskuun tulona. Maksettua lomakorvausta ei huomioida hoitolisätuloissa. Työttömyyspäiväraha otetaan huomioon maksun alkamisesta eli 27.9. lukien.

1.8.2.2 Elinkeinotoiminnan tulot

Lastenhoidon tuen hoitolisään vaikuttavana tulona otetaan huomioon elinkeinotoiminnan ansio- ja pääomatulot (varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki 11 §). Lastenhoidon tuen käsittelyjärjestelmässä näistä tuloista käytetään nimitystä elinkeinotoiminnan tulo ja maatalouden tulo. Näitä tuloja ei tarvitse jakaa ansio- ja pääomatuloon, koska kumpikin tulo-osa otetaan tulona huomioon. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulosta ei vähennetä verottajan tekemää yrittäjävähennystä. Jos puoliset harjoittavat elinkeinotoimintaa yhdessä, ei tulosta myöskään tarvitse jakaa puolisoitten kesken, koska elinkeinotoiminnan tulos otetaan kokonaisuudessaan perheen tulona huomioon. Jos elinkeinotoiminnan harjoittamisessa on mukana perheen ulkopuolisia osakkaita, tulee tulos jakaa osakkaiden kesken heidän osuuksiensa mukaan, jotta saadaan selville hakijaperheen tulo-osuus.

Jotta voit pyytää oikeat selvitykset yrittäjätuloista, on sinun ensin selvitettävä jokaisen yrittäjän kohdalla:

- yritysmuoto
- tilikausi
- yrittäjän omistusosuus yrityksestä
- yrittäjyyden alkamisaika

Tilikausi on normaalisti 12 kuukauden pituinen, mutta voi yritystoimintaa aloitettaessa tai lopetettaessa olla poikkeuksellisesti lyhyempi tai pidempi (korkeintaan 18 kuukautta). Tilikausi on usein, mutta ei aina, kalenterivuosi.

Tilinpäätös laaditaan neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä

Tuloslaskelma kertoo yrityksen tuloksen.

Tase kertoo yrityksen varat ja velat tilinpäätöspäivänä. Tasetta ei yleensä tarvita hoitolisän määrän selvittämistä varten.

- Saatat poikkeuksellisesti tarvita tasetta silloin, jos tuloslaskelma on puutteellinen. Taseesta saattaa tällöin saada tuloslaskelmaa täydentäviä tietoja.

Elinkeinotoimintaa voi harjoittaa:

- [yksityinen elinkeinonharjoittaja](#)
- [avoin yhtiö](#)
- [kommandiittiyhtiö](#)
- [osakeyhtiö](#)

Lisäksi tarkasteltavaksi voi tulla

- [maatalousyrittäjän](#)
- [kuolinpesän](#) tai
- [verotusyhtymän](#) elinkeinotoiminnan tulot sekä
- [kevytyrittäjä](#)

Jos lasten hoidon tuen hakijalla tai hänen puolisoillaan on yrittäjätuloja, on hakemukseen liitettävä Yrittäjän tulon selvitys -lomake Y 8.

Jos yrittäjällä on yrittäjätulojen lisäksi myös palkkatuloja muualta kuin omasta yrityksestä, hänen on annettava näistä tuloista selvitys kuten muidenkin palkansaajien. Lue [tästä](#) lisää palkkatuloista.

Verotuspäätöksen käyttäminen

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä **viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta**. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää. Vuodelta 2019 toimitetussa verotuksessa vahvistettua luonnollisen henkilön elinkeinotoiminnan tuloa sekä yhtymän elinkeinotoiminnan tuloa korotetaan 3,0 %:lla. Muita kuin edellä mainittua tuloa käytetään sellaisenaan ([Verohallinnon päätös vuodelle 2021](#)). Verotuspäätöksen käyttäminen on ajankohtaista yleensä vain vuodenvaihteen molemmin puolin. Lue alla olevista esimerkeistä, miten verotuspäätöstä käytetään.

Esimerkki

Tilikausi on 1.1.–31.12. eli kalenterivuosi. Lastenhoidon tukea haetaan 15.12.2015 alkaen. Edellinen kokonainen tilikausi on siis päätynyt 31.12.2014. Sen verotuspäätös on lokakuulta 2015. Tilikauden tietoja voidaan käyttää sellaisenaan, ja tiedot voidaan ottaa joko veroilmoituksesta tai verotuspäätöksestä. Tuloja ei koroteta, vaikka käytettäisiin verotuspäätöstä, koska kyseessä on viimeksi päätynyt tilikausi.

Esimerkki

Tilikausi on 1.1.–31.12. eli kalenterivuosi. Lastenhoidon tukea haetaan 15.1.2016 alkaen. Edellinen kokonainen tilikausi on siis päätynyt 31.12.2015. Tilinpäätösasiakirjoja ei vielä ole eikä veroilmoitusta ole vielä annettu. Viimeksi toimitettu verotus on tilikaudelta 1.1.–31.12.2014 ja verotuspäätös on lokakuulta 2015. Verotuspäätöstä voidaan käyttää, mutta koska se ei ole viimeksi päättyneeltä kokonaiselta tilikaudelta, sen tuloa on korotettava verohallinnon päätöksen mukaisesti.

1.8.2.2.1 Yksityinen elinkeinoharjoittaja

Elinkeinoharjoittajat jaetaan liikkeen- ja ammatinharjoittajiin. Lastenhoidon tuen kannalta sillä, onko kyseessä liikkeen- vai ammatinharjoittaja, ei ole merkitystä. Elinkeinoharjoittaja ei voi maksaa palkkaa itselleen eikä puolisolleen, mutta hän voi ottaa yrityksestä rahaa (yksityisnostot) tai tavaraa (yksityiskäyttö) yksityistalouteensa. Elinkeinoharjoittajaa verotetaan luonnollisena henkilöäelinkeinotoiminnasta saatujen ansio- ja pääomatulojen perusteella, jotka muodostuvat elinkeinotoiminnan tuloksesta.

Puolisoiden yhteisestä elinkeinotoiminnasta saatu yritystulo jaetaan puolisoiden kesken silloin, kun molemmat ovat osallistuneet liikkeen- tai ammatinharjoittamiseen.

Hoitolisätulona otetaan huomioon viimeksi päättyneen kokonaisen tilikauden ansio- ja pääomatulot. Jos tilikausi on lyhyempi tai pidempi kuin 12 kuukautta, jaetaan tilikauden tulos tilikauden kuukausien lukumäärällä ja kerrotaan kahdellatoista. Yksityisottoja ei voida käyttää lastenhoidon tuen tuloarviossa.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Tuorein seuraavista:

- yrittäjänä toimivan henkilön oma verotuspäätös erittelyosineen tai
- yrityksen veroilmoitus viimeksi päättyneeltä tilikaudelta (verolomake 5) tai
- tuloslaskelma viimeksi päättyneeltä tilikaudelta

Miten tulot lasketaan?

Elinkeinotoiminnan tulos selvitetään viimeksi päättyneen tilikauden tuloslaskelman, veroilmoituksen tai verotuspäätöksen perusteella.

Veroilmoituksen käyttäminen

Jos tilikauden veroilmoitus on jo käytettävissä, tulo huomioidaan verolomakkeen kohdasta elinkeinotoiminnan tulos tai tappio, joka sisältää verolomakkeella esitetyt lisäykset ja vähennykset. Poikkeuksena tästä ovat kuitenkin osinkojen ja osuuspääoman korkojen verovapaat osat, jotka pitää lisätä edellä mainittuun summaan.

Tuloslaskelman käyttäminen

Jos tilikauden veroilmoitusta ei ole vielä käytettävissä, mutta tuloslaskelma on jo tehty, huomioidaan tuloslaskelmasta tilikauden voitto lisättynä välittömällä veroilla.

Tuloksesta ei vähennetä edellisten vuosien tappioita.

Verotuspäätöksen käyttäminen

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä **viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta**. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää.

Esimerkki

Hoitolisää haetaan 28.1.2016 alkaen. Hakemuksen liitteenä on tuloslaskelman sisältävä selvitys yrittäjän tuloista tilikaudelta 1.3.2014–28.2.2015. Kyseessä on toiminimi. Myöhemmin on toimitettu elinkeinotoiminnan veroilmoitus em. tilikaudelta.

Tulot arvioidaan etuuden alkamisajankohtaa edeltävän viimeksi päättyneen kokonaisen tilikauden tietojen perusteella. Hoitolisätulona huomioidaan siis 28.1.2016 alkaen 28.2.2015 päättyneen tilikauden elinkeinotoiminnan tulos.

Perhepäivähoitaja yksityisenä elinkeinonharjoittajana

Perhepäivähoitaja hoitaa muiden lapsia kotonaan tai lasten kotona. Perhepäivähoitaja voi työskennellä kunnan palveluksessa, perheen palkkaamana tai Y-tunnuksella yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Yrittäjänä toimivan perhepäivähoitajan hoitolisätulot arvioidaan päättyneen tilikauden veroilmoituksesta tai tuloslaskelmasta kuten muillakin yrittäjillä. Tuloslaskelmaa käytettäessä tulona otetaan huomioon tilikauden tulojen ja menojen erotus. Esim. lapsiluvun vaihtelua kesken tilikauden ei oteta huomioon.

[Aloittavan yksityisen perhepäivähoitajan](#) tulot arvioidaan joko YEL-vakuutuksen perusteella tai hoitosopimuksessa sovittujen hoitomaksujen mukaisesti. Hoitomaksuista voidaan tehdä hoitomenovähennys. Verohallinto antaa ohjeen perhepäivähoitajan hoitomenovähennyksestä vuosittain. Vuoden 2014 verotuksessa kuluvähennys on 119,10 e/kk jokaisesta hoidettavana olleesta lapsesta ([Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2014 toimitettavaa verotusta varten A191/200/2014](#)).

1.8.2.2.2 Avoin ja kommandiittiyhtiö

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat henkilöyhtiöitä. Henkilöyhtiöiden yhtiömiehet voivat nostaa yhtiöstä palkkaa tai tehdä yksityisottoja eli ottaa yrityksestä rahaa tai tavaroita yksityistalouteensa. Lastenhoidon tuen hoitolisässä otetaan huomioon etuuden

alkamista edeltäneen kokonaisen tilikauden elinkeinotoiminnan ansio- ja pääomatulot sekä henkilöyhtiön yrittäjälle mahdollisesti maksama palkka. Yksityisottoja ei oteta huomioon.

Avoimen yhtiön muodostaa vähintään kaksi yhtiömiestä, jotka vastaavat yhtiön sitoumuksista koko omaisuudellaan. Kommandiittiyhtiössä on vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies, joka vastaa yhtiön velvoitteista rajoituksetta, ja vähintään yksi äänetön yhtiömies, jonka vastuu rajoittuu hänen sijoittamansa panoksen määrään.

Verotuksessa henkilöyhtiöt ovat elinkeinoyhtymiä. Niitä ei käsitellä erillisinä verovelvollisina, vaan niille vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona heidän osuuksiensa suhteessa.

Avoin yhtiö

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Hoitolisän laskemista varten tarvitaan:

- elinkeinoyhtymän veroilmoitus (verolomake 6 A) tai tuloslaskelma
- yhtiösopimus
- todistus mahdollisesta palkanmaksusta saman tilikauden ajalta kuin veroilmoitus

Miten tulot lasketaan?

Tulo lasketaan veroilmoituksen ja sen liitteiden tai tuloslaskelman perusteella:

- jos tilikauden veroilmoitus on jo käytettävissä, tulo otetaan verolomakkeen kohdasta elinkeinotoiminnan tulos tai tappio
- jos tilikauden veroilmoitusta ei vielä ole käytettävissä, otetaan tuloslaskelmasta tilikauden voitto lisättynä välittömällä veroilla
- tulo jaetaan yhtiömiesten kesken omistusosuuksien mukaan (katso lomakkeelta 6A tai yhtiösopimuksesta, miten yhtiön tulos jaetaan yhtiömiesten kesken).

Yhtymätulon lisäksi yrittäjälle mahdollisesti maksettu palkka otetaan huomioon samalta tilikaudelta kuin yhtymätulo. Kuukausipalkkana pidetään siis tilikauden keskipalkkaa.

Esimerkki

Lastenhoidon tukea haetaan 1.5.2019 alkaen. Puoliso on osakkaana avoimessa yhtiössä. Hakemuksen liitteenä on vuoden 2018 elinkeinotoiminnan veroilmoitus, yhtiösopimus ja tuloslaskelma. Yhtiösopimuksen ja verolomakkeen 6 A mukaan puolison osuus yhtymän tulosta on 1/2. Veroilmoituksen mukaan yhtiömiehille ei ole maksettu palkkaa. Yhtiösopimuksen mukaan puoliso on lisäksi nostanut yhtiöstä rahaa.

Elinkeinotoiminnan tulos selviää veroilmoituksesta. Puolison osuus on siitä puolet. Yksityisottoja ei oteta lastenhoidon tuessa tulona huomioon. Jos veroilmoitusta ei olisi käytettävissä, tulot arvioitaisiin tuloslaskelmasta eli tulona huomioitaisiin tilikauden voitto + verot, puolet tästä.

Kommandiittiyhtiö

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Hoitolisätulojen arvioimista varten tarvitaan:

- elinkeinoyhtymän veroilmoitus (verolomake 6 A) tai tuloslaskelma
- yhtiösopimus
- todistus mahdollisesta palkanmaksusta saman tilikauden ajalta kuin veroilmoitus

Miten tulot lasketaan?

Vastuunalaisen yhtiömiehen tulona otetaan huomioon elinkeinotoiminnan tulos ja mahdollisesti maksettu palkka.

Jos veroilmoitus on jo käytettävissä:

- tulo otetaan verolomakkeen kohdasta elinkeinotoiminnan tulos tai tappio
- äänettömälle yhtiömiehelle maksettu sijoitetun pääoman voitto-osuus vähennetään ennen tulon jakamista vastuunalaisille yhtiömiehille
- tulo jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken omistusosuuksien mukaan (verolomake 6A tai yhtiösopimus)

Jos tilikauden veroilmoitus ei ole vielä käytettävissä:

- Tuloslaskelmasta otetaan tilikauden voitto lisättynä välittömällä veroilla
- äänettömälle yhtiömiehelle maksettu sijoitetun pääoman voitto-osuus vähennetään ennen tulon jakamista vastuunalaisille yhtiömiehille.
- tulo jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken omistusosuuksien mukaan (yhtiösopimus)

Yhtymätulon lisäksi yrittäjälle mahdollisesti maksettu palkka otetaan huomioon samalta tilikaudelta kuin yhtymätulo. Kuukausipalkkana pidetään siis tilikauden keskipalkkaa.

Äänettömän yhtiömiehen tulona otetaan huomioon hänelle maksettu sijoitetun pääoman voitto-osuus (käy ilmi veroilmoituksesta) ja mahdollisesti maksettu palkka. Huomaa, että äänetön yhtiömiestä on verotustiedoissa palkansaaja, ei yrittäjä, eikä hän välttämättä työskentele kyseisessä yrityksessä.

Esimerkki

Lastenhoidon tukea haetaan 1.5. lähtien. Hakemukseen on liitetty tilinpäätöstiedot, kommandiittiyhtiön yhtiösopimus ja yrityksen veroilmoitus (verolomake 6A) liitteineen edellisen vuoden lopussa päättyneeltä tilikaudelta 1.1. - 31.12. Yhtiösopimuksen mukaan hakijan osuus yhtymän tulosta on 1/1 eli hän on yhtiön ainoa vastuunalainen yhtiömiestä. Yhtiössä on lisäksi yksi äänetön yhtiömiestä, joka on sijoittanut yhtiöön 4 000 euroa 10 %:n korolla. Yrityksen tilikauden tulos on 10 000 euroa.

Tuloksesta on ensin vähennettävä äänettömän yhtiömiehen osuus (10 % 4 000 eurosta = 400 euroa). Vastuunalaisen yhtiömiehen tulo on siis 10 000 euroa – 400 euroa = 9600 euroa. Kuukausituloksi saadaan $9600 : 12\text{kk} = 800$ euroa/kk.

Selvitä vielä, onko yritys maksanut hänelle palkkaa edellisen tilikauden aikana. Mahdollisesti maksettu palkka otetaan tulona huomioon.

Verotuspäätöksen käyttäminen

Avoimen tai kommandiittiyhtiön yhtiömiehen tulot voidaan arvioida myös verotuspäätöksen perusteella.

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä **viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta**. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää.

1.8.2.2.3 Osakeyhtiö

Osakeyhtiön voi perustaa yksi tai useampi osakas, joka sijoittaa yhtiöön pääomapanoksen. Osakkaan tuloksi osakeyhtiöstä voidaan lukea vain osingot tai, jos hän työskentelee yhtiössä, myös palkka. Yksityisnostoja hän ei saa tehdä.

Verotuksessa osakeyhtiö on yhteisö. Se on itsenäinen verovelvollinen, jonka tulosta ei jaeta osakkaille, vaan se verotetaan suoraan yhtiöltä.

Hoitolisään vaikuttavien tulojen selvittämiseksi osakeyhtiön osakkaat on jaettu palkansaaja- ja yrittäjäosakkaisiin.

- **Yrittäjäosakas** omistaa yksin yli 30 % tai perheenjäsenten kanssa yli 50 % osakkeista tai niiden tuottamasta äänimäärästä. Hänellä on päätävältä yrityksessä. Jos asiakkaalta ei ole saatu selvitystä omistussuudesta, tunnustat yrittäjäosakkaan siitä, että hänellä on YEL-vakuutus. Muussa tapauksessa kyseessä on palkansaajaosakas, jonka tulot selvitetään kuten muiden palkansaajien.

Sinun ei kuitenkaan tarvitse selvittää, pitäisikö henkilöllä olla YEL-vakuutus. Jos vakuutusta ei ole eikä esim. Y8-lomakkeesta käy ilmi, että omistussuus on niin suuri että kyseessä on yrittäjäosakas, henkilöä pidetään lastenhoidon tuen näkökulmasta palkansaajana.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

- selvitys omistussuudesta (esim. Y8-lomakkeella)
 - jos asiakas ei ole antanut selvitystä omistussuudestaan, sitä ei tarvitse pyytää uudelleen sen selvittämiseksi, onko kyseessä palkansaaja- vai yrittäjäosakas, vaan tällöin voit käyttää APLA:n tietoa siitä, onko asiakkaalla YEL-vakuutus vai ei.
- selvitys palkasta
 - yrittäjäosakkaalta edellisen tilikauden palkkatodistus ja palkansaajalta palkkatodistus viimeiseltä palkanmaksukuukaudelta sekä kertymä kuluvalta ja edelliseltä vuodelta
- selvitys maksetuista osingoista
 - yrittäjäosakkaalta todistus viimeisen tilikauden aikana (samalta ajalta kuin palkat) maksetuista osingoista
 - palkansaajan osinkotulot otetaan huomioon kuten kohdassa [Osinkotulot](#) kerrotaan
- Huom! Osakeyhtiön veroilmoitusta tai tilinpäätösasiakirjoja ei pyydetä hoitolisän ratkaisemista varten.

Miten tulot lasketaan?

Tulona huomioidaan palkka ja osinkotulot. Osakslainaa ei huomioida tulona.

- Osakslaina tarkoittaa osakeyhtiön osakkaalleen antamaa lainaa, jonka verottaja voi tietyissä tilanteissa katsoa osakkaan pääomatuloksi.

Palkansaajaosakkaan palkkatulo arvioidaan kuten palkansaajilla. Yrittäjäosakkaan palkkatulo osakeyhtiöstä arvioidaan kokonaisen tilikauden palkkojen perusteella. Tallenna myös yrittäjäosakkaan palkkatulo valmistelussa palkkatulon tulolajille.

Yhtiökokous tai ylimääräinen yhtiökokous päättää osakeyhtiön osingonjaosta. Yhtiökokous tulisi pitää viimeistään neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Hoitolisää myönnettäessä tai vuositarkistuksessa osinkotulot otetaan

huomioon samalta ajalta kuin palkkatulot eli yrittäjäosakkaan osalta kokonaisen tilikauden ajalta. Muista kommentoida, miten tulot on huomioitu ja että kyseessä on osakeyhtiön omistajaosakas.

Esimerkki

Hoitolisä tarkistetaan 1.4. lähtien. Puoliso on yrittäjäosakas osakeyhtiössä, jonka tilikausi on kalenterivuosi. Hän on nostanut osinkoa 10 000 € edellisen vuoden huhtikuun lopussa ja 10 000 € lokakuussa. Lisäksi hänelle on maksettu palkkaa edellisen tilikauden aikana 16 000 €. Hänen tulokertymänsä edelliseltä tilikaudelta on 10 000 € + 10 000 € + 16 000 € = 36 000 €. Puolisolle huomioidaan palkkatuloksi 1333,00 €/kk ja osinkotuloa 1666,00 €/kk.

1.8.2.2.4 Verotusyhtymä

Verotusyhtymä on kahden tai useamman henkilön muodostama yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on kiinteistön käyttö, viljely tai vuokraus.

Verotusyhtymät eivät ole erillisiä verovelvollisia, vaan niiden tulot jaetaan osakkaille heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa. Verotusyhtymän osakkaina voivat olla esimerkiksi vanhemmat ja lapset tai sisarukset. Yhtymän tulos jaetaan osakkaille heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Alkuvuosi:

- verolomake 36 eli yhtymäselvitys
- maatalousyhtymiltä verolomake 2 (maatalouden verolomake)
- kiinteistöyhtymältä verolomake 7 (selvitys vuokratuloista)
- huomaa, että yhtymän osakkaan yhtymään kohdistuvat maa- tai metsätalouden velan korot eivät näy näissä lomakkeissa, vaan vasta lopullisessa verotuspäätöksessä

Loppuvuosi:

- Jos yhtymän osakas on maksanut yhtymään kohdistuvia maa- tai metsätalouden korkoja, hän voi verotuksen vahvistuttua toimittaa Kelaan verotuspäätöksen, jolloin alkuvuodesta liian suurilla tuloilla annettu päätös oikaistaan

Miten tulot lasketaan?

Tulona huomioidaan yhtymästä saadut ansio- ja pääomatulot. Metsäyhtymän osakkaan metsätalouden tulot lasketaan samalla tavalla kuin muutkin [metsätalouden tulot](#).

1.8.2.2.5 Kevytyrittäjä

Kevytyrittäjä

Kevytyrittäjä voi toimia toiminimellä tai yksityisenä elinkeinonharjoittajana, joka laskuttaa laskutuspalveluyrityksen kautta tehdyn työn toimeksiantajalta.

Laskutuspalveluyritystä käyttävää työn suorittajaa kutsutaan vakiintuneesti itsensä työllistäjiksi tai kevytyrittäjiksi. Laskutuspalveluyritysten palveluja käyttävät henkilöt ovat yrittäjiä, sillä yrittäjän rekisteröityminen laskutuspalvelun käyttäjäksi ei muodosta työsuhdetta laskutuspalveluyrityksen ja yrittäjän välille.

Lue lisää laskutuspalveluyrityksen tunnuspiirteistä vanhempainrahan etuusohjeesta.

Mistä tunnistat kevytyrittäjän toiminnan?

Palkkalaskelma on usein tilityslaskelman nimellä ja palkkalajina on ilmoitettu laskutus.

Laskutuspalveluyritys vähentää asiakkaan maksamasta suorituksesta oman palkkionsa. Laskutuspalveluiden käyttäjät luokitellaan eläkevakuuttamisen osalta yrittäjiksi, joten laskutuspalveluyritykset eivät pidätä maksamistaan suorituksista työntekijän työeläkevakuutusmaksuja (TyEL). Työnantajakuluina on vähennetty tapaturmavakuutus ja sosiaaliturvamaksu.

Mitä tuloksetyksiä kevytyrittäjältä?

Laskutuspalveluyrityksen kautta saatuja ennakonpidätyksenalaisia tuloja tarkastellaan kalenterivuositain/tilikausittain siitä riippumatta, onko yrittäjällä YEL-vakuutus vai ei. Yrittäjä voi esittää selvityksen edellisen kalenterivuoden tuloistaan ja niihin liittyvistä menoista. Laskutuspalveluyrityksen kautta maksetut tulot huomioidaan tulorekisteristä. Jos kevytyrittäjä on YEL-vakuuttamisvelvollinen, pyydä asiakkaalta elinkeinotoiminnan veroilmoitus päättyneeltä tilikaudelta.

Jos yrittäjätoiminta on vasta alkanut, toimitaan kuten aloittavan yrittäjän [tilanteessa](#).

1.8.2.2.6 Aloittava yritys

Aloittavan yrittäjän tulona otetaan huomioon

- ensisijaisesti YEL- tai MYEL-työtulo
- jos YEL- tai MYEL-vakuutusta ei ole otettu, otetaan huomioon
 - starttiraha niiltä kuukausilta, joilta se on myönnetty tai
 - nuoren viljelijän aloitustuki tai

Jos edellä mainittuja tuloja ei ole, otetaan huomioon ennakoverolipun mukainen tulo tai jos tätäkään ei ole, hakijan oma arvio elinkeinotoiminnan tulosta (esim. Y8-lomakkeelta).

Starttiraha otetaan tulona huomioon niiltä kuukausilta, joilta se on myönnetty. Starttirahan päätyttyä yrittäjän tulo arvioidaan uudestaan. Jollei YEL- tai MYEL-vakuutusta ole, tulo arvioidaan starttirahan aikaiselle tulotasolle. Asiakas voi myös antaa oman, perustellun arvionsa tulotasostaan (esim. ennakoverolippu). Asiakasta on kuultava ennen tulotason arviointia starttirahan suuruiseksi.

Aloittavan yrityksen YEL -työtulon voi ottaa suoraan APLA -näytöltä, mutta asiakasta on kuultava asiasta. Jos asiakas saa starttirahaa ja toimittaa myös selvityksen nostamastaan palkasta, tuloksi arvioidaan starttiraha ja palkka.

Aloittavaan yrittäjään voidaan rinnastaa myös esimerkiksi äiti, joka jatkaa yritystoimintaa äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen, jos yritys ei ole ollut toiminnassa päivärahakauden aikana. Jos yritystoiminta on ollut päivärahakauden aikana vain vähäistä, äiti voidaan tapauskohtaisesti rinnastaa aloittavaan yrittäjään. Vähäisyyden

arvioinnissa voi käyttää apuna esimerkiksi äitiys- ja vanhempainpäiväraha-ajan aikana ilmoitettuja työpäiviä.

Aloittavaan maatalousyrittäjään rinnastetaan myös tilanne, jossa tilan maatalouden tuotantosuuntaa on kokonaan muutettu viimeksi vahvistetun verotuksen jälkeen. Myös maatilän sukupolvenvaihdostilanteet rinnastetaan aloittavaan yritykseen.

1.8.2.2.7 Elinkeinotoimintaa harjoittava kuolinpesä

Kuolinpesää verotetaan yleensä erillisenä verovelvollisena, jolloin sen tuloa ja varallisuutta ei jaeta osakkaiden tulona ja varallisuutena verotettavaksi.

Elinkeinotoimintaa harjoittavaa kotimaista kuolinpesää verotetaan erillisenä verovelvollisena vain kolmelta perittävän kuolinvuotta seuraavalta vuodelta ja sen jälkeen kuten avoimia tai kommandiittiyhtiöitä.

Kuolinpesän erillinen verovelvollisuus päättyy, kun kuolinpesä lopullisesti jaetaan.

Lue [tästä](#) lisää siitä, miten kuolinpesästä mahdollisesti saadut tulot otetaan huomioon hoitolisässä.

1.8.2.2.8 Maa- ja porotalouden tulot

Maatalouden harjoittaja ei ole kirjanpitolain 1 luvun 1 §:n mukaan kirjanpitovelvollinen eikä hänen näin ollen tarvitse laatia esimerkiksi tuloslaskelmaa. Hänen on pidettävä kuitenkin kirjaa tuloistaan ja menoistaan, ja osa maanviljelijöistä laatii myös tuloslaskelman, vaikka siihen ei ole velvollisuutta. Maanviljelijää verotetaan luonnollisena henkilönä. Maanviljelijä ei voi maksaa palkkaa itselleen eikä puolisolleen. Tilalla työskentelevälle yli 14-vuotiaalle lapselle voidaan kuitenkin maksaa palkkaa.

Verotus

Maataloudessa tilikausi on aina kalenterivuosi ja maatalouden veroilmoitus pitää yleensä jättää seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Maanviljelijä saa jättämänsä veroilmoituksen perusteella annetun esitäytetyn veroilmoituksen keväällä ja vielä uuden verotuspäätöksen syksyllä, jos hän on esittänyt korjauksia tai lisäyksiä esitäytettyyn veroilmoitukseen.

Maataloudesta saatu bruttotulo muodostuu tuotteiden markkinahintaperusteisesta myyntitulosta sekä erikseen maksettavista tuista. Tuet riippuvat tilan tuotantosuunnasta. Kaikki maatalouteen kohdistuvat tuet ovat verotettavaa tuloa ja ne sisältyvät siten maatalouden verotettuun tulokseen.

Tulojen arviointi hoitolisässä

Lastenhoidon tuen hoitolisään vaikuttavana tulona otetaan huomioon maatalouden tulos. Tulosta ei tarvitse jakaa ansio- ja pääomatuloon, koska kumpikin tulo-osa otetaan tulona huomioon. Jos puoliset harjoittavat yhdessä maataloutta, ei tulosta tarvitse myöskään jakaa puolisoiden kesken, koska maatalouden tulos otetaan kokonaisuudessaan perheen tulona huomioon. Jos maatalouden harjoittamisessa on mukana perheen ulkopuolisia osakkaita, tulee tulos jakaa ansio- ja pääomatuloksi sekä osakkaiden kesken heidän osuuksiensa mukaan, jotta saadaan selville hakijaperheen tulo-osuus. Myös verotusyhtymä voi harjoittaa maataloutta. Lue [tästä](#) lisää verotusyhtymästä saatujen tulojen huomioon ottamisesta hoitolisässä.

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta eli kalenterivuodelta. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti muutettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää. Vuodelta 2015 toimitetussa verotuksessa vahvistettua maatalouden tuottoa korotetaan 10,0 %:lla (Verohallinnon päätös [A185/200/2016](#)).

Maataloutta harjoittavaa kuolinpesää verotetaan erillisenä verovelvollisena eikä sen tuloa ja varallisuutta jaeta verotuksessa osakkaiden kesken. Osakkaan kuolinpesästä saamat tulot voivat kuitenkin tulla otetuksi huomioon tulona. Lue [tästä](#) lisää kuolinpesästä saatujen tulojen huomioon ottamisesta hoitolisässä.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

- Maatalouden veroilmoitus (verolomake 2) tai
- oma esitetyt veroilmoitus tai verotuspäätös erittelyosineen.
- Jos maanviljelijä pitää kahdenkertaista kirjanpitoa, eikä veroilmoitusta ole vielä käytettävissä, hän voi toimittaa myös tuloslaskelman.

Miten tulot lasketaan?

Tuloksi huomioidaan maataloustoiminnan tulos etuuden alkamista edeltäneen kokonaisen tilikauden tietojen perusteella.

Poikkeuksena edellä mainitusta voidaan kuitenkin käyttää viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistettuja tuloja korotettuna verohallinnon päätöksen mukaisilla prosenttimäärillä

- jos kyseessä on vähäinen maataloustoiminta tai
- jos selvitystä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta ei ole saatavilla.

Maataloustoiminnan tulot voidaan huomioida joko veroilmoituksen perusteella tai verotuspäätöksestä.

Veroilmoituksen käyttäminen:

- Jos tilikauden veroilmoitus (verolomake 2) on käytettävissä, tuloksi huomioidaan maatalouden tulos tai tappio lisätynä osinkojen ja osuuspääoman verovapaalla osuudella.
 - Veroilmoituksesta otetaan ensin summa kohdasta ”maatalouden tulos” tai ”maatalouden tappio”.
 - Edellä mainittuun summaan lisätään veroilmoituksessa näkyvä osinkojen ja osuuskunnan ylijäämien verovapaat osat.

Verotuspäätöksen käyttäminen:

- Verotuspäätöstä voidaan käyttää heti kun se on käytettävissä.
- Jos lastenhoidon tukea haetaan alkuvuodesta ennen kuin veroilmoitus on tehty, pitää HEKY:n verotustietoja korottaa prosenttimäärillä ([linkki](#)). Verotuspäätöstä ei siis voi enää alkuvuodesta käyttää suoraan.
 - Maatalousyrittäjältä voi pyytää edellisen vuoden tulotiedot viimeistään maaliskuussa, kun maatalouden veroilmoitus on jätetty. Tällöin HEKY:n verotustietoja ei tule enää käyttää.

Aloittavalle maatalousyrittäjälle voidaan arvioida tuloksi se MYEL-työtulo, jonka perusteella vakuutusmaksut maatalouden perusteella määrätään. Lue [tästä](#) lisää [aloittavan maatalousyrittäjän](#) tulojen arvioimisesta silloin, jos MYEL-vakuutusta ei ole. Aloittavaan maatalousyrittäjään rinnastetaan myös tilanne, jossa tilan maatalouden

tuotantosuuntaa on kokonaan muutettu viimeksi vahvistetun verotuksen jälkeen. Myös sukupolvenvaihdoistilanteet rinnastetaan aloittavaan yritykseen.

Esimerkki

Maataloutta harjoittava perhe hakee hoitolisää 15.12.2015 alkaen. Tuen hakijan puoliso on lisäksi osakkaana maatalousyhtymässä. Hakemuksen liitteenä on:

- hakijan ja puolison verotuspäätökset vuodelta 2014
- maatalouden veroilmoituslomake vuodelta 2014
- yhtymäselvitys maatalousyhtymästä
- yhtymän veroilmoitus vuodelta 2014

Maatalouden veroilmoitusta ei olisi tarvinnut toimittaa lainkaan, koska verotuspäätöksestä löytyvät samat tiedot. Verotuspäätöksen mukaan maatalouden tulos vuodelta 2014 on 38 000 €. Sama luku löytyy maatalouden veroilmoituksesta. Tämä tulo huomioidaan hoitolisässä tulona. Jakoa ansio- ja pääomatuloihin tai jakoa puolisoitten kesken ei tarvitse tehdä.

Yhtymäselvityksen mukaan puolison osuus maatalousyhtymän tulosta on puolet. Tieto löytyy verotuspäätöksen kohdasta pääomatulot yhtymistä. Tiedot osingoista ja osuuskunnan ylijäämien verovapaista osista löydet verotuspäätöksestä.

Porotalous

Porotalouden tulot voidaan ottaa huomioon joko veroilmoituksesta tai verotuspäätöksestä samalla tavalla kuin maatalouden tulot taikka paliskunnan antaman porojen lukumäärätodistuksen perusteella.

Poronhoitovuosi päättyy 31.5. ja silloin poronhoitaja saa paliskunnalta todistuksen porojen määrästä (= lukuporot). Tämä lukuporojen määrä kerrotaan valtioneuvoston porotaloudesta saatujen tulojen verotuksessa noudatettavista tuottoerusteista vuosittain antaman asetuksen mukaisella tuottoerusteella (1.1.2016 [VnA1361/2015](#)).

Lisäksi tulona otetaan huomioon paliskunnan mahdollisesti maksamat [palkat](#).

1.8.2.2.9 Tarkistaminen

Yrittäjän hoitolisätulojen vuositarkistus tehdään, kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi. Tulot arvioidaan hoitolisän tarkistamisajankohtaa edeltävän viimeksi päättyneen kokonaisen tilikauden tietojen perusteella.

Jos vuositarkistus tulee tehtäväksi alkuvuodesta ja yrittäjällä ei ole vielä mahdollisuutta toimittaa edellisen päättyneen tilikauden tilinpäätöstietoja. Toimi seuraavasti:

- sovi tuen saajan kanssa, että hoitolisän maksua jatketaan edellisen päätöksen mukaisena
- pyydä toimittamaan päättyneen tilikauden tilinpäätöstiedot niiden valmistuttua
- vie seurantatieto 4 kuukauden päähän tilikauden päättymisestä.

Jos yrittäjä hakee vuositarkistuksen yhteydessä tarkistusta yrittäjätulojen laskemisen vuoksi, voit tehdä hoitolisään korottavan tarkistuksen enintään kuudelta kuukaudesta takautuvasti. Tarkistusta ei voi kuitenkaan tehdä takautuvasti ylettymään edellisen

tilikauden puolelle. Tarkistus voidaan tehdä aikaisintaan edellisen tilikauden päättymistä seuraavasta päivästä alkaen.

Esimerkki

Hoitolisän vuositarkistus aika on toukokuussa. Vuositarkistuksen yhteydessä tuen saaja ilmoittaa hakevansa hoitolisään tarkistusta edellisen vuoden marraskuun alusta alkaen. Yrityksen tilikausi on kalenterivuosi. Voit tehdä tarkistuksen hoitolisään 1.1. alkaen päättyneen tilikauden tulojen perusteella.

Jos huomaat, että yrittäjätulot ovat nousseet yli 10 %, tarkistus tehdään vuositarkistuksesta eteenpäin. Elinkeinotoiminnan tulojen muutosajankohtaa on usein vaikea määritellä aivan tarkasti, minkä vuoksi varsinaista muutosajankohtaa ei etsitä sen tarkemmin.

Välitarkistus muusta syystä

Välitarkistuksen yhteydessä (esim. perheen koko muuttuu) selvitä, milloin hoitolisän vuositarkistus on ajankohtainen, koska välitarkistus siirtää vuositarkistus aikaa vuodelle eteenpäin.

- Jos välitarkistuksen yhteydessä on mahdollista toimittaa tilinpäätöstiedot viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, pyydä ne. Tee välitarkistuksen yhteydessä tarkistus myös yrittäjätuloihin.
- Jos välitarkistuksen yhteydessä ei ole mahdollista toimittaa tilinpäätöstietoja viimeksi päättyneeltä tilikaudelta. Vie erityisperusteisiin tieto poikkeuksellisesta vuositarkistuksesta, jotta hoitolisän vuositarkistuksen ajankohta säilyy oikeana.

1.8.2.3 Pääomatulot

Hakijan ja hänen puolisonsa pääomatulot otetaan tulona huomioon hoitolisän määrää laskettaessa. Jos henkilöllä on pääomatuloja kuukaudessa yhteensä yli 10 euroa, otetaan ne kokonaisuudessaan huomioon hoitolisätulona.

Vuositarkistuksen yhteydessä asiakkaalta pyydetään vapaamuotoinen selvitys siitä, onko perheellä pääomatuloja. Myös HEKYn verotustiedoista saatava tieto toimii vinkkitietona siitä, että vakuutetulla voi olla pääomatuloja. Pääsääntöisesti asiakkaan omaan selvitykseen luotetaan, mutta lisäselvitystä pyydetään, jos se poikkeaa olennaisesti HEKYn tiedoista. Harkitse tapauskohtaisesti sitä, mikä on olennainen poikkeama. Pyydä lisäselvitystä vain, jos asiakas ilmoittaa niin paljon HEKY:n tietoja pienemmät pääomatulot, että et katso voivasi luottaa pelkkään vapaamuotoiseen ilmoitukseen.

Pääomatuloja ovat esimerkiksi:

- [metsän tuotto](#)
- [osinkotulot](#)
- [korkotulot](#)
- [vuokratulot](#)

Myös esimerkiksi omaisuuden [myyntivoitto](#) verotetaan pääomatulona. Myyntivoitto on kuitenkin yleensä satunnaista tuloa, joten sitä ei pääsääntöisesti oteta tulona huomioon hoitolisässä.

1.8.2.3.1 Metsätalouden tulot

Metsäverotus

Metsätuloa verotetaan kaikilla metsänomistajilla vuodesta 2006 alkaen puun myyntitulon mukaan. Puun myyntitulo on verotuksessa pääomatuloa. Puun myynnin yhteydessä tehty hankintatyön arvo on aina ansiotuloa.

Kelan etuuksien määrää laskettaessa metsätalouden tulo otetaan huomioon etuudesta riippuen joko metsän keskimääräisen tuoton mukaisena tai puun myyntitulona. Lastenhoidon tuessa käytetään metsän keskimääräistä tuottoa, joten toteutunutta puun myyntituloa tai hankintatyön arvoa ei tarvitse selvittää. Metsätulo huomioidaan hoitolisätulona ainoastaan, jos metsän omistajalla on myös hallintaoikeus metsään.

Arvioiminen

Metsätalouden tulo arvioidaan varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistetun keskimääräisen tuoton perusteella. Keskimääräinen tuotto vahvistetaan kuntakohtaisesti. Tulo lasketaan kertomalla keskimääräinen tuotto metsän pinta-alalla. Metsän pinta-ala ja sijaintikunta saadaan verotustietojen kyselystä, HEKY / Verottajalta saadut tiedot. Kuukausituloksi tuottoarvio muutetaan jakamalla arvio kahdellatoista. Verohallinto vahvistaa vuosittain keskimääräiset tuotot. Löydät verohallinnon päätöksen ohjeen oikeasta palstasta.

Lastenhoidon tuen hoitolisässä metsätalouden tulo lasketaan metsän keskimääräisen tuoton mukaan. Tästä vähennetään metsätalouden korot ja 10 % tuoton arvosta.

Metsän tuottoa on hakijan vaatimuksesta alennettava, jos tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden raha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 % alempi kuin edellä määritelty metsän tuotto. Alennus on edellä määritellyn metsän tuoton ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvojen erotus. Tuottona otetaan huomioon metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan ilmoittama tuotto, josta on vähennetty metsätalouden korot ja 10 % tuoton arvosta.

Jos veroviranomaiselta saatu hehtaaritieto ja metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan lausunnosta ilmenevä hehtaaritieto poikkeavat toisistaan syynä saattaa olla se, että hakijan omistamat metsätilat tai -palstat eivät ole saman kunnan, metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan alueella tai siihen on jokin muu syy. Käsittelijän tulee tällaisessa tilanteessa selvittää eron syy joko verotoimistosta, metsänhoitoyhdistyksestä tai metsälautakunnasta taikka etuuden hakijalta.

Esimerkki

Veroviranomaiselta saadun tiedon mukaan hakijalla on metsää 56 ha L:n kunnassa ja sen keskimääräinen tuotto on 92,41 €/ha. Metsän tuotto on: 56 ha x 92,41 €/ha = 5174,96 €/vuosi. Hakijalla ei ole metsätalouden korkoja.

Hakija on toimittanut metsänhoitoyhdistyksen lausunnon, jossa todetaan metsän (56 ha) laskennallisen kasvun olevan 239 kuutiometriä ja vuotuisen tuoton ilman kuluja ja kustannuksia 836 euroa. Hakijalla ei ole metsätalouden korkoja.

Vuotuisena metsätalouden tuottona otetaan huomioon 752,40 euroa ($836,00 \text{ €} \times 10 \% = 83,60 \text{ €}$), ($836,00 \text{ €} - 83,60 \text{ €} = 752,40 \text{ €}$). Lisää päätökseen fraasi WHC60, metsätalouden tulojen laskemisesta.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Metsän hehtaarimäärän löydät HEKY:n verotustiedoista ja hehtaarin tuottoarvot verohallinnon päätöksestä. Linkin verohallinnon päätökseen löydät ratkaisutyön etuusohjeiden työvälaineistä (kohdasta Metsän tuottoerusteet). Asiakkaan on todennettava mahdolliset metsätalouden korot luotettavalla selvityksellä (esim. pankin tosite). Hallintaoikeuden voi tarkistaa hakijan keskeneräisistä verotustiedoista. Keskeneräisistä verotustiedoista näkee hakijan omistaman metsän määrän ja sen, onko hakijalla myös hallintaoikeus omistamaansa metsään.

Yhteismetsä

Yhteismetsä on kiinteistöille yhteisesti kuuluva alue, joka on tarkoitettu käytettäväksi kestävänsä metsätalouden harjoittamiseen osakkaidensa hyväksi. Kiinteistöjen omistajat ovat yhteismetsän osakkaita ja muodostavat yhteismetsän osakaskunnan. Yhteismetsä voi jakaa tilikaudelta muodostuvaa ylijäämää (tuottoa) osakkailleen. Ylijäämä jaetaan yhteismetsäosuuksien suhteessa ja huomioidaan hoitolisässä osakkaan pääomatulona.

1.8.2.3.2 Osinkotulot

Pörssiyhtiön (listatun yhtiön) jakama osinko on kokonaisuudessaan pääomatuloa. Sen jakamasta osingosta on veronalaista pääomatuloa 85 % ja verovapaata 15 %.

Muun kuin pörssiyhtiön jakama osinko jaetaan verotuksessa pääomatulo- ja ansiotulo-osuuksiin. Osingosta katsotaan pääomatuloksi määrä, joka vastaa 8 %:a osingonsaajan omistamien osakkeiden matemaattisesta arvosta. Ylimenevä osa on ansiotuloa. Pääomatulo-osuudesta on 25 % veronalaista ja 75 % verovapaata, jos pääomatulo-osuus on alle 150 000 euroa. Yli 150 000 euron ylimenevästä osasta 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verovapaata tuloa. Ansiotulo-osuudesta on veronalaista 75 % ja verovapaata 25 %.

Verotuksessa katsotaan 1.1.2014 lukien osinkotuloksi myös yhtiön jakamat varat ns. vapaan oman pääoman rahastosta (VOPR-osinko). VOPR-osinkoa voi jakaa sekä pörssiyhtiö että muu yhtiö. Osinko on veronalaista tuloa edellä kerrotulla tavalla. VOPR-osingoista on verovuodesta 2014 alkaen vinkkitieto (täppä tai euromäärä) vahvistetun verotuksen tiedoissa.

EU-maassa ja sellaisessa maassa, jolla on Suomen kanssa verosopimus, sijaitsevan yhtiön jakama osinko on veronalaista ja verovapaata tuloa edellä kerrotulla tavalla. Muussa maassa sijaitsevan yhtiön maksama osinko on kokonaan veronalaista ansiotuloa.

Arvioiminen

Lastenhoidon tuissa osinkotulo otetaan tulona huomioon kokonaisuudessaan, siis sekä veronalainen että verovapaa osa. Osinko- ja muita pääomatuloja ei kuitenkaan oteta huomioon, jos niiden yhteismäärä kuukaudessa on henkilöä kohti 10 euroa tai sitä vähemmän. Ns VOPR-osinkoa ei kuitenkaan oteta tulona huomioon.

Esimerkki

Perheen äidillä on osinkotuloja 12 euroa kuukaudessa ja hänen puolisoillaan 10 euroa kuukaudessa. Äidin osinkotulot otetaan huomioon tulona, mutta puolison ei, koska ne eivät ole yli 10 euroa kuukaudessa.

Osinkotulon määrän saat siten, että kerrot osakkeiden lukumäärän osaketta kohti maksetun osingon määrällä. Käytä osingon määränä viimeisimmän yhtiökokouksen yksittäiselle osakkeelle vahvistamaa määrää. Pörssiyhtiön osingon suuruuden osaketta kohti voit selvittää www.kauppalehti.fi>Osingot.

Osinkotulot voidaan ottaa huomioon verotuksessa vahvistetun suuruisena. Jos hakija ilmoittaa, että tulojen määrä on muuttunut, pyydä häntä toimittamaan selvitystä nykyisestä tilanteesta (esim. pankin todistus edellisestä vuonna maksetuista osingoista).

Osinkotulo arvioidaan pörssiyhtiön sekä muiden yhtiöiden osakkeista siten, että osakkeiden lukumäärä kerrotaan osaketta kohti maksetun osingon määrällä. Jos arvioit osinkotulon henkilön tiliotteen tai muun selvityksen perusteella, käytä bruttomäärää. Jos arvioit osinkotulon henkilön pankkitilille tulleen osingon määrän perusteella, pörssiyhtiön maksamaan osinkoon lisätään ennakonpidätyksen määrä, joka on vuodesta 2014 alkaen 25,5/77,5 (vuodesta 2006 alkaen 19/81 ja 2012 - 2013 21/79) tilille maksetusta osingon määrästä. Muiden yhtiöiden osinkoihin lisätään 7,5/92,5 tilille maksetusta osingon määrästä (ennen verovuotta 2014 näistä ei tehty ennakonpidätystä).

EU/ETA- ja verosopimusmaista saadut osingot otetaan tuloksi bruttotulona, ja veroprosenttina käytetään aina 15 prosenttia. Siten pankkitilille tulleeseen osinkotuloon lisätään 15/85 tilille tulleesta osingon määrästä.

Mitä selvityksiä tarvitaan ?

Asiakkaalta pyydetään hakemuksessa ja vuositarkistuksessa vapaamuotoinen ilmoitus osinkotulon määrästä.

- Jos asiakkaan ilmoittama määrä ei ole olennaisesti HEKYn verotustietoja pienempi, voit käyttää asiakkaan ilmoittamaan määrää sellaisenaan. Voit käyttää keskeneräisen verotuksen tietoja vinkkitietona.
- Jos asiakkaan ilmoittama määrä on olennaisesti HEKYn tietoja pienempi, pyydä asiakkaalta selvitys hänelle maksetuista osingoista. Selvitys voi olla esim. pankin verotusta varten antama todistus, mistä ilmenee vuoden aikana maksettujen pörssinoteerattujen yritysten osinkojen määrä. Lue lisää siitä, miten osingot otetaan huomioon, jos kyseessä on yritys, jota ei ole noteerattu pörssissä.

1.8.2.3.3 Korkotulot

Talletusten korkotulot

Korkotulo katsotaan pääomatuloksi. Asiakkaalta kysytään hakemuksessa ja vuositarkistuksessa, onko hänellä korko- ja muita pääomatuloja yhteensä yli 10 euroa kuukaudessa. Talletusten korkotulot eivät näy verotuksessa. Jos asiakkaan ilmoittamat talletusten korot eivät poikkea olennaisesti edellisten vuosien tiedoista, tee ratkaisu asiakkaan ilmoittamalla määrällä. Jos asiakkaan ilmoitus poikkeaa olennaisesti (yli10%) edellisten vuosien tiedoista, asiakkaan tulee toimittaa selvitys muuttuneista korkotuloista (esimerkiksi tiliote).

Muut korkotulot

Sijoitusrahasto-osuuden tuotto-osuudelle maksettava voitto-osuus (korko) on veronalaista pääomatuloa ja otetaan tulona huomioon, ellei kysymyksessä ole äskettäin hankittu rahasto-osuus, jonka voitto-osuutta ei vielä voida laskea. Kasvuosuudelle tulevaa voitto-osuutta ei lueta tuloksi, koska se liitetään vuosittain rahaston pääomaan. Rahasto-osuuden myynnistä voi syntyä [myyntivoittoa](#), joka verotetaan pääomatulona, mutta jota ei pääsääntöisesti oteta hoitolisässä tulona huomioon, sillä yleensä kyse on satunnaisesta tulosta.

Asiakkaalta kysytään hakemuksessa ja vuositarkistuksessa, onko hänellä pääomatuloja yhteensä yli 10 euroa kuukaudessa. Käytä asiakkaan vapaamuotoisesti antamia tietoja sellaisenaan, jos ne eivät ole olennaisesti HEKYn verotustietoja pienemmät.

- Voitto-osuuden voit tarkistaa HEKYn verotustiedoista kohdasta ”Sijoitusrahasto-osuus ja korko”.
- Jos rahasto-osuuksien määrä on asiakkaan antamien tietojen mukaan olennaisesti pienentynyt siitä, mitä verotustiedoissa näkyy, pyydä asiakkaalta selvitystä rahasto-osuuksien nykyisestä määrästä. Pyydä selvitys nimenomaan tuotto-osuuksien määrästä. Tällöin voitto-osuus lasketaan näin:
 - osuuksien nykyinen kappalemäärä * viimeksi maksettu voitto-osuus rahasto-osuutta kohti

Säästöhenkivakuutuksen tuottoa ei lueta tuloksi, koska se lisätään vuosittain pääomaan.

Osuuskunnasta saadut **osuuspääoman ja lisäosuuspääoman korot** ovat myös hoitolisätuloina huomioitavia korkotuloja.

1.8.2.3.4 Vuokratulot

Huoneen- ja maanvuokratulo otetaan tuloa arvioitaessa huomioon pääomatulona. Huoneenvuokratulosta vähennetään sen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot, esimerkiksi yhtiövastike, kunnossapitokustannukset, lämpö-, sähkö-, vesi- tai vakuutusmaksut. Yhtiövastike vähennetään kokonaan, sekä hoitovastike että rahoitus- tai pääomavastike. Remonttikuluina voidaan vähentää viimeksi kuluneen vuoden aikana maksetut kustannukset. Velkojen korkoja ei huomioida vähennyksenä.

Jos vuokratulon hankinnasta aiheutuneita kuluja ei tiedetä, vähennykset voidaan tehdä vuokratulosta kaavamaisesti, jolloin

- omakotitalon tai kiinteistön tulonhankkimiskuluina voidaan vähentää 25 % kokonaisvuokrasta tai, jos vuokraan sisältyy lämpö, 50 %
- osakehuoneiston tulonhankkimiskuluina vähennetään yhtiövastike ja 10 % kokonaisvuokrasta
 - Huom! Jos vastikkeen lisäksi on jo otettu erikseen huomioon esim. vesimaksu tai muita kuluja, 10 % vähennystä ei tehdä tämän lisäksi.
- maanvuokrauksesta tulonhankkimiskuluina vähennetään 10 % kokonaisvuokrasta.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Pyydä maksukuitti perittävän vuokran määrästä ja selvitykset menoista. Vuokratulon hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voi olla esim. yhtiövastike ja vesimaksu.

Myös vuokralainen tai asumisoikeuden haltija voi vuokrata alivuokrasopimuksella osan asunnosta tai koko asunnon toisen henkilön tai yhteisön käyttöön, esimerkiksi

oman lyhytaikaisen muulla paikkakunnalla asumisensa vuoksi. Päävuokralaisen tai asumisoikeuden haltijan saama vuokratulo huomioidaan hoitolisätulona. Alivuokratulot huomioidaan samalla tavalla, kuin ne huomioidaan verotuksessa. Alivuokratulon huomiointi perustuu alivuokrasopimuksella vuokrattavan pinta-alan suuruuteen ja vuokra-alasta maksettavaan vuokraan. Alivuokrasopimuksella vuokrattua pinta-alaa ja tästä pinta-alasta maksettua alivuokraa verrataan päävuokralaisen tai asumisoikeuden haltijan omaan käyttöön jäävään osuuteen ja asunnon omistajalle maksamaan vuokraan.

Esimerkki

Hoitolisää haetaan 1.1. alkaen. Hakemuksen liitteenä on:

- vuokran maksukuitti, vuokran määrä on 900 €/kk.
- kuitti yhtiövastikkeesta 250 €/kk
- selvitys vesimaksusta 30 €/kk
- selvitys remonttikuluista lokakuulta 1440 €

Vuokratulon määräksi saat:

vuokratulo vuodessa ennen vähennyksiä: $12 \times 900 \text{ €} = 10800 \text{ €}$

- yhtiövastikkeet $12 \times 250 \text{ €} = 3000 \text{ €}$
- vesimaksu $12 \times 30 \text{ €} = 360 \text{ €}$
- remonttikulut 1440 €
- =6000 € vuodessa > 500 € kuukaudessa

Esimerkki

Vuokralainen A vuokraa alivuokrasopimuksella B:lle 20 m² suuruisen huoneen 80 m² suuruisesta vuokra-asunnostaan. Asunnosta 20 m² on yhteisessä käytössä.

B maksaa A:lle vuokraa 400 €/kk. Koko asunnon vuokra on 1000 €/kk.

Alivuokralainen B:n maksama vuokratulo on A:n verotettavaa pääomatuloa ja tulo otetaan huomioon A:n hoitolisätulona siten, että A:n saamista alivuokratulosta vähennetään päävuokralaisen omat kulut. A:n oma päävuokratulo vuokratusta osuudesta on 375 euroa ($30\text{m}^2/80\text{m}^2 \times 1000\text{€} = 375\text{€}$). A:n pääomatulona huomioidaan se osuus vuokrasta, joka ylittää A:n alivuokratusta asunto-osuudesta maksaman päävuokran määrän. A:n tulona huomioidaan 25 euroa (400-375 euroa).

Tilanne olisi sama, jos A:lla olisi asumisoikeus asuntoon ja hän vuokraisi siitä osan B:lle.

Jos vuokralainen A vuokraa koko asunnon lyhytaikaisen muulla paikkakunnalla asumisensa vuoksi, huomioidaan alivuokratulo siltä osin, kuin se ylittää A:n maksaman päävuokran määrän.

1.8.2.4 Sosiaalietuudet

Lastenhoidon tuen hoitolisän tuloina otetaan huomioon muut sosiaalietuudet lukuun ottamatta eräitä [etuoikeutettuja](#) tuloja. Muut etuudet voivat olla lapsen, tuen saajan tai tämän puolison etuuksia.

Muuttaminen kuukausi- ja vuosituloksi

Etuudet arvioidaan tuloksi tietokannasta saatavien tietojen tai hakijan esittämän korvauspäätöksen perusteella. Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki muutetaan kuukausituloksi kertomalla päiväkohtainen määrä luvulla 21,5 ja vuosituloksi kertomalla luvulla 250. Sairausvakuutuslain mukainen päivä- ja vanhempainpäiväraha muutetaan kuukausituloksi kertomalla päiväkohtainen määrä luvulla 25 ja vuosituloksi kertomalla luvulla 280. Kaikilta viikon päiviltä maksettavat päivärahat, esim. tapaturmavakuutuksen päiväraha, muutetaan kuukausituloksi kertomalla ne luvulla 30 ja vuosituloksi kertomalla ne luvulla 360.

1.8.2.4.1 Työttömyysetuuden vaikutus hoitolisään

Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja vuorottelukorvaus (ei kuitenkaan kulukorvaus) huomioidaan hoitolisässä tulona. Myös työttömyysetuuden lapsikorotus, korotusosa/korotettu ansio-osa ja muutosturvalisä/ muutosturvan ansio-osa otetaan samalla tavoin tulona huomioon. Lapsikorotus huomioidaan myös siinä tapauksessa, että se peritään elatusapuvelkaan, eikä sitä makseta asiakkaalle.

Jos työttömyysetuudesta on jo annettu päätös, nousee se valmistelussa Muut etuudet – ruudulle. Tarkista työttömyysetuuden päätöksestä, maksutaulukosta tai etuustiedoista hoitolisässä huomioitava määrä ml. mahdollinen elatusapuvelkaan kuitattu lapsikorotus. Lisää tieto määrästä Muut etuudet – ruudulle, jos tietoa ei ole tuotu ohjelmallisesti tai sen määrä on virheellinen. Jos työttömyysetuudesta on vähennetty kotihoidon tuki, huomioi tulona kuitenkin täysi työttömyysturvan määrä (=vähentämätön määrä). Lisää päätökseen fraasi WKF22.

Kun kyseessä on Kelassa annettu päätös, näet päätöksestä tai valmistelutiedoista, onko kotihoidon tuella vaikutusta maksettavaan työttömyysetuuden määrään. Jos kotihoidon tuki on poistettu valmistelussa, sitä ei ole vähennetty työttömyysetuudesta eikä se siis vaikuta maksettavaan määrään. Jos kyseessä on työttömyyskassan antama päätös, näet työttömyyskassan etuustiedoista, mistä maksettu määrä muodostuu: ansio- ja perusosa, ansio-osan korotusosa, muutosturvan ansio-osa, soviteltu palkka, vähennetty sosiaalietuus/kotihoidon tuki ja lapsikorotuslasten määrä.

Älä poista tietoa Muut etuudet - ruudulta, kuin siinä tapauksessa, että tieto päivärahasta on vanhentunut tai virheellinen. Tiedolla on merkitystä ennakonpidätyksessä, joten vaikka asiakas ei hakisi hoitolisää, tulee tieto työttömyysetuudesta säilyttää.

Jos työttömyysetuuden maksun alkamisajankohta ei ole vielä tiedossa, voidaan työsuhteen päättymisen jälkeiselle ajalle arvioida jatkuvaksi tuloksi odotettavissa olevan työttömyysetuuden suuruinen tulo lapsikorotuksineen, jos tiedossa ei ole muita tuloja. Näin voidaan menetellä, vaikka työttömyysetuuden maksu alkaisi vasta omavastuuajan jälkeen.

Voit arvioida työmarkkinatuen tai peruspäivärahan määrän käyttäen apuna työttömyysetuuksien määrän APLA- laskentaa. Voit käyttää laskemaasi määrää, vaikka

työvoimapolitiittista lausuntoa ei vielä olisi saatu. Jos tilanne vaikuttaa epäselvältä, odota työvoimapolitiittinen lausunto ennen päätöksen antamista.

Jos työvoimapolitiittisessa lausunnossa on asetettu korvaukseton määräaika tai työmarkkinatuen odotusaika (ns. karenssi), ei tälle ajalle arvioida tuloksi työttömyysetuutta. Koska Kela laskee 1.1.2015 alkaen työmarkkinatuen odotusajan, voi työmarkkinatuen maksatus alkaa eri ajankohdasta, kuin mikä työvoima-politiittisen lausunnon mukaan olisi mahdollinen.

Jos olet jo antanut päätöksen ja huomioinut työttömyysetuuden aiemmasta ajankohdasta, kuin sitä lopulta aletaan maksaa, oikaise päätös asiakkaan eduksi ja huomioi tuloton aika.

Käytä sähköisesti saatua tietoa ansiosidonnaisen päivärahan määrästä. Pyydä maksuilmoitus tai päätös silloin, kun sähköisesti saatu tieto on ristiriidassa asiakkaan oman ilmoituksen kanssa tai se ei ole ajan tasalla.

Niissä tilanteissa, joissa työttömyyskassojen käsittelyajat uhkaavat venyttää myös hoitolisän käsittelyaikoja, voidaan kuitenkin käyttää arviota ansiopäivärahasta. Toimi seuraavasti:

Pyydä tuen hakijaa arvioimaan päivärahan määrää esimerkiksi Työttömyyskassojen yhteisjärjestöjen sivuilta (www.tyj.fi) tai (www.iaet.fi) löytyvillä laskureilla. Asiakas voi myös toimittaa arvioinnin tueksi saman palkkatodistuksen, joka on toimitettu työttömyyskassaan päiväraha-hakemuksen liitteenä.

Jos hakija on esittänyt yllä mainitun laskelman ansiopäivärahan määrästä tai esittänyt päivärahan määrästä muun arvion, voit myöntää tai tarkistaa hoitolisän arvion perusteella. Jos hakija ei ole esittänyt arviota tulevasta ansiopäivärahasta, pyydä sitä puhelimitse ja tarkista samalla asiakkaan näkemys arvion käyttämiseen. Dokumentoi yhteydenotto ja käyty keskustelu huolellisesti Oiwaan. Jos asiakas ilmoittaa riittävät tiedot ansiosidonnaisen päivärahan arvioimiseksi, voit tehdä arvion asiakkaan puolesta.

Pyydä tarvittaessa asiakkaalta arvioinnin tueksi samaa palkkatodistusta, minkä asiakas on toimittanut työttömyyskassaan.

Jos työttömyysetuuden maksun alkamisaika ei ole tiedossa, ota ansiopäiväraha tulona huomioon työttömyyden alkamisesta lukien. Jos asiakas kuitenkin myöhemmin esittää ansiopäivärahapäätöksen, jossa ansiopäivärahan alkamisaika poikkeaa arviosta ja omavastuu-aika on selvästi näkyvässä, oikaise päätös asiakkaan eduksi ja ota huomioon tuloton aika.

Arvioinnin yhteydessä voidaan käyttää myös poikkeuksellista oikaisumenettelyä. Jos ansiopäivärahan todellinen määrä on pienempi kuin arviossa on huomioitu, oikaistaan päätös asiakkaan eduksi. Jos ansiopäivärahan todellinen määrä taas on suurempi kuin arviossa käytetty, oikaistaan päätös asiakkaan vahingoksi vain, jos todellinen ansiopäiväraha on vähintään 10 % suurempi kuin arvioitu. Edellä mainittu 10 %:n raja oikaisuun koskee vain ansiopäivärahan arviota eikä sitä sovelleta esim. muihin perheen tuloihin. Kerro asiakkaalle jo siinä vaiheessa, kun sovit arvion käyttämisestä, että jos arvio ei ole osunut oikeaan, päätöstä saatetaan myöhemmin oikaista. Jos päätös joudutaan muusta syystä oikaisemaan, oikaistaan myös ansiopäivärahan määrä todellisen määräiseksi.

Soviteltu työttömyysetuus

Kun työtön työnhakija yhdistää osa-aika- tai keikkatyön ja työttömyysetuuden, hänelle voidaan maksaa soviteltua työttömyysetuutta, jossa otetaan huomioon työstä saatu

palkka. Työnhakijan ansaitsema palkkatulo sovitellaan työttömyysetuuden kanssa pääsääntöisesti sinä työttömyysetuuden hakujaksona, jonka aikana tulo *maksetaan* (1.4.2019 lähtien). Jos esimerkiksi osa-aikatyötä on tehty toukokuussa ja sen palkka maksetaan kesäkuun puolivälissä, palkka sovitellaan kesäkuun työttömyysetuuden kanssa. Toukokuun työttömyysetuus maksetaan ilman viivästyksiä ja täytenä, jos toukokuussa ei ole muita sovittelussa huomioitavia tuloja.

Jos asiakas saa soviteltua työttömyysetuutta, laske keskimääräisen työttömyysetuuden määrä ja keskimääräisen palkan määrä ja vie nämä valmistelussa toistaiseksi. Jos soviteltua päivärahaa on maksettu jo pitempään, lasketaan soviteltu päiväraha yhtä pitkän ajanjakson tuloista, kuin palkkatulokin lasketaan tulojen vaihdellessa.

- Jos kyseessä on uusi tilanne, käytä vähintään 1 kuukauden palkkakertymää ja soviteltua päivärahaa. Ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen tulojen arvioimiseen liittyen.
- Huomioi kokonaisarviossa palkanmäärä ja työttömyyspäivärahan määrä.

Esimerkki

Esimerkki osa-aikatyön aloittamisesta

Perheen hoitolisä on maksettu täysimääräisenä ja tuloissa on huomioitu puolison työmarkkinatuki. Puolison tilanne on muuttunut ja hän on aloittanut osa-aikatyön 13.5. Palkka on 1500 euroa. Palkanmaksupäivä on kuukauden viimeinen päivä. Puolison työmarkkinatuen hakujakso on 23.4. - 20.5. ja 1. palkanmaksupäivä 31.5.

Koska työmarkkinatuen hakujaksolla 23.4. - 20.5. ei ole palkanmaksupäivää, maksetaan työmarkkinatuki täysimääräisenä.

Hoitolisä tarkistetaan 13.5. alkaen työskentelyn aloittamisen vuoksi muuttuneiden tulojen mukaiseksi. Tuloissa huomioidaan osa-aikatyön palkka 1500 euroa, sekä soviteltu työttömyyspäiväraha seuraavalta työmarkkinatuen hakujaksolta 21.5. - 20.6.

Ajalta 23.4. - 20.5. maksettua täysimääräistä työmarkkinatukea ei huomioida tuloissa, koska se ei vastaa puolison tulevaa säännöllistä tulotasoa (osa-aikatyön palkka + soviteltu työttömyyspäiväraha). Täysimääräinen työmarkkinatuki katsotaan satunnaiseksi tuloksi tässä tilanteessa. Tulona huomioidaan kuitenkin työskentelyn aloittamisesta eteenpäin soviteltu työttömyyspäiväraha, jonka määrä huomioidaan 13.5. alkaen, vaikka hakujakso on 21.5. - 20.6.

1.8.2.4.2 Yrittäjän ja maatalousyrittäjän sairauspäiväraha

Siltä ajalta kun yrittäjä saa sairauspäivärahaa, ota hoitolisätulona huomioon pelkästään sairauspäiväraha (ei elinkeinotoiminnan tuloa). Tuloja tapauskohtaisesti arvioitaessa merkitystä on sillä, kuinka pitkäksi ajaksi sairauspäivärahaa on myönnetty ja sillä, mikä vaikutus päivärahalla on yrittäjän tulotasoon hoitolisän myöntämisaikana. Koska hoitolisän määrätymisessä otetaan huomioon keskimääräiset kuukausitulot, lyhyet sairauspäiväraha-ajat (alle kuukauden mittaiset) voidaan yleensä jättää kokonaan huomiotta. Jos asiakas kuitenkin hakee hoitolisän tarkistamista alle kuukauden kestävästä sairauspäivärahan vuoksi, asiassa pitää tehdä ratkaisu.

Harkitse tapauskohtaisesti, otetaanko yrittäjän hoitolisätulona sairauspäiväraha-ajalla huomioon elinkeinotulo vai pelkästään sairauspäiväraha. Molempia ei siis samalta ajalta kuitenkaan oteta huomioon. Jos kyseessä on maanviljelijäpariskunta, jonka pääasiallinen toimeentulo tulee maataloudesta, voit ottaa hoitolisätulona sairausajalla huomioon pelkästään maataloustulon.

Esimerkki

Hoitolisän saajan puoliso on osakeyhtiön yrittäjäosakas. Hoitolisää on haettu 30.11.2015 alkaen. Osakeyhtiön tilikausi on kalenterivuosi. Puolisolle on myönnetty sairauspäiväraha 29.5.2015 - 7.1.2016. Sairausajan palkanmaksu päättyi 31.8.2015. Puolison tulona on hoitolisän hakemisajalla 30.11.2015 alkaen sairauspäiväraha 7.1.2016 saakka. Hoitolisän määrään 8.1.2016 vaikuttaa se, voiko hakija jo esittää vuoden 2015 tilikauden tiedot. Hoitolisä pitää tarkistaa viimeistään 1.5.2016 lukien vuoden 2015 aikana maksettujen palkkojen ja osinkojen mukaiseksi.

Esimerkki

Asiakkaalle on myönnetty hoitolisä ajalle 1.6.2015 - 31.8.2016. Asiakas hakee hoitolisän tarkistamista 1.1.2016 lukien puolison tulojen muutoksen vuoksi. Puoliso on toiminimellä toimiva yrittäjä, joka on sairauslomalla 13.1.-22.1., 30.1.-15.2., 5.3.-16.3. ja 10.5.-6.6.2016.

Koska sairauspäivärahakaudet ovat lyhyitä, miltään kuukaudelta tuloksi ei voitaisi ottaa sairauspäivärahaa. Yrittäjätulo arvioidaan aina viimeisen tilikauden tuloksen mukaan. Sairauslomien vaikutus näkyisi vasta vuoden 2016 tilikauden tuloksessa, eli ne vaikuttaisivat vasta vuoden 2017 puolella. Koska asiakas kuitenkin on vaatinut hoitolisän tarkistamista, tee tarkistus sairauspäiväraha-ajoille, jos tulot ovat pienentyneet sairauspäivärahan takia. Jos tulot sitävästoin ovat suuremmat sairauspäiväraha-ajoille, ota yhteyttä asiakkaaseen ja kerro, mitä tarkistamisesta aiheutuu, jolloin asiakkaalle jää mahdollisuus perua vaatimuksensa.

Esimerkki

Puolison hoitolisätuloksi on otettu edellisen tilikauden palkat. Puoliso on yrittäjänä osakeyhtiössä, jonka tilikausi on 1.5.-30.4. Puoliso on ollut palkattomalla sairauslomalla 5.2.-29.4. Hoitolisään haetaan tarkistusta 1.2. lukien. Hoitolisä tarkistetaan 5.2. lukien ja puolison tuloksi otetaan sairauspäiväraha 29.4. saakka ja 30.4. alkaen puolison sairausloma edeltävän ajan tulot. Laita seurantapäivä elokuun alkuun vuositarkistuksen vuoksi, koska tilikausi päättyy 30.4.

Esimerkki

Puolisot ovat maatalouden harjoittajia (yhteinen maatila). Hoitolisän hakijan puoliso sairastuu siten, että hän saa sairauspäivärahaa ajalta 1.5.- 31.8. Maatalousyritys toimii myös sairausloman ajan ja maatalouden tuloa syntyy kuten aikaisemminkin. Tässä tilanteessa voit harkita tilanteen niin, että otat huomioon sairausloma-ajalta edelleen pelkästään maatalouden tulon.

1.8.2.4.3 Takautuva sosiaalietuus

Sosiaalietuus voidaan myöntää asiakkaalle myös takautuvasti. Takautuva sosiaalietuus voidaan ottaa huomioon hoitolisätulona

- siltä ajalta, jolta se on myönnetty,
- maksamiskuukauden tulona tai
- jättää satunnaisena tulona ottamatta huomioon.

Sosiaalietuuden huomioon ottamisessa merkitystä on sillä, miltä ajalta hoitolisää on haettu ja miltä ajalta takautuva sosiaalietuus on myönnetty. Lisäksi pitää ottaa huomioon se, onko myönnettävä sosiaalietuus esimerkiksi eläke, sairauspäiväraha tai työttömyyspäiväraha vai onko kyseessä ns. ylimääräinen korvaus (esim. korvaus kosmeettisesta haitasta tai lääkevahinkovakuutuksesta myönnettävä korvaus, eli vahingonkorvaustyyppinen etuus). Tällaista ns. ylimääräistä takautuvaa muuta etuutta ei oteta hoitolisätulona huomioon, koska sitä pidetään satunnaisena tulona. Jos tällainen korvaus kuitenkin jatkuu kuukausittain maksettavana etuutena, otetaan se huomioon kuukausitulona hoitolisän myöntöaikana.

Esimerkiksi sairauspäiväraha tai eläke voidaan myöntää pitkänkin ajan jälkeen takautuvasti muutoksenhaun perusteella. Jos hoitolisää maksetaan edelleen silloin kun tällainen takautuva sairauspäiväraha tai eläke maksetaan, ota takautuva maksu sen maksamiskuukauden tulona huomioon.

Jos takautuva etuus maksetaan vasta sen jälkeen, kun hoitolisäoikeus on jo päättynyt, sitä ei oteta huomioon. Tämä siitä syystä, että etuus ei ole ollut hoitolisän maksamisajankohtana perheen tuloa.

Esimerkki

Äiti hoitaa lapsia kotona. Perheessä ei ole hoitolisässä huomioitavia tuloja. Puoliso tulee työkyvyttömäksi 15.8. lukien. Sairauspäivärahapäätös tehdään 23.10. ja sairauspäivärahaa aletaan maksaa 26.8. lukien. Sairauspäiväraha maksetaan takautuvasti päätöksen tekemisen yhteydessä lokakuussa. Hoitolisä tarkistetaan 26.8. alkaen ja sairauspäiväraha otetaan huomioon tulona 26.8. lukien.

Jos tapauksessa puolison sairauspäiväraha olisi ensin hylätty ja se myönnettäisiin hänelle muutoksenhaun johdosta seuraavan vuoden toukokuussa ja koko takautuva sairauspäiväraha maksettaisiin hänelle toukokuussa, otettaisiin toukokuussa maksettu sairauspäiväraha hoitolisätulona huomioon maksamiskuukauden tulona. Edellytyksenä on, että hoitolisää edelleen maksettaisiin toukokuussa.

Esimerkki

Asiakkaalle on myönnetty hoitolisä ajalle 1.8.2015 – 7.10.2015. Hoitolisä on myönnetty täysimääräisenä ja hoitolisätulona on ollut Kelan myöntämä työkyvyttömyyseläke n. 700 €/kk.

Asiakkaalle myönnetään takautuvasti 27.8.2015 annetulla päätöksellä lääkevahinkovakuutuksesta ansionmenetykskorvausta 1.6.2011 lukien. Korvaus maksetaan takautuvasti ajalta 1.6.2011 – 30.8.2015 elokuussa 2015 ja etuus myönnetään 1.9.2015 lukien kuukausimääräisenä. Takautuva maksu otetaan elokuussa huomioon maksamiskuukauden tulona ja etuus otetaan huomioon syyskuun alusta lukien kuukausimääräisenä kuukausitulona.

Esimerkki

Jos esimerkin 2 lääkevahinkokorvaus olisi kertakorvaus, esimerkiksi korvaus kosmeettisesta haitasta, joka maksettaisiin jonain kuukautena, sitä ei otettaisi satunnaisena tulona ollenkaan huomioon.

1.8.2.5 Vähennykset

Tuloista vähennetään

- suoritettut elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset
 - Pyydä asiakkaalta selvitys, josta ilmenee elatusavun määrä ja lapsi, josta elatusapua maksetaan. Selvitykseksi kelpaa esim. elatussopimus tai tuomioistuimen päätös elatusavusta. Kuittia ei vaadita. Jos kyseessä on ennen kuluvaan vuotta vahvistettu sopimus tai annettu päätös, voit tarkistaa APLAn avulla elatusavun voimassaolevan, indeksillä tarkistetun määrän
 - Jos kyseessä ovat tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut elatusapua vastaavat kustannukset, pyydä niistä selvitys. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi suullisesti sovitut elatusmaksut tai muut toistuvat lapsen elatukseen tarkoitetut suoritukset, jotka hakija tai puoliso suorittaa muussa taloudessa asuvan lapsensa elatukseen. Suoritusten toistuvuudesta pitää olla selvitys.
- kiinteistön luovutuksen yhteydessä, määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty etuuden saajan rahana suorittama etuus (syytinki).

Tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneita menoja ja elantokustannuksia kuten asunto- ja autovelan korkoja sen sijaan ei vähennetä tulosta.

1.8.2.6 Tiedot rahalaitoksilta

Kelalla on oikeus saada rahalaitoksilta maksutta etuusasian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot, jotka koskevat tuen hakijaa tai saajaa, hänen perheenjäsentään tai kuolinpesää, jossa joku perheenjäsen on osakkaana. Rahalaitoksia ovat pankkien lisäksi mm. rahastoyhtiöt.

Rahalaitostiedustelu voidaan tehdä vain, jos riittäviä tietoja esim. pääomatulojen määrästä ei muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä tuen hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyyttä ja luotettavuutta. Lähtökohtana on, että tuen hakija toimittaa kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat selvitykset. Vasta viimesijaisena keinona tietoja voidaan kysyä rahalaitoksilta.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 23 a § 2 mom

Suostumus-/lisäselvityspyyntö hakijalle

Jos on perusteltu syy epäillä hakijan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta, voit lähettää hakijalle kirjeen, jossa pyydetään suostumusta rahalaitostiedustelun tekemiseen (WHS01). Samalla hakijalle annetaan vielä mahdollisuus toimittaa itse selvitykset. Perustele kirjeessä, minkä vuoksi on syytä epäillä hakijan toimittamiensa tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Jos tietoja tarvitaan hakijan omien tietojen lisäksi myös muiden henkilöiden osalta, täydennä kirjeeseen ketä tiedustelu koskee.

Rahalaitostiedustelun tekeminen ei edellytä hakijan suostumusta. Jos hakija ei ole antanut suostumustaan tai ei ole määräaikaan mennessä palauttanut suostumuskirjettä, harkitse vielä, ovatko hakijan mahdollisesti toimittamat lisäselvitykset riittäviä vai onko tarpeen tehdä rahalaitostiedustelu.

Hakijan informoiminen

Ilmoita hakijalle erillisellä kirjeellä rahalaitostiedustelun tekemisestä ennen sen lähettämistä riippumatta siitä, onko hakija antanut suostumuksensa vai ei (WHI01).

Tiedustelun tekeminen

Tee rahalaitostiedustelu kirjeellä WHV01. Yksilöi, ketä tai keitä tiedustelu koskee ja mitä tietoa kysyt.

Rahalaitostiedustelu voi olla tarpeen esimerkiksi tilanteissa, joissa hakijalla on aikaisempina vuosina ollut huomattavasti pääomatuloja ja nyt hän ilmoittaa, että tuloja ei ole lainkaan tai että ne ovat huomattavasti vähentyneet. Tiedustelu voi tulla harkittavaksi myös, jos omaisuutta on myyty, eikä myynnistä saatujen varojen käytöstä esitetä selvitystä. Myös tilanteissa, joissa epäillään tietoista väärin tietojen ilmoittamista ja mahdollista väärinkäytöstä, voi rahalaitostiedustelu olla aiheellinen. Pelkästään lainojen tai talletusten korkoprosentin selvittämiseksi ei tehdä rahalaitostiedustelua, vaan nämä tiedot on hankittava hakijalta.

Vakuutussijoitukset

Tee vakuutussijoitustiedustelu kirjeellä WHV02. Vakuutussijoituksia (esim. sijoitusvakuutuksia, säästöhenkivakuutuksia) tiedusteltaessa ei edellytetä epäilyä tietojen puutteellisuudesta eikä hakijalta erikseen tarvitse tiedustella suostumusta. Tiedusteluja on kuitenkin syytä tehdä vain vastaavissa tilanteissa kuin rahalaitostiedusteluja ja ensisijaisesti tiedot hankitaan hakijalta itseltään.

1.8.3 Kv-säännökset

Kv-tilanteita koskevista etuuden määräytymisperusteista kerrotaan lisää kohdassa Perhe-etuuksien yhteensovittaminen ja maksaminen.

Kotihoidon tuen kustannuksista vastaa valtio (STM) siltä osin, kun tuen maksaminen perustuu EY-asetusten soveltamiseen, eikä oikeutta kotihoidon tukeen syntyisi kansallisen lainsäädännön perusteella. Näitä tilanteita ovat mm:

- tuen maksaminen EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan lähetetyille työntekijälle / perheenjäsenelle (tilapäinen tai yli 6 kuukautta kestävä työskentely)
- tuen maksaminen toisessa jäsenvaltiossa oleskelevalle opiskelijalle / perheenjäsenelle, jolla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 6 tai 12 §:n perusteella
- tuen maksaminen, kun hakija / perheenjäsen on vakuutettu toisessa jäsenvaltiossa oleskelun aikana vakuuttamislain 6 §:n perusteella
- tuen maksaminen Suomessa työskentelevän henkilön toisessa jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta, vaikka työntekijällä olisi Suomessa kotikunta
- tuen maksaminen rajan yli Suomessa työskentelevälle tai liikkuvaan henkilöstöön kuuluvalle, jonka asuinvaltio on toinen EU/ETA-valtio

Kuntalisää ei makseta silloin, kun kotihoidon tuen kustannuksista vastaa valtio.

Kun valtio vastaa kotihoidon tuen kustannuksista, tallennetaan maksavaksi kunnaksi 999.

Kun perheellä on kotikunta Suomessa, on kotihoidon tuen maksajana kuntalisineen pääsääntöisesti kotikunta, vaikkei kukaan perheen jäsenistä olisi oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 1. Äiti ja kaksi lasta asuvat Virossa. Perheen isä työskentelee Suomessa, mutta hänellä ei ole Suomessa kotikuntaa, eikä edes virallista osoitetta (vain poste restante-osoite). Isä työskentelee rakennustyömaalla ja asuu yhteisessä asunnossa työkavereiden kanssa työmaan lähellä. Hänellä on työskentelyn perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain mukaisesti.

Isä hakee kotihoidon tukea kahdesta lapsestaan, jotka asuvat Virossa. Tuen maksaja on valtio (999), kun tuen maksamisen perusteena on EY-asetus, ei kansallinen laki.

Esimerkki

Esimerkki 2. Äiti ja kaksi lasta asuvat Virossa. Perheen isä työskentelee Suomessa 1.4.2019 alkaen, mutta hänellä ei ole ollut Suomessa kotikuntaa, eikä edes virallista osoitetta (vain poste restante-osoite). Isä työskentelee rakennustyömaalla ja asuu yhteisessä asunnossa työkavereiden kanssa työmaan lähellä. Hänellä on työskentelyn perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain mukaisesti.

Perheen äiti ja lapset Virossa muuttavat Suomeen 15.8.2019, mistä lukien koko perheellä on kotikunta Suomessa ja yhteinen vakituinen osoite. Perheen äiti hakee kotihoidon tukea 1.4.2019 alkaen. Tuki voidaan maksaa äidille 1.4.2019 lukien. Maksajana on valtio (999) 30.8.2019 saakka. Kotikunta on tuen maksajana 1.9.2019 lukien ja perheellä on oikeus myös kuntalisään.

Esimerkki

Esimerkki 3. Äiti ja kaksi lasta asuvat Virossa. Perheen isä työskentelee Suomessa 1.4.2019 alkaen, mutta hänellä ei ole ollut Suomessa kotikuntaa, eikä edes virallista osoitetta (vain poste restante -osoite). Isä työskentelee rakennustyömaalla ja on asunut yhteisessä asunnossa työkavereiden kanssa työmaan lähellä. Hänellä on vakuuttamislain mukaan oikeus Suomen sosiaaliturvaan työskentelyn perusteella.

Isä muuttaa omaan uuteen asuntoon Suomessa 1.8.2019, koska hän on saanut vakituisen työpaikan rakennustyömaan esimiehenä. Samalla hän saa kotikunnan ja vakinaisen osoitteen Suomessa.

Mies hakee kotihoidon tukea Virossa asuvista lapsista 1.4.2019 lukien. Kotihoidon tuen maksajana ajalla 1.4.-31.7.2019 sekä 1.8.2019 lukien on valtio (999), koska tuen maksaminen perustuu EY-asetukseen. Mikäli perheen äiti hakisi etuutta, olisi maksajana myös valtio (999).

1.9 Ratkaiseminen

Käsittele lastenhoidon tuen hakemus ilman aiheetonta viivytystä ja anna siitä kirjallinen päätös.

1.9.1 Käsittelypaikka

- [Turvakieltoasiakkaiden etuusasiat](#)
- [Vankilassa olevien henkilöiden etuusasiat](#)
- [Muutoksenhaku-, takaisinperintä- ja väärinkäytösasiat](#)

Käsittelypaikalla tarkoitetaan tässä ohjeessa etuusasian valmistelu- ja ratkaisupaikkaa.

Etuusasian valmistelu ja ratkaiseminen tapahtuvat pääsääntöisesti asiakkaan kotikunnan mukaan määräytyvässä vakuutuspiirissä. Hakemus voidaan valmistella ja ratkaista myös muussa kuin kotikunnan mukaan määräytyvässä vakuutuspiirissä siten, kun siitä on erikseen sovittu. Esimerkiksi tiettyjen etuuksien tai asiakasryhmien valmistelu- ja ratkaisutoiminta on keskitetty Kelassa. Lue tarkemmin poikkeavista käsittelypaikoista kyseisen etuuden ohjeista.

Kotikunnan mukaan määräytyvä vakuutuspiiri

Kelan etuusjärjestelmien toiminta pohjautuu henkilön toimistotietoon. Toimisto määräytyy yleensä henkilön väestötietojärjestelmän (VTJ) vakituisen asuinkunnan ja postinumeron mukaan. Jos henkilölle rekisteröidään Kelassa poikkeava toimisto, myös vakuutuspiiri voi muuttua.

Toimisto ja vakuutuspiiri näkyvät henkilön Henkilön tietojen kyselyllä (HEKY) (Henkilön tietojen kysely HEKY > Henkilön yleistiedot > Kunta- ja toimistotiedot).

Vakuutuspiirin vaihtuminen

Jos henkilö muuttaa toiseen vakuutuspiiriin, vastuuyksikkötiedot muodostuvat etuusjärjestelmiin yleensä ohjelmallisesti. Tarvittaessa tulee kuitenkin tehdä henkilötietomuutokset HEMU-aloitusvalikon kautta. Lue lisää henkilön yleistietojen muutoksista.

Vakuutuspiirin tulee siirtää asiakasta koskevat vireillä olevat asiat uuteen vakuutuspiiriin käsiteltäviksi.

Muutolla toiseen vakuutuspiiriin voi olla vaikutusta myös maksussa oleviin Kelan etuuksiin. Esimerkiksi jos henkilö saa asumistukea, tulee hänelle muuton vuoksi lähettää tarkistushakemus.

Vakuutuspiirit voivat keskenään sopia asian käsittelyn siirrosta, jos henkilö esittää, että tietty häntä koskeva etuusasia käsiteltäisiin jossakin muussa toimipaikassa tai vakuutuspiirissä kuin siinä, jossa hänen asiansa normaalin työnkulun mukaan käsiteltäisiin. Lue lisää vakuutuspiirin vaihtamisesta kohdasta Kunta- ja toimistotiedot.

Turvakieltoasiakkaiden etuusasiat

Turvakieltoasiakkaiden etuusasiat valmistellaan ja ratkaistaan keskitetysti. Lue lisää turvakieltoasiakkaiden ratkaisutyön keskittämisestä kohdasta Turvakielto.

Vankilassa olevien henkilöiden etuusasiat

Vankilassa olevien henkilöiden etuusasiat valmistellaan ja ratkaistaan keskitetysti. Lue lisää vankila-asioiden ratkaisutyön keskittämisestä ohjeesta Vankilassaolo ja Kelan etuudet sekä prosessikuvauksesta Vankilailmoitusten käsittely.

Muutoksenhaku-, takaisinperintä- ja väärinkäytösasiat

Muutoksenhakuasia

Muutoksenhakuasian käsittelee se yksikkö, johon Oiwa työn ohjaa. Lue myös erityismenettelyistä muutoksenhakuasian käsittelyssä.

Takaisinperintä

Kotivakuutuspiiri, etuuden vastuuyksikkö tai muu erikseen sovittu vakuutuspiiri ratkaisee liikaa maksetun etuuden takaisinperinnän, antaa siitä päätöksen ja vastaa päätöksestä sen lainvoimaiseksi tuloon saakka. Lue lisää takaisinperintäpäätöksen antopaikasta.

Kotivakuutuspiiri ja etuuden vastuuyksikkö vastaavat myös perintätoimenpiteistä Perintäkeskuksen vastuulle siirtymiseen saakka.

Kelan perintäkeskuksessa hoidetaan eräänntyneiden saatavien perintä keskitetysti. Saatava katsotaan eräänntyneeksi, kun sen takaisinperinnästä annettu päätös on tullut lainvoimaiseksi eikä asiakas ole maksanut saatavaa sovitulla tavalla. Perintäkeskus hoitaa perintätoimenpiteet sellaisten etuuksien osalta, joiden takaisinmaksua seurataan ohjelmallisesti YHTE- takaisinperintäjärjestelmässä.

Etuuden vastuuyksikkö huolehtii pääsääntöisesti RAKE- järjestelmän perinnöistä.

Perintäkeskus

Perintäkeskuksessa hoidetaan elatusapuvelan, etuuksien perinnän ja takausvastuusaatavien perintä. Perintäkeskuksessa hoidetaan myös muita täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä kuten velkajärjestelyt ja -sovinnot, kuolinpesältä ja sen osakkailta perimiset sekä täytäntöönpanon lopettamista ja jatkamista koskevat päätökset (ns. toivottomat perinnät). Perintäkeskus hoitaa sekä Suomessa että ulkomailla asuviin velallisiin kohdistuvat perintätoimet.

Lue lisää saatavien perinnästä.

Väärinkäytösepäily

Useimmiten epäily väärinkäytöksestä syntyy liikamaksun havaitsemisen yhteydessä. Kelan maksamaan etuuteen kohdistuvan väärinkäytösepäilyn selvittäminen aloitetaan Kelan vakuutuspiirissä. Myös työpaikkakassa selvittää myöntämässään etuudessa esiin tulleen väärinkäytösepäilyn, kuten myös Perintäkeskus myöntämässään maksuvapautuksessa. Useamman vakuutuspiirin alueella tehdyksi epäillyn väärinkäytöksen selvittämisestä neuvotellaan asianomaisten vakuutuspiirien kesken. Yhteisten palvelujen Lakipalveluryhmän asiantuntija päättää tutkintapyyntöön tekemisestä tai päättää siitä, että tutkintapyyntöä ei kyseessä olevassa tapauksessa tehdä.

Lue lisää:

Väärinkäytösepäilyn tunnistaminen

Väärinkäytökset

Etuuksien väärinkäytösten tunnusmerkkejä

1.9.1.1 Kv-asioiden käsittelypaikka

KV-kytkentäisten tilanteiden tunnistaminen

Toisesta maasta maksettavat perhe-etuudet (lapsilisä ja lastenhoidon tuet) tulee joissakin tilanteissa huomioida Kelan perhe-etuusratkaisussa. Kyseiset tilanteet sisältyvät alla olevan luettelon tapauksiin. Saat yhteensovitusilanteista enemmän tietoa esim. kela.fi -sivuilta kohdasta [Perhe-etuudet kansainvälisissä tilanteissa](#).

Suomesta maksetaan ulkomaille lapsilisää ja kotihoidon tukea tietyissä perheenjäsenen työskentelyyn liittyvissä tilanteissa. Toisaalta äitiysavustusta ja yksityisen hoidon tukea voi tietyn (työhön liittyvin) edellytyksin saada Suomesta pelkän työskentelyn perusteella, vaikkei henkilöllä olisikaan Suomessa kotikuntaa eikä hän asuisi täällä vakinaisesti.

Huomaa, että elatustuen ja vanhempainpäivärahojen käsittelypaikasta on omat ohjeensa.

Apua kv-tilanteiden tunnistamiseen saat allaolevan ohjeistuksen lisäksi myös tästä huoneentaulusta.

Perhe-etuudet hoidetaan KV-keskuksessa, kun

- Hakija muuttaa Suomeen tai ulkomaille ja hänellä on **vakuuttamisasia yhtä aikaa tai lähekkäin vireillä perhe-etuuden kanssa**
- **Hakijan puolison tai lasten vakuuttaminen (Suomeen/Suomesta) on yhtä aikaa tai lähekkäin vireillä perhe-etuuden kanssa.**
- Hakija ja/tai lapsi **ei ole vakuutettu Suomessa**, mikä tarkoittaa, että heille on annettu hylkäävät vakuuttamisratkaisut (1.4.2019 lukien vakuuttamisratkaisuista ei ole annettu enää kirjallista päätöstä, paitsi ulkomaille muutto -tilanteissa, jos asiakas pyytää sitä erikseen).
- Hakijan **vakuuttaminen on (edes osittain) epäselvä tai selvittämätön ajalta, jolta etuutta on haettu**. Nämä ovat yleensä tilanteita, joissa määräaikainen vakuuttamispäätös/-ratkaisu on päätynyt ja sen jälkeiseltä ajalta hakijan oikeus Suomen sosiaaliturvaan on selvittämättä.
- Hakijalla on **määräaikainen vakuuttamispäätös/-ratkaisu Suomeen tai ulkomaille.***
- Hakijalla **ei ole henkilötunnusta** Kelan tiedoissa.
- Hakija on muuttanut Suomeen, mutta **puoliso asuu tai työskentelee edelleen toisessa EU/ETA-maassa tai Sveitsissä eikä kyseessä ole välirikko**. Kyseessä voi olla puoliso, joka on joskus asunut Suomessa tai puoliso, joka ei ole koskaan ollut täällä.
- **Hakija asuu Suomessa, mutta puoliso muuttaa toiseen Eu/Eta-maahan tai Sveitsiin asumaan tai työskentelemään eikä kyseessä ole välirikko**. Esim. vinkkitieto: puolison ulkomaan palkkatuloja on esitetty.
- Lastenhoidon tukia haetaan lapsesta, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa tai se puuttuu osalta haettua aikaa tai Suomeen muuttopäivä on eri kuin mistä alkaen kotikuntatieto alkaa. Näissä tilanteissa täytyy arvioida mistä alkaen lapsen tosiasiallinen Suomessa asuminen alkaa.
- Hakijan **kotitoimisto on 99600** (kv-keskus)
- Kyseessä on **perhe-etuuksien kuittaus EU-maiden välillä**

- Perhe-etuutta haetaan **Suomessa syntyvästä lapsesta ja molemmat vanhemmat ovat ulkomaan kansalaisia, vaikkakin Suomessa asuvia ja vakuutettuja**. Perheeseen syntyvä lapsi ei tule ulkomaan kansalaisena automaattisesti Suomessa vakuutetuksi.
 - Kyseessä on kv-asia myös silloin, kun lapsen isä on Suomessa asuva Suomen kansalainen, mutta hän on avoliitossa Suomessa asuvan ulkomaalaisen henkilön (lapsen äiti) kanssa ja viime mainittu hakee lapsilisää täällä syntyvästä lapsestaan, esimerkiksi: Suomessa asuvat Jesse ja Jelena (ukrainalainen) asuvat avoliitossa Espoossa. Heille syntyy yhteinen lapsi espoolaisessa sairaalassa. Lapsi ei tule automaattisesti Suomessa vakuutetuksi, koska vanhemmat ovat avoliitossa eikä äiti ole Suomen kansalainen. Vanhempainraahakemuksen yhteydessä haettu lapsilisä hoidetaan KV-keskuksessa.
- Hakija tai puoliso asuu Suomessa, mutta **saa eläkettä toisesta EU-maasta**

Kohdissa, joissa on*, saat lisätietoa tämän ohjeen kohdasta 'Mitä tunnistamista koskevaa tietoa saat HEKY-ruudulta?'

EU/ETA-maiden ja Sveitsin välinen lomakeliikenne (E-lomakkeet, F-SEDit ja S-SEDit) sekä näiden perusteella ratkaistavat perhe-etuushakemukset hoidetaan aina kv-keskuksessa. Jos henkilön tiedoissa näkyy vireillä lähetettyjä tai vastaanotettuja SEDejä, siirrä perhe-etuusasia kv-keskukseen selvitettäväksi.

Jos et ole varma, onko tapaus vakuutuspiirissä vai kv-keskuksessa ratkaistava, konsultoi vakuutuspiirisi etuusasiantuntijaa, joka voi tarvittaessa edelleen konsultoida osaamiskeskusta tai kv-keskusta. Muista viedä perustelut kv-asiasta työn kommenttikenttään. Vakuuttamiseen liittyvissä epäselvyyksissä auttaa ratkaisutyön taustatuki.

Jos siirrät työn Kv-keskukseen, lisää työn tarkennukseksi 'kv-siirto' ja kirjoita kommenttiin, miksi työ on siirretty.

Vakuutuspiirissä hoidettavat perhe-etuusasiat

- Hakija/puoliso/lapsi on asunut aina Suomessa: henkilöllä ei ole OIWA- tai HEKY-tiedoissa vakuutusjaksoja. Se tarkoittaa, että henkilö on syntymästään lähtien ollut Suomessa vakuutettu.
- Hakijalla voi olla OIWA- tai HEKY-tiedoissa aiempia vakuutusjaksoja ulkomailla ja Suomessa (vakuutettuna tai ei), mutta nyt hakija ja perhe asuvat Suomessa vakinaisesti ja ovat täällä vakuutettuja. Katso prosessi.
 - **Esimerkki:** Kaikki perheenjäsenet ovat Suomessa vakuutettuja ja lapsilisä maksussa. Jos etuudensaaja jättää uuden LL-hakemuksen esim. yhkörakenteesta, voit ratkaista perhe-etuuden tarkistuksen normaalisti vakuutuspiirissä.
 - **Huomaa** kuitenkin EU/Eta-maa tai Sveitsi -muuttotilanteet, joissa perhe-etuutta haetaan takautuvasti muuttoajankohdasta alkaen. Näissä tapauksissa perhe-etuus ratkaistaan kv-keskuksessa. Samoin, jos hakija ja lapset ovat muuttaneet eri aikoina toisesta EU/Eta-maasta tai Sveitsistä Suomeen, perhe-etuudet ratkaistaan kv-keskuksessa.
- Puoliso muuttanut ulkomaille JA kyseessä on välirikko/ero. Jos muutto on muusta syystä (esim työ, opiskelu), siirrä Kv-keskukseen.

Mistä tunnistat mahdollisen kv-kytkennän perhe-etuusasioissa

- Kiinnitä huomiota OIWAn Kooste-näyttöön, Palvelutietoihin ja Asiakastietoihin:
- Joku perheenjäsenistä asuu tai työskentelee toisessa EU-maassa (Oiwana Kooste-näytöllä tai asiakkaan palvelutiedoissa on mainintaa asumisesta tai työskentelystä muualla kuin Suomessa) eikä kyseessä ole puolisoiden välirikko.
- Hakijan tai perheenjäsenen kotikunta puuttuu.
- **OIWAn Asiakastiedot tai Cicsin HEKY-tiedot:** Vakuutusjaksot, Kuntatiedot, Perhetiedot. Niistä saat enemmän tietoa tämän sivun seuraavassa kappaleessa.
- Palkka maksetaan ulkomailta.
- Perheen lapset asuvat ulkomailta, esim. lapsilla ei ole suomalaista henkilötunnusta.
- Perhe-etuusien valmistelussa tulee huomautustieto esim. vakuuttamisesta

Tunnistamista koskevaa tietoa saat OIWAn asiakastiedoista ja Cicsin HEKY-ruuduilta

Kuntatiedot

Käytä kv-kytkennän tunnistamisessa tarvittaessa hyväksesi OIWAn asiakastietoja ja HEKY-ruutuja. Polun Henkilön yleistiedot -> Kunta- ja toimistotiedot kautta löydät henkilön kotikuntaa koskevan tiedon. Jos se on (198) tuntematon tai (200) ulkomailta, kyseessä voi olla kv-kytkentä. Myös jos hakijalla tai lapsella on pelkkä oleskelukunta, kyseessä voi olla tilapäinen Suomessa asuminen, millä voi olla vaikutusta perhe-etuusoikeuksiin.

Perhetiedot

Perhetietoja tutkimalla voit saada tietoa hakijan perheenjäsenistä ja heidän oikeudestaan Suomen sosiaaliturvaan. Myös se, että perheenjäsenistä ei ole mitään tietoa, saattaa viitata siihen, että perheenjäsenet asuvat ulkomailta. Kiinnitä huomioita perheenjäsenten asumiseen ja työskentelyyn (Suomessa vai ulkomailta).

Vakuutusjaksot

Henkilön yleistiedoista löytyy myös vakuutusjaksot, joita tutkimalla voit saada tietoa kv-kytkennästä. Henkilöllä, joka on aina asunut Suomessa, ei löydy mitään vakuutusjaksoja. Kyseessä on kansallisen lainsäädännön perusteella ratkaistava hakemus ellei

- perhe-etuushakemuksesta tai sen liitteistä ilmene, että hakija tai puoliso työskentelee/asuu ulkomailta eikä kyseessä ole välirikko. Tällöin siirrä hakemus KV-keskuksen tutkittavaksi.
- hakijan/perheen lapset asu ulkomailta.

! Kun siirrä tapauksen kv-keskukseen, lisää kommenttiin siirron syy ja työn tarkenteeksi kv-siirto. Mikäli kyseessä ei ole Kv-kytkös, kv-keskus voi siirtää asian takaisin vakuutuspiiriin käsiteltäväksi kommentoituna.

Vakuutusjaksoissa voi olla myös tietoa, joka kertoo paitsi henkilön vakuutukseen kuulumisesta myös vakuuttamisen **perusteista**. Perustetiedot kertovat, onko henkilö esim. liikkuvaa henkilöstöä (merimies, kuljetusyrittäjän henkilöstöä, rajatyöntekijä yms.). Nämä tiedot viittaavat kv-kytkentään ja etuus on ratkaistava KV-keskuksessa.

Tarkempia perustetietoja vakuuttamisesta löytyy usein myös vakuutusjaksotietojen seuraavalta sivulta. Sinne pääset valitsemalla kyseisen jakson v-kirjaimella ja painamalla enteriä. Vaikka asiakkaan vakuutusjaksot näkyvät sekä OIWAssa että

HEKYllä, voi Hekyllä tarkastella vakuutusjakson tietoja tarkemmalla tasolla: esim. mahdolliset etuusoikeudet ja –rajoitukset näkyvät vakuutusjaksoja valitsemalla.

Esimerkki

Suomessa työssäkäyvä henkilö on vakuutettu 20.5.2018 alkaen toistaiseksi voimassaolevalla ratkaisulla. Tämä näkyy asiakkaan tiedoissa hekyllä vakuutusjaksoissa seuraavasti:

- 20.5.2018-
- Kuuluu Suomen vakuutukseen
- Asuin-/oleskeluvaltio Suomi
- Peruste Työskentely palkansaajana (mahdollinen numero 883 on viittaus EU-asetukseen 883/2004)

Kun siiryt (v + enter) tarkastelemaan tarkemmin viimeisimmän muuttojakson ruutua, tarkoittaa tieto '**Tilapäinen muutto**', että henkilön ei katsota asuvan vakinaisesti Suomessa. Esimerkkitapauksen henkilö käy Suomessa töissä ja on tällä perusteella Suomessa vakuutettu, mutta hän asuu vakinaisesti toisessa maassa. Hakijan perhe-etuudet on ratkaistava Kv-keskuksessa.

1.9.2 Esteellisydestä

Hallintolaissa säädettyjä virkamiesten esteellisyysperusteita sovelletaan Kelan toimihenkilöihin.

Lue lisää esteellisyydestä sekä käsittely- ja läsnäolokiellosta.

1.9.2.1 Käsittely- ja ratkaisukielto

Jos olet esteellinen, **et saa käsitellä tai ratkaista asiaa etkä olla läsnä asiaa käsiteltäessä**, jottei läsnäolosi vaikuta asian käsittelyyn.

Lue lisää esteellisyydestä.

1.9.2.2 Esteellisuuden toteaminen

Sinun on ensisijaisesti **itse** havaittava ja todettava oma esteellisyytesi.

Jos **asiakas** esittää **väitteen** asiaa käsittelevän toimihenkilön esteellisyydestä, väitteeseen on viipymättä otettava kanta ja esteellisyysasia ratkaistava.

Lue lisää esteellisuuden ratkaisemisesta.

1.9.3 Lisäselvitykset

Voit ratkaisuvaiheessa pyytää lisäselvityksiä hakijalta joko suullisesti tai kirjallisesti.

Katso tarkemmin

Lisäselvitykset lastenhoidon tuissa.

1.9.4 Kuuleminen

Kuuleminen merkitsee tilaisuuden varaamista asiakkaalle esittää oma käsityksensä asiasta ennen ratkaisua.

Lue lisää kuulemisesta.

1.9.4.1 Milloin asiakasta on kuultava?

Lue lisää milloin asiakasta on kuultava ja milloin asiakasta ei tarvitse kuulla.

1.9.4.2 Miten kuullaan?

Lue miten asiakasta kuullaan ja päämiehen ja edunvalvojan tai huoltajan kuulemisesta sekä suullisesta vaatimuksesta ja selvityksestä.

1.9.5 Päätöksen antaminen

Etuuspäätökset ovat **hallintopäätöksiä**. Hallintopäätöksellä tarkoitetaan viranomaisen hallintoasiassa tekemää ratkaisua, jolla on asian käsittelyn päättävä vaikutus.

Hakijalle tulee yleensä antaa kirjallinen päätös etuuden myöntämisestä, hylkäämisestä, lakkauttamisesta, tarkistamisesta, oikaisemisesta ja takaisinperinnästä. Kun päätös on kirjallinen, asiakas saa tietoonsa päätöksen perustelut ja hän voi harkintansa mukaan valittaa päätöksestä.

Lue etuuskohtaisista ohjeista, kuinka päätöksen antamisessa menetellään etuudensaajan, lapsen tai edunvalvojan kuolemantapauksessa. Lue myös hallintolain soveltamisen ohjeista edunvalvonnan päättymisestä etuudensaajan tai edunvalvojan kuoleman johdosta. Silloin, kun annat päätöstä etuudensaajan tai lapsen kuoleman vuoksi, lisää päätökseen sopivaan kohtaan pahoittelu, esim. *Osanottomme menetyksenne johdosta*. Mikäli asiaa on jo aiemmin pahoiteltu Kelan taholta kirjallisesti, ei osanottoa ole enää syytä uudelleen ilmaista päätöksessä tai kirjeessä.

Silloin, kun on kyse indeksitarkistuksesta johtuvasta etuuden tarkistamisesta, päätös annetaan vain pyynnöstä.

Lainmuutoksen yhteydessä voidaan säätää erikseen siitä, annetaanko lainmuutoksesta johtuvasta etuuden tarkistamisesta päätös. Kun etuus tarkistetaan viran puolesta lainmuutoksen vuoksi, ei tarkistuksesta aina anneta päätöstä muutoin kuin etuudensaajan pyynnöstä.

Etuuspäätös annetaan pääsääntöisesti lopullisena ja siihen voi hakea muutosta siten, kuin etuuslainsäädännössä on säädetty. Tietyissä tilanteissa päätös tulee kuitenkin antaa väliaikaisena. Päätöksen antamisesta väliaikaisena kerrotaan etuuskohtaisissa ohjeissa, muutoksenhaku-ohjeessa ja päätöksen oikaisu ja poistaminen -ohjeessa.

Etuuspäätökset annetaan maksutta.

Päätökset annetaan suomeksi tai ruotsiksi väestötietojärjestelmästä saatavan asiakkaan kielitiedon perusteella. Huomaa myös tilanteet, joissa päätös annetaan asiakkaan käyttämällä saamen kielellä.

Etuuskohtaisissa ohjeissa on kerrottu, kenelle päätös tulee antaa.

Lue lisää myös asiaratkaisu vai tutkimatta jättäminen, päätöksen muoto ja sisältö ja päätöksen perusteleva.

1.9.5.1 Päätöksensaajat

Lasten kotihoidon tuen päätös annetaan hakijalle.

Jos kotihoidon tukea maksetaan kunnan sosiaalihuollon toimielimelle, maksamisesta ilmoitetaan päätöksessä etuuden saajalle itselleen. Sosiaalihuollon toimielimelle ei anneta päätöstä, vaan tieto välitetään viite- tai viestitetöna tiliotteella. Pyydetessä päätös voidaan kuitenkin antaa asiakaskirjeellä. Päätökseen ei liitetä valitusosoitusta. (AML 734/1992 14 §, TOTUL 1412/1997 23 §)

Jos alaikäinen lapsi on hakenut lastenhoidon tukea, valituskelpoinen päätös tulee lähettää aina sekä hänelle että hänen huoltajalleen. Molemmilla on päätöksestä valitusoikeus, joten sekä hakijalle että huoltajalle lähetettävään päätökseen liitetään valitusosoitus. Kysy alaikäiseltä puhelimitse tai lisäselvityspyynnöllä, kenelle huoltajista päätös lähetetään. Jos vastausta ei saada, päätös lähetetään sille huoltajalle, jonka luona lapsi asuu tai on viimeksi asunut. Tämä tieto selvitetään käsittelyjärjestelmästä. Jos huoltajat asuvat yhdessä, voit lähettää päätöksen jommalle kummalle huoltajalle. Jos alaikäisellä on edunvalvoja, päätös lähetetään edunvalvojalle. Tulosta huoltajalle tai edunvalvojalle lähetettävä päätös erikseen ja lähetä se huoltajan tai edunvalvojan osoitteeseen. Kirjaa OIWAan kenelle huoltajalle olet lähettänyt päätöksen tiedoksi.

Jos alaikäisen päätöksessä on myönnetty hoitolisää ja hänellä on avopuoliso, jonka tulot näkyvät päätöksessä, peitä huoltajalle lähetettävästä päätöksestä puolison tulotiedot.

Huomaa, jos alaikäinen saa lapsen, hänen omat vanhempansa ovat edelleen hänen huoltajiaan, mutta hän itse on oman lapsensa huoltaja. Jos alaikäisellä on turvakielto tai hän on avioliitossa, päätöstä ei lähetetä tiedoksi huoltajalle. Sen sijaan jos huoltajalla on turvakielto, hänelle lähetetään tiedoksi alaikäisen päätös. Tarkista, onko jommalla kummalla alaikäisen huoltajista turvakielto. Jos huoltajalla, jolle olet lähettämässä päätöksen tiedoksi, on turvakielto, päätöksen lähettää turvakieltoyksikkö. Jos alaikäisen toisella huoltajalla kuin sillä, jolle olet lähettämässä päätöstä, on turvakielto, peitä päätöksestä alaikäisen osoite ja muut asumista koskevat tiedot.

1.10 Maksaminen

Lastenhoidon tuet maksetaan hakijan/päivähoidon tuottajan ilmoittamalle pankkitilille kunkin kalenterikuukauden viimeisenä pankkipäivänä.

Etuuksien maksaminen tapahtuu pääsääntöisesti keskitetysti kerran kuukaudessa eräajolla. Tarvittaessa etuuksia voidaan maksaa yksittäismaksuna kuukauden vaihteessa. Yksittäismaksutoiminnolla maksetaan maksueräajossa ohitettuja tapauksia sekä sellaisia kiireellisiä tapauksia, joiden maksua ei ole mahdollista siirtää seuraavan kuukauden maksueräajoon. Yksittäismaksupäivät voi tarkistaa CICSin APKY-aloitusvalikon kautta (käsittelyn ajoitus).

1.10.1 Maksuosoite

Tuki maksetaan hakijan tai saajan ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Tuki voidaan kuitenkin maksaa muullakin tavalla, jos tilille maksaminen ei ole mahdollista tai jos tuen hakija tai saaja esittää Kelan hyväksymän erityisen syyn. Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista, esim. jos etuudensaaja ei pyydettyäessä anna tilinumeroa tai jos hän esittää Kelalle erityisen syyn, etuus maksetaan maksuosoituksena Osuuspankin kautta. Tällöin edellytetään, että etuuden saajalla on voimassa oleva postiosoite Suomeen.

Tilinumeromuutokset tehdään etuuden saajan ilmoituksen perusteella. Asiakas voi ilmoittaa tilinumeromuutoksen lomakkeella Y 121, verkkoasioinnissa tai suullisesti. Tilinumeromuutoksia ei oteta vastaan sähköpostitse.

Jos asiakas ilmoittaa tilinumerotietonsa ollessasi yhteydessä häneen etuusasiansa hoitamiseksi, ota tilinumerotieto vastaan tunnistettuasi asiakkaan. Tee tilinumeromuutos niihin etuusjärjestelmiin, joihin osaat. Jos asiakkaalla on etuuksia muissa järjestelmissä (esim. Onni, RAKE), tee Oiwaan Perustietojen muutos –työ, tarkenteella tilinumeromuutos.

Jos asiakas itse ilmoittaa tilinumerokseen kunnan välitystilinumeron, etuus maksetaan asiakkaan ilmoittamalle tilille. Asiakas voi milloin tahansa ilmoittaa uuden tilinumeron, minkä johdosta hänen etuutensa maksetaan ilmoitetulle tilille.

Etuuden maksaminen, kun asiakkaalla ei ole pankkitiliä tai tilinumeroa ei saada

Jos asiakas ei ilmoita hakemuksessa pankkitiliä, tarkista aina ensin, onko hän ilmoittanut tilinumeronsa johonkin muuhun etuuteen ja ota tarvittaessa yhteyttä asiakkaaseen. Kysy asiakkaalta voiko myös käsiteltävänä olevan etuuden maksaa kyseiselle tilille. Pyydä tarvittaessa asiakkaalta tilinumero kirjallisesti.

Jos asiakkaalla ei ole pankkitiliä tai hän ei ilmoita tilinumeroa pyynnöstä huolimatta, etuus maksetaan Prepaid-kortille.

1.10.1.1 Ulkomaan maksuosoite

Mikäli etuudensaaja haluaa siirtää hänelle maksettavan etuuden ulkomaan maksuosoitteeseen, hänen tulee sopia siitä pankin kanssa. Kela on sopinut pankkien kanssa menettelystä, jolla voidaan siirtää etuudensaajan etuus ulkomaille etuudensaajan Kelalle antaman toimeksiannon perusteella.

Etuudensaajan etuus maksetaan ulkomaille useimmiten suomalaisen pankin teknisen tilin kautta. Kelalla on käytössään myös ns. SAVA-tili, jonka kautta maksut välittyvät ulkomaille työnantajille, ulkomaan viranomaisille sekä korvausten saajille.

Etuudensaajan etuus voidaan maksaa ulkomaille myös etuudensaajan antaman ulkomaan osoitetiedon perusteella. Silloinkin Kela käyttää pankkia välittävänä laitoksena. Ulkomaille postiosoituksena maksettavasta etuudesta tulostuu ilmoitus Kelan maksupalveluun. Ilmoitukset faxataan päivittäin välittävään pankkiin ja välittävä pankki maksaa etuuden ulkomaille etuudensaajan antaman ulkomaan osoitetiedon perusteella.

Välittävän pankin kanssa on pääsääntöisesti sovittu, että Kela maksaa pienen maksun etuuden ulkomaille välittämisestä ja etuudensaaja maksaa ulkomailta syntyvät kulut. Näin siksi, että tämä menettely on kaikille osapuolille edullisin.

1.10.2 Maksunsaajat

Vanhempi tai huoltaja

Kotihoidon tuki maksetaan sille vanhemmalle tai huoltajalle, joka lasta pääasiallisesti hoitaa. Jos lasta hoitaa muu kuin vanhempi tai huoltaja, tuki maksetaan hakemuksessa saajaksi ilmoitetulle ja huollosta tosiasiallisesti vastaavalle henkilölle.

Sitä, kuka lasta pääasiallisesti hoitaa, kysytään asiakkaalta etuuden hakemisen yhteydessä. Jos lapsen hoitajasta on epäselvyyttä, kysy asiakkaalta, kuka on lapsen pääasiallinen hoitaja.

Jos lapsen hoidosta tai kasvatuksesta huolehtii muu kuin vanhempi tai muu huoltaja, voidaan tuki erityisestä syystä maksaa tälle henkilölle.

Esimerkki

Tukea ei voida myöntää esim. samassa taloudessa asuvalle lasta päivisin hoitavalle isovanhemmalle, jos lapsen huollosta vastaavat edelleen vanhemmat. Jos isovanhemmat tosiasiallisesti vastaavat lapsen hoidosta ja kasvatuksesta (esimerkiksi vanhemmat eivät asu samassa taloudessa lapsen kanssa vaan isovanhemmat asuvat), he voivat hakea tuen itselleen.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 15 § 1 ja 3 mom.

Sosiaalihuollon toimielin

Lasten kotihoidon tuki maksetaan sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettulle sosiaalihuollon toimielimelle (kunnalle), jos se on myöntänyt toimeentulotukea kokonaan tai osaksi ennakkona odotettavissa olevaa etuutta vastaan (TOTUL 1412/1997 23 §). Etuus maksetaan kunnalle vain ilmoitetulta ajalta. Etuus saadaan maksaa ainoastaan silloin, kun etuutta maksetaan myös takautuvalla ajalla säännönmukaista maksukautta aikaisemmalta ajalta.

Lasten kotihoidon tuki voidaan maksaa kunnalle asiakasmaksulain (AML 734/1922 14 §) nojalla silloin, kun kunta on järjestänyt tuen saajalle laitoshoidon. Kunta voi periä ja nostaa tuen saajalle tulevat eläkkeet, elinkorot, elatussavut, avustukset tai muut jatkuvat tai kertakaikkiset tulot, korvaukset tai saamiset siltä ajalta, jonka laitoshoidon kestä ja käyttää niitä hoidosta tai ylläpidosta määrätyn maksun korvaamiseen. Jos tuen saaja (yleensä lapsen vanhempi) on sijoitettu laitoshoidon, selvittää aina, miten lapsen hoito on järjestetty tuen nostajan laitoshoidon aikana.

Kunnan tulee ilmoittaa sekä toimeentulotukilain että asiakasmaksulain mukainen maksuvaatimuksensa Kelalle vähintään kaksi viikkoa ennen tuen maksupäivää.

Maksaminen vastaanottokeskukselle

Vastaanottokeskukset maksavat turvapaikanhakijoille vastaanotto- ja käyttörahaa. Jos vastaanottokeskus on maksanut maahanmuuttajalle vastaanotto- ja käyttörahaa ennakkona odotettavissa olevaa kotihoidon tukea vastaan, voidaan tuki maksaa TOTUL 23 §:n nojalla ennakkoa vastaavilta osin vastaanottokeskukselle sen pyynnöstä (laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 23 §).

Ulkomaan laitos

Ulkomaan laitos voi EU-asetusten 883/2004, 1408/71 tai maiden välisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla vaatia Kelalta toimia liikaa maksamansa kotihoidon tuen takaisinsaamiseksi.

Ulkomaan laitos voi myös EU-asetuksen 883/2004 nojalla pyytää perhe-etuuksien maksamista sen kautta henkilölle tai laitokselle, joka tosiasiallisesti huolehtii perheenjäsenistä, jos etuuksiin oikeutettu henkilö ei käytä saamiaan perhe-etuuksia perheenjäsentensä hyväksi.

Lue maiden välisten liikamaksun kuittaus- ja perintäpyynnöistä lisää Takaisinperinnän ohjeistuksesta kohdasta [kv. säännökset](#).

1.10.3 Maksamisen keskeyttäminen

Lastenhoidon tukien maksua ei voi keskeyttää ilman etuuden lakkauttamista tai tarkistamista, mutta maksamisen voi liikamaksun välttämiseksi estää maksusteellä. Maksuste voi tallentua joko ohjelmallisesti tai käsittelijän lisäämänä. Jos mahdollinen liikamaksu koskee vain etuuden osaa (esim. kotihoidon tuen hoitolisä), ei koko tuen maksu saa estyä ilman asiakkaan suostumusta.

1.10.4 Ennakonpidätyksen yleiset periaatteet

Tuloverolain mukaan henkilö voi olla Suomessa joko yleisesti verovelvollinen tai rajoitetusti verovelvollinen.

Yleisesti verovelvollinen on henkilö, joka verotuksellisesti asuu Suomessa. Hän on velvollinen suorittamaan Suomessa veroa sekä Suomesta että ulkomailta saamastaan tulosta. Kela toimittaa ennakonpidätyksen yleisesti verovelvolliselle maksamastaan etuudesta tai eläkkeestä, jos niitä ei ole säädetty verovapaiksi (TVL 1535/1992 92 §). Ennakonpidätys tehdään myös työkorvauksesta, jos sen saajaa ei ole merkitty ennakkoperintärekiin.

Rajoitetusti verovelvollinen on henkilö, joka ei vakinaisesti asu Suomessa. Hän on velvollinen maksamaan Suomessa veroa vain Suomesta saamastaan tulosta. Tällaisen henkilön verotuksessa sovelletaan pääasiallisesti rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annettua lakia.

Lue lisää Ennakonpidätys > Lähdevero

Ulkomailla asuvan henkilön Suomesta maksettavasta eläketulosta ei peritä lähdeveroa, vaan siitä toimitetaan ennakonpidätys.

1.10.4.1 Ennakonpidätyksen perusteet

Ennakkoperintäasetuksessa ja Verohallinnon päätöksessä ennakonpidätyksen toimittamistavoista ja määrästä säädetään, millä perusteilla ennakonpidätys toimitetaan Kelan maksamista etuuksista ja veronalaisista työkorvauksista.

Ennakonpidätys- ja lisäprosentti

Ennakonpidätys toimitetaan palkkaa varten määrätyn prosentin mukaan siltä osin, kun maksettava määrä ei ylitä Verohallinnon määrittelemää henkilökohtaista tulorajaa. Tulorajan ylittävältä osalta pidätys toimitetaan lisäprosentin mukaan.

Määräprosentti

Ennakkoperintäasetuksessa ja Verohallinnon päätöksessä on määritelty tilanteita, joissa ennakonpidätys määräytyy eläkkeissä, muissa etuuksissa ja työkorvauksissa kaavamaisesti määräprosentin perusteella.

Taulukkoprosentti

Sairausvakuutuslain mukaisissa päivärahoissa ja kuntoutusrahassa pidätys voidaan toimittaa [Verohallinnon päätöksessä olevan prosenttilaulukon mukaan](#). (VeroHp ennakonpidätyksen toimittamistavasta ja määrästä 6 § 3 mom.)

Muutosverokortti

Maksunsaaja voi hakea Verohallinnolta muutosta ennakonpidätykseen. Jos Verohallinto antaa maksunsaajalle sosiaalietuutta tai eläkettä taikka opintorahaa varten myönnetyn muutosverokortin, se saadaan pääsääntöisesti suorasiirtona (pl. opintoraha) Kelaan, jolloin tiedot kirjautuvat ohjelmallisesti. Jos Verohallinto tai asiakas toimittaa muutosverokortin suoraan toimistoon, rekisteröi muutosverokortin tiedot HEMU-tapahtumalla.

Verohallinto merkitsee muutosverokorttiin tiedon siitä, mihin tarkoitukseen sitä voidaan käyttää. Sosiaalietuuksien ennakonpidätyksessä voidaan käyttää vain sosiaalietuutta varten annettua muutosverokorttia. Kuitenkin opintorahassa ja eläkkeissä voidaan käyttää vain näitä varten annettua muutosverokorttia.

Muutosverokortissa on pidätysprosentti, jota käytetään verokortissa olevaan euromääräiseen tulokertymään asti, jonka jälkeen käytetään korttiin merkittyä lisäprosenttia. Tulokertymää laskettaessa huomioidaan voimassaoloaikana maksetut etuudet tai työkorvaukset. Jos muutosverokorttia käytetään vuodenvaihteen yli, tulokertymän seuranta aloitetaan alusta.

Eläkettä varten annetussa muutosverokortissa ei ole tulokertymää.

Muutosverokortissa voi myös olla merkittynä vain yksi pidätysprosentti.

Rajoitetusti verovelvollinen voi toimittaa Kelaan muutosverokortin.

Maksunsaajan oma pyyntö

Ennakonpidätysprosenttia voidaan korottaa etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saajan omasta pyynnöstä ilman Verohallinnon laskemaa uutta pidätysprosenttia. Etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saaja voi pyytää korotusta joko kirjallisesti tai suullisesti.

1.10.4.2 Lähdevero

Verohallinnon antamaa lähdeverokorttia käytetään maksettaessa päivärahaetuuksia, kuntoutusrahaa, lastenhoidon tukea ja opintorahaa. Lähdeverokorttia käytetään myös maksettaessa kuntoutuksen ja lastenhoidon tuen työkorvauksia, ellei saaja kuulu ennakkoperintärekisteriin.

Sosiaalietuuksien lähdevero on pääsääntöisesti 35 prosenttia. Jos Kela maksaa etuutta vajaalta kuukaudelta, etuudesta vähennetään maksun yhteydessä ohjelmallisesti 17 euroa/päivä (kalenteripäivä). Jos Kela maksaa etuutta kokonaiselta kuukaudelta, etuudesta vähennetään ohjelmallisesti 510 euroa/kuukausi. Erotuksesta peritään lähdevero. (Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 672/1978 6 §)

Kuntoutuksen ja lastenhoidon tuen työkorvauksista peritään vero lähdeverokorttiin merkityn prosentin mukaisesti. Lähdeverovähennyistä ei tehdä ohjelmallisesti. Pidätyksestä saat tehdä lähdeverovähennyksen, mikäli siitä on merkintä verokortissa. Maksa korvauksen saajalle ennakonpidätyksen korjaus tai ohjaa korvauksen saaja tarvittaessa kääntymään Verohallinnon puoleen verotuksen oikaisemiseksi.

Lähdeveron alaisista etuuksista ei peritä sairaanhoitomaksua, vaikka kortissa olisi merkintä sen perimisestä.

Rajoitetusti verovelvollinen voi toimittaa Kelaan muutosverokortin. Jos rajoitetusti verovelvollinen ei pyydä Verohallinnolta muutosverokorttia, verotetaan häntä lähdeverokortin mukaisesti.

1.10.4.3 Työkorvausten saajien verotus

Työkorvausten maksamisen yhteydessä tutkitaan ohjelmallisesti, onko työkorvauksensaaja merkitty ennakkoperintärekisteriin, toimitetaan tarvittaessa ennakonpidätys tai peritään lähdevero. Työkorvauksista toimitetaan ennakonpidätys tai peritään lähdevero vain, jos saajaa ei ole merkitty ennakkoperintärekisteriin. (EPL 1118/1996 25 §)

Työkorvauksen maksajana Kela on velvollinen tarkistamaan aina ennen suorituksen maksamista, onko työkorvauksen saaja ennakkoperintärekisterissä vai ei. Voit luottaa APKY/ Työkorvauksen saajan verotusperusteet -toiminnolla näkyvään suorasiirtona saatuun ennakkoperintärekisterissäolotietoon. Tiedon voit tarkistaa myös www.ytj.fi.

Jos Verohallinto tai työkorvauksen saaja on kirjallisesti ilmoittanut Kelalle ennakkoperintärekisteristä poistamisesta, rekisteröi tieto ennakkoperintärekisterissäolotiedon päätymisestä APRE/Työkorvausten saajien verotusperusteet -toiminnolla.

1.10.4.4 Tietojen saanti ja käyttöönotto

Etuuksien ennakonpidätyksen toimittamisessa käytetään hyväksi Kelaan suorasiirtona saatuja ennakonpidätysperusteita. Maksunsaaja voi toimittaa Kelaan myös verokortin tai ilmoittaa muun pidätysperusteen.

Lue lisää kohdasta [Oma pyyntö](#) (Tiedot maksunsaajalta > Oma pyyntö)

Työkorvauksista ei toimiteta ennakonpidätystä, jos saaja on merkitty ennakkoperintärekisteriin.

Rajoitetusti verovelvollisen eläkkeensaajan myöntöpäätöksen jälkeen maksujenhallintaryhmä lähettää Verohallintoon ennakonpidätysprosentin pyyntökirjeen. Verohallinto antaa sen perusteella eläkettä varten kirjoitetun henkilökohtaisen pidätysprosentin.

1.10.4.4.1 Suorasiirtotiedot

Kela saa suoraan Verohallinnolta vuosittain tiedot Suomessa verovelvollisten etuudensaajien ennakonpidätysperusteista. Muutosverokortit saadaan Kelaan suoraan Verohallinnolta joka arkipäivä.

Kela tarkistaa vuosittain Verohallinnolta tiedon työkorvauksen saajien (päivähoidon-/kuntoutuspalveluntuottajat) ennakkoperintärekisterissäolosta maaliskuu-, kesä-, syys- ja joulukuussa. Tarkistus tehdään suorasiirtopyyntönä ohjelmallisesti.

Eläkettä varten määrätyt henkilökohtaiset ennakonpidätysprosentit saadaan Kelan pyynnöstä yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisille eläkkeensaajille, joiden eläke on maksussa marraskuussa tai joille eläke on myönnetty etukäteen. Pyyntö lähetetään ohjelmallisesti yleensä marraskuussa ja siinä ilmoitetaan arvio seuraavana vuonna maksettavasta eläkkeestä. Verohallinnolta saadut uudet ennakonpidätysprosentit seuraavaa vuotta varten tallennetaan järjestelmään ohjelmallisesti.

Verohallinnolta suoraan saadut ennakonpidätysprosentit otetaan vuosittain käyttöön erikseen ilmoitettavana ajankohtana. Siihen asti käytetään edellisen vuoden joulukuussa voimassa olleita ennakonpidätysperusteita.

1.10.4.4.2 Tiedot maksunsaajalta

Verokortti

Jos maksunsaaja tai Verohallinto toimittaa sosiaalietuutta, opintorahaa, eläkettä tai työkorvausta varten muutosverokortin, ennakonpidätys lasketaan muutosverokortin mukaisesti. Tarkistettua ennakonpidätystä sovelletaan yleensä seuraavan maksuerän alusta lukien.

Takautuvaan aikaan kohdistuvan muutoksen voi kuitenkin ottaa huomioon, jos muutosverokortin voimassaoloaika ulottuu maksettujen erien ajalle. Lue lisää [Ennakonpidätyksen korjaus ja palautus](#)

Palkkaa varten annettuja muutosverokortteja ei käytetä etuuksien eikä eläkkeiden ennakonpidätyksessä.

Rajoitetusti verovelvollinen etuudensaaja voi pyytää Verohallinnolta muutosverokortin. Verohallinto toimittaa verokortin postitse Kelaan.

Oma pyyntö

Ennakonpidätysprosenttia voidaan korottaa etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saajan omasta pyynnöstä ilman Verohallinnon laskemaa uutta pidätysprosenttia. Etuuden, eläkkeen tai työkorvauksen saaja voi pyytää korotusta joko kirjallisesti tai suullisesti.

Lähdevero

Lähdeverotusta varten etuuden tai työkorvauksen saaja toimittaa lähdeverokortin. Lähdeverokortin pitää olla Kelaan varten kirjoitettu. Rajoitetusti verovelvollinen voi toimittaa Kelaan muutosverokortin. Jos rajoitetusti verovelvollinen ei pyydä Verohallinnolta muutosverokorttia, verotetaan häntä lähdeverokortin mukaisesti.

Eläkkeistä ei peritä lähdeveroa, vaan rajoitetusti verovelvolliselle eläkkeensaajalle määrätään ennakonpidätys.

1.10.4.4.3 Ennakonpidätyksen tallennus

Ennakonpidätystietojärjestelmään tallennetaan kaikki etuudensaajien ja Verohallinnon toimittamat ennakonpidätysperusteet. Rekisteröi tiedot valitsemalla HEMU-aloitusvalikolta Ennakonpidätystiedot.

Rajoitetusti verovelvollisten ennakonpidätysperusteet tallennetaan kansainvälisten asioiden keskuksessa, työkyvyttömyyseläkkeiden ratkaisukeskuksessa tai maksujenhallintaryhmässä.

Verokorteissa olevia tuloajoja seurataan ohjelmallisesti. Kertymätiedot päivitetään ohjelmallisesti maksujen eräajoissa ja palautusten kirjaamisen yhteydessä. Mikäli kertymätietojen korjaamisessa ilmenee ongelmia, ota yhteyttä maksujenhallintaryhmään.

1.10.4.4.4 Kelan selvitettävä

Selvitä uusien kuntoutuspalveluntuottajien ja päivähoidontuottajien ennakoperintärekisteriin kuulumisen. Ennakoperintärekisterissä olon voi selvittää Yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä osoitteesta www.ytj.fi tai Verohallinnon palvelunumerosta 029 497 006.

Jos yrittäjä on merkitty ennakoperintärekisteriin, YTJ-tietopalvelussa kohdassa Rekisteröinnit näkyy tieto Ennakoperintärekisteri ja tila Rekisterissä sekä alkupäivä. Näytä rekisterihistoria -toiminnolla saat tiedon mahdollisesta ennakoperintärekisteriässäolon loppupäivästä. Ennakoperintärekisteriin

kuulumisen jatkuminen selvitetään ohjelmallisesti suoraan Verohallinnolta. Lue lisää Ennakonpidätys > Työkorvausten saajien verotus.

Rekisteröi tieto työkorvauksen saajan ennakkoperintärekisterissäolosta toiminnolla APRE/Työkorvausten saajien verotusperusteet. Tietojen tallennus edellyttää, että työkorvauksen saajan perustiedot on tallennettu.

Kela tarkistaa ennakkoperintärekisterissä olon neljä kertaa vuodessa. Verotusperusteisiin pitää rekisteröidä voimassaolon seuraavaksi tarkistuspäiväksi seuraavan tarkistuskuukauden viimeinen päivä (31.3., 30.6., 30.9. tai 31.12.).

Esimerkki

Jos rekisteröit työkorvauksen saajan verotusperusteet heinäkuussa, vie seuraavaksi tarkistuspäiväksi 30.9.

1.10.4.5 Toimittaminen

Ennakonpidätys toimitetaan ennakkoperintäasetuksen (1124/1996) ja Verohallinnon päätöksen ennakonpidätyksen toimittamistavoista ja määrästä mukaisesti.

Ensisijaisia pidätysperusteita ovat

- muutosverokortti
- lähdeverokortti tai
- oma ilmoitus muuta perustetta suuremmasta pidätysprosentista.

1.10.4.5.1 Lastenhoidon tuki

Hakijalle maksettavasta lasten kotihoidon tuesta suoritetaan ennakonpidätys tai peritään lähdevero.

Päivähoidon tuottajan saaman yksityisen hoidon tuen verotuskohtelu riippuu siitä, onko tuottaja ennakkoperintärekisterissä vai ei. Jos tuottajaa ei ole merkitty ennakkoperintärekisteriin, yksityisen hoidon tuesta toimitetaan ennakonpidätys. ([Verohp ennakonpidätyksen toimittamistavoista ja määrästä 13 §](#))

Hakijan ennakonpidätys

Kotihoidon tuen saajan ennakonpidätys toimitetaan palkkaa varten annetun henkilökohtaisten ennakonpidätysprosentin mukaisesti. Ennakonpidätys tehdään kuitenkin vähintään 25 %:n suuruisena, jos käytössä on palkkaa varten annettu pidätysperuste.

Jos kotihoidon tuen saajalle maksetaan samanaikaisesti palkkaa tai muuta ennakonpidätyksen alaista tuloa, josta ennakonpidätys toimitetaan palkkaa varten määrättyjen prosenttien mukaan, toimitetaan kotihoidon tuen ennakonpidätys lisäprosentin mukaan.

Joustavasta hoitorahasta ja osittaisesta hoitorahasta ennakonpidätys toimitetaan aina lisäprosentin mukaan, jos etuudensaajalla ei ole muutosverokorttia.

Jos Kelalla ei ole tiedossa ennakonpidätysprosenttia, ennakonpidätys toimitetaan 60 % suuruisena.

Etuudensaaja voi pyytää verottajalta muutosverokortin sosiaalietuutta varten. Muutosverokorttia käytetään ensisijaisena etuusmaksujen pidätysperusteena.

Lue lisää Ennakonpidätys > Tietojen saanti ja käyttöönotto > Suorasiirtotiedot

Päivähoidon tuottajan ennakonpidätys

Jos päivähoidon palveluntuottaja on merkitty ennakkoperintärekisteriin, hänen tulee ilmoittaa asiasta Kelalle. Tällöin yksityisen hoidon tuesta ei toimiteta ennakonpidätystä ennakkoperintärekisterissä olon voimassaoloaikana.

Jos hoidon tuottaja ei ole ennakkoperintärekisterissä, pidätys tapahtuu eri tavoin sen mukaan, onko kyseessä henkilö vai yhteisö. Henkilön ennakonpidätys toimitetaan

- palkkaa varten suorasiirtona saadun prosentin mukaan
- Kelalle esitetyn muutosverokortin prosentin mukaan
- 60 %:n suuruisena, jos henkilö ei ole toimittanut verokorttia Kelaan.

Yhteisön ennakonpidätyksessä käytetään määräprosenttia 13.

1.10.4.6 Ennakonpidätyksen korjaus ja palautus

Muutosverokortti

Voit korjata ennakonpidätyksen, jos Kelaan on tullut muutosverokortti, joka on voimassa takautuvasti. Liikaa pidätettyä ennakonpidätystä voidaan korjata vain maksuvuoden aikana. Palautettavan määrän on oltava maksussa viimeistään saman vuoden joulukuun lopussa.

Esimerkki

Kelaan on tullut muutosverokortti 4.5. ja muutosverokortissa on voimassaoloajan alkamispäivä 1.1. Ennakonpidätys voidaan korjata 1.1. alkaen.

Lähdevero

Jos etuudesta on peritty liikaa lähdeveroa, voit korjata liikapidätyksen vain saman maksuvuoden aikana.

Palveluntuottaja ennakonpidätysrekisteriin

Korjaa ennakonpidätys aina silloin, kun työkorvauksensaaja ilmoittaa kesken vuotta tiedon ennakkoperintärekisteriin kuulumisesta.

Kelan virhe

Jos Kela on toimittanut ennakonpidätyksen virheellisesti liian suurena, voit korjata virheen ilman muutosverokorttia. Kelan virhe on kyseessä esimerkiksi silloin, kun Verohallinnon antama ennakonpidätysprosentti on tallennettu väärin liian suurena.

Korjauksen voit tehdä verovuoden aikana. Palautettavan määrän on oltava maksussa viimeistään saman vuoden joulukuun lopussa. Verovuosi on kalenterivuosi, jolta vero määrätään.

Ennakonpidätyksen korjaaminen

Voit korjata ja maksaa liikaa perityn ennakonpidätyksen HERE-aloitusvalikon Ennakonpidätyksen korjaus -toiminnolla. Maksujenhallintaryhmä tekee RAKE-eläkkeiden ennakonpidätyksen korjaukset ja palautukset saatuaan niistä tiedon ohjelmallisesti.

1.10.4.7 Takaisin maksetut etuudet

Alla kuvattu menettelytapa eläkkeiden ja etuuksien osalta koskee vielä verovuotta 2020. Eläkkeet ja etuudet ilmoitetaan tulorekisteriin verovuodesta 2021 alkaen.

Veronalaista etuutta voidaan periä takaisin nettomääräisenä niin kauan kuin Kela voi ilmoittaa Verohallinnolle veronalaisen etuuden ja ennakonpidätyksen määrien muutokset vuosi-ilmoituksen korjauksena. Maksettua etuutta voidaan periä takaisin ja kuitata nettomääräisenä etuuden maksuvuotta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun saakka. Tämän jälkeen perintä ja kuittaus tehdään bruttomääräisenä.

Jos etuudensaaja maksaa takaisin etuutta sellaiselta vuodelta, jonka verotus on jo vahvistettu, Kela ilmoittaa palautetun etuuden määrän Verohallinnolle takaisinmaksuvuotta seuraavan vuoden tammikuussa. Etuudensaajalle lähetetään tosite, johon on etuuksittain eritelty Verohallinnolle ilmoitetut tiedot. Verohallinto ottaa palautetun etuuden määrän huomioon takaisinmaksuvuoden verotuksessa.

(TVL 1535/1992 112 a § 1 ja 2 mom.)

Kela ilmoittaa myös työpaikkakassojen perimien etuuksien korjaustiedot Verohallinnolle.

Lastenhoidon tuen työkorvauksia ei peritä takaisin työkorvauksen saajalta, vaan lastenhoidon tuen hakijalta. Perhe ja hoidon tuottaja hoitavat yksityisen hoidon tuen veronokaisuasiat suoraan Verohallinnon kanssa.

Lastenhoidon tuen hoidon tuottajille maksettujen työkorvausten takaisinperintä- ja kuittautiedoista ei ilmoiteta muutostietoja Verohallinnolle.

Kuntoutuksen työkorvausten palautukset on ilmoitettu tulorekisteriin verovuodesta 2019 alken.

1.10.4.8 Regressisuoritukset

Eri laitosten väliset ja (Kelan) saman maksajan eri veronalaisten etuuksien väliset regressisuoritukset käsitellään ja maksetaan verottomina bruttomäärinä. Jos kuitenkin regressinä perittävä etuus tai sen osa on verotonta, on maksettava etuus verottomalta osin veronalaista esim. kun kuntoutusrahasta peritään opintotuen asumislisää. (TVL 1535/1992 112 a § 3 mom.)

Lue lisää regressiperinnästä ao. etuuden ohjeesta Regressiperintä-kohdasta.

Asiakkaan veronalaista tuloa on aina hänelle itselleen maksettu etuus.

1.10.4.9 Vuosi-ilmoitukset

Maksujenhallintaryhmä ilmoittaa vuosi-ilmoituksella Verohallinnolle tiedot maksetuista etuuksista sekä niistä toimitetuista ennakonpidätyksistä, lähdeveronalaisista suorituksista ja maksetuista lähdeveroista. Työkorvaukset on ilmoitettu tulorekisteriin 1.1.2019 alkaen, joten verovuodesta 2019 lähtien niistä ei enää ole annettu erillistä vuosi-ilmoitusta Verohallintoon. 1.1.2021 alkaen eläkkeet ja etuudet ilmoitetaan tulorekisteriin, joten verovuodesta 2021 lähtien niistä ei enää anneta erillistä vuosi-ilmoitusta Verohallintoon. Verohallinto saa tarvitsemansa tiedot tulorekisteristä. Kela kuitenkin ilmoittaa edelleen asiakkaalle maksamiensa veronalaisten etuuksien määrät ja ennakonpidätykset.

Verovuoden 2020 osalta toimitaan vielä alla kuvatulla tavalla:

Maksujenhallintaryhmä ilmoittaa vuosi-ilmoituksella Verohallinnolle tiedot maksetuista etuuksista sekä niistä toimitetuista ennakonpidätyksistä, lähdeveronalaisista suorituksista ja maksetuista lähdeveroista. Työkorvaukset ilmoitetaan tulorekisteriin.

Maksujenhallintaryhmä toimittaa Verohallinnolle etuuksien vuosi-ilmoitukset maksuvuotta seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Eläkkeensaajille, alle 18 vuotiaille etuudensaajille, edunvalvojille, kuolinpesille lähetetään vuosi-ilmoituskirje. Työkorvausten saajille lähetetään tosite Kelan maksamista etuuksista ja niistä toimitetusta ennakonpidätyksestä. Muut etuudensaajat voivat katsoa vuosi-ilmoitustiedot Kelan sähköisestä asiointipalvelusta. Jos työkorvauksen saaja pyytää toiminnan päättyessä tositetta maksetuista määristä, tulosta hänelle tosite.

Maksujenhallintaryhmä ilmoittaa Verohallinnolle osakeyhtiöille, osuuskunnille ja rekisteröidyille yhdistyksille maksetut työkorvaukset kuukausittain eriteltynä.

Eläkkeiden ja etuuksien vuosi-ilmoitustiedot ja mahdolliset korjaustiedot ovat toimistojen kyseltävissä HEKY > Etuussummat > Verotusta varten annetut tiedot.

Päivähoidontuottajien tositteet ja mahdolliset korjaustiedot ovat toimistojen kyseltävissä APKY-aloitusvalikolta kohdassa 'Maksetut työkorvaukset' valinnalla 'Verotukseen annetut tiedot'.

Tietojen korjaaminen

Vuosi-ilmoitustietoja voidaan korjata ennen verotuksen päättymistä, jos etuuden tai ennakonpidätyksen määrä muuttuu esimerkiksi takaisinperinnän vuoksi. Edellisen vuoden nettopalautukset on tehtävä huhtikuun loppuun mennessä. Maksujenhallintaryhmä voi korjata virheellisiä tietoja syyskuun loppuun saakka. Maksujenhallintaryhmä lähettää korjatuista tiedoista aina ilmoituksen myös etuudensaajalle.

1.10.4.10 Kuukausivalvonta

Kirjanpito- ja maksuliikenneryhmä tekee kuukausittain (viimeistään 10. päivä) Verohallinnolle valvontailmoituksen ennakonpidätyksistä ja lähdeveroista. Ilmoitus sisältää ilmoituskuukautta edeltävän kuukauden tiedot. Ennakonpidätys ja lähdevero maksetaan kuukausittain viimeistään maksukuukautta seuraavan kuukauden 10. päivänä.

1.10.5 Etuusmaksujen peruutukset pankista

Maksuja ei voi enää peruuttaa pankista.

1.11 Ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisuus ja oikeus saada tietoja

Tuen hakijan tulee ilmoittaa Kelan toimistolle Kelan määräämällä tavalla tuen myöntämiseksi tarvittavat seikat ja näihin liittyvät muutokset. Kunnan on ilmoitettava Kelalle päivähoitopaikan vastaanottamisesta, lakkaamisesta, laitoshoidosta sekä muista tiedossaan olevista tuen maksamiseen tai sen määrään liittyvistä seikoista. Kun kunta ilmoittaa Kelaan lapsen siirtymisestä kunnalliseen päivähoitoon, voidaan lastenhoidon tuki lakkauttaa ilman kuulemismenettelyä.

Kelalla on oikeus saada tietoja tuen ratkaisemiseen liittyvistä seikoista mm. valtion, kunnan, tai muun julkisyhteisön viranomaisilta, eläkelaitoksilta, työpaikkakassoilta, työttömyyskassoilta, työnantajilta sekä sairaaloilta tai muilta hoitolaitoksilta.

Kelalla on oikeus saada välttämättömiä tietoja tuen ratkaisemista varten rahalaitoksilta koskien tuen hakijaa ja hänen perheenjäsentään, jollei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä hakijan antamien tietojen riittävyttä tai luotettavuutta.

Kelalla on oikeus yksittäistapauksessa käyttää myös muiden etuuksien hoitamista varten saamia tietoja lastenhoidon tukea käsitellessään.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 23 §, 23 a §, 24 §

1.12 Tarkistaminen

Tarkistaminen voi kohdistua joko vain yhteen etuuden osaan tai kaikkiin kolmeen. Etuuden osat ovat hoitoraha, hoitolisä ja kuntalisä.

Yhteisiä tarkistusperusteita

Kaikkia etuuden osia voi koskea seuraavat tarkistusperusteet:

- lapsi saa kunnallisen varhaiskasvatuspaikan
- perhe muuttaa toiseen kuntaan
- perhe tai joku perheenjäsenistä muuttaa ulkomaille tai Suomeen
- toinen vanhemmista aloittaa tai lopettaa työskentelyn ulkomailta
- lapsen tai vanhemman laitoshoidon tai lapsen huostaanotto
- vanhempainpäivärahan myöntö

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki on tarkistettava, jos tukeen oikeutettu lapsi saa kunnallisen varhaiskasvatuspaikan. Tukioikeus päättyy siitä päivästä lukien, kun varhaiskasvatuspaikka on myönnetty, vaikka lapsi ei tosiasiallisesti heti aloittaisikaan varhaiskasvatuksessa.

Perheen muutto toiseen kuntaan edellyttää kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tarkistamista. Jos muutto tapahtuu kuukauden 1. päivänä, tarkistus tehdään muuttokuukauden alusta lukien. Muussa tapauksessa tarkistus tehdään muuttopäivää seuraavan kuukauden alusta lukien.

Lue lisää huostaanotosta ja laitoshoidon vaikutuksista [tästä](#).

Kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös ajalta, jolta perheellä on oikeus saada erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaista vanhempainrahaa tai äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävää isyysrahaa. Hoitoraha tulee kuitenkin yhteen sovittaa vanhempainpäivärahan kanssa ja vanhempainpäiväraha huomioida hoitolisän määrässä. Lue lisää kohdasta [Suhde muihin etuuksiin](#).

Hoitorahaa koskevia tarkistusperusteita

Esikouluikäisen hoitoraha tarkistetaan 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Tässä vaiheessa lapsesta maksettava hoitoraha muuttuu pienemmäksi, koska esikouluikäisestä lapsesta ei makseta suurempaa hoitorahaa. Kaikkien esiopetusikäisten katsotaan osallistuvan perusopetuslain tarkoittamaan esiopetukseen 1.8.-31.5. Tämän jälkeen lapsesta voi olla kesä- ja heinäkuulta oikeus suurempaan hoitorahaan.

Hoitolisää koskevia tarkistusperusteita

Hoitolisä tarkistetaan, kun hoitolisän määräytymiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia (välitarkistus) tai kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi (vuositarkistus).

Välitarkistus

Hoitolisä on tarkistettava:

- jos perheen tulot ovat nousseet vähintään 10 prosenttia
- jos perheen tulot ovat laskeneet
- jos perheeseen kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu tai
- jos tarkistamiseen on muutoin aihetta.

Näissä tilanteissa hoitolisä tarkistetaan muutosajankohdasta lukien. Hoitolisä korotetaan takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta tulojen muutoksen ilmoittamisesta. Esimerkiksi perhekoon muutos aiheuttaa tarkistamisen olosuhteiden todellisesta muutospäivästä lukien.

Esimerkki

Asiakas on ilmoittanut avoliiton 1.3 alkaen asumistukeen, mutta väestörekisterin tiedot ovat päivittyneet vasta 1.8. kotihoidon tukeen. Muutosajankohta on 1.3. alkaen, koska perhekoko on muuttunut. Hoitolisä tarkistetaan 1.3. alkaen perhekoon sekä tulojen muutoksen vuoksi.

Esimerkki

Asumistuesta tulee tarkistettava asia impulssi, koska asumistuessa on ruokakunnan tulot nousseet 400 euroa. Hoitolisätulot on arvioitu ensimmäisen palkkalaskelman perusteella 1200 euroksi 1.2. alkaen. Palkkatulon määrä on asumistuen tietojen perusteella 1600 euroa. Asumistuki on tarkistettu 1.6. alkaen 1600 euron palkkatuloilla. Selvitä, milloin palkkatulon määrä on muuttunut. Tee hoitolisään tarkistus muutosajankohdasta eteenpäin.

Jos henkilön tulot vaihtelevat eikä tulojen muutokselle ole osoitettavissa selvää ajankohtaa, huomioidaan muuttuneet tulot seuraavassa vuositarkistuksessa tai muun olosuhdemuutoksen vuoksi tehtävässä tarkistuksessa. Jos tulojen nousu tai lasku johtuu esim. työpaikan tai työtehtävien muutoksesta, tehdään tarkistus muutosajankohdasta lukien. Sen sijaan jos henkilön keskimääräiset tulot vaihtelevat esim. vuorotyölisien ja ylitöiden mukaan, ei selvää tulojen muutosajankohtaa yleensä ole löydettävissä.

Esimerkki

Hoitolisätulot on ensimmäisessä ratkaisussa arvioitu 1500 euroksi. Vuositarkistuksessa palkkatulon määräksi ilmoitetaan 1750 euroa. Selvää tulojen muutosajankohtaa ei ole, koska työnantaja on edelleen sama. Ensimmäistä päätöstä ei tarvitse oikaista, koska ratkaisu on annettu ratkaisuhetken tiedoilla ja on oikein.

Esimerkki

Perheen isä saa uuden työpaikan 15.4. Perhe muuttaa isän työn vuoksi toiseen kuntaan. Perhe saa kotihoidon tuen hoitolisää. Kotihoidon tuki tulee tarkistaa 15.4. alkaen tulojen muutoksen vuoksi ja 1.5. alkaen uuden kotikunnan perusteella.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 6 a §

Vuositarkistus

Hoitolisä tarkistetaan, kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi. Vuositarkistuskirjeet lähetetään eräajolla. Vuositarkistuksesta on yleensä annettava päätös. Jos hoitolisään vaikuttavat tulot ovat muuttuneet, ratkaisu tehdään tulojen muutosajankohdasta lukien (tulojen laskiessa kuitenkin hakuajan puitteissa eli enintään kuudelta kuukaudelta takautuen). Jos tulot ovat muuttuneet, mutta muutosajankohtaa ei ole löydettävissä, ratkaisu tehdään vuositarkistuspäivästä lukien.

Lue tarkemmat ohjeet yrittäjän tulojen [vuositarkistuksesta](#).

Lue myös, mitä vuositarkistuksesta kerrotaan teknisessä ohjeessa.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 6 a §

Vuositarkistuksen tekeminen muun tarkistuksen yhteydessä

Joissain tilanteissa välitarkistuksen yhteydessä huomataan, että hoitolisän vuositarkistus olisi myös tehtävä lähitulevaisuudessa. Tässä tilanteessa tee vuositarkistus samassa yhteydessä välitarkistuksen kanssa.

Esimerkki

Tuen saaja ilmoittaa, että perheen yksi lapsi on aloittanut kunnallisen varhaiskasvatuksen. Etuus pitää tarkistaa tämän vuoksi. Huomaat, että hoitolisän vuositarkistukseen on 3 kuukautta. Pyydä vuositarkistusta varten perheen tuloseelvitykset. Tee hoitolisän vuositarkistus samassa yhteydessä välitarkistuksen kanssa.

Esimerkki

Perheen kotihoidon tukeen tehdään välitarkistusta kotikunnan muuttumisen vuoksi. Samassa yhteydessä hakija ilmoittaa, että perheen tulot eivät

ole muuttuneet. Hoitolisän vuositarkistukseen on 7 kuukautta. Vie erityisperusteisiin poikkeuksellinen vuositarkistusaika. Vuositarkistuskirje lähtee tällä perusteella.

Esimerkki

Tulorekisteristä on tullut palkkatuloimpulssi, koska hakijan aiemmin työtön puoliso on aloittanut palkkatyön. Edellinen tarkistus on tehty 9 kuukautta sitten. Tee hoitolisän vuositarkistus samalla, kun tarkistat hoitolisän puolison palkkatulon vuoksi.

Jos edellisen vuositarkistuksen tekemisestä olisi tässä tapauksessa kulunut esimerkiksi vain 4-5 kuukautta, ei muita tuloja olisi ollut tarpeen tarkistaa. Tällaisessa tilanteessa erityisperusteisiin olisi voitu viedä poikkeuksellinen vuositarkistusaika, jonka perusteella vuositarkistuskirje olisi lähtenyt asiakkaalle.

Päätöksen antaminen Kelassa olevien tietojen perusteella

Joissain tilanteissa asiakas ei vastaa vuositarkistuskirjeeseen, eikä ole toimittanut mitään tietoja tuloista. Näissä tilanteissa etuusoikeutta on useimmiten vielä jäljellä pidemmän aikaa eikä hoitolisän lakkauttaminen ole sen vuoksi ajankohtaista. Toimi seuraavasti:

- selvitä asiakkaan kokonaistilanne
 - onko asiakkaalla/perheellä muita etuuksia maksussa
 - jos asiakas/perhe on tuloton, anna vuositarkistuspäätös Kelassa olevien tietojen perusteella
 - jos asiakkaalla/perheellä on tuloina vain Kelan maksamia etuuksia, anna vuositarkistuspäätös Kelassa olevien tietojen perusteella
 - lisää päätökseen fraasi WHC37, miten tulot on huomioitu.

Vuositarkistuksesta ei anneta päätöstä

Kun hoitolisän maksua on jäljellä enää korkeintaan 3 kuukautta, eikä asiakas vastaa vuositarkistuskirjeeseen, hoitolisän maksua voidaan jatkaa vanhoilla tiedoilla etuusoikeuden päättymiseen asti. Näissä tilanteissa ei anneta päätöstä, poista vain maksuste, jotta etuuden maksaminen voi jatkua.

Esimerkki

Asiakkaan etuusoikeutta on jäljellä kolme kuukautta. Asiakas vastaa vuositarkistuskirjeeseen ja toimittaa Kelaan tiedot pienentyneistä tuloista. Asiakas on vastannut vuositarkistuskirjeeseen, joten käsittele tapaus normaalisti ja anna hoitolisästä päätös uusilla tiedoilla. Alentuneet tulot huomioidaan enintään kuudelta kuukaudelta takautuvasti.

Kuntalisä

Kuntalisä voi tulla tarkistettavaksi, jos kunta muuttaa kuntalisäsopimuksen ehtoja. Kuntalisäsopimusten ehtojen muutokset hoidetaan keskitetysti Etuuspalvelujen lakiyksikön perhe-etuusryhmässä ja Etuuspalvelujen kehittämissyksikön perheryhmässä.

1.12.1 Vanhempainpäivärahan myöntö

Kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös ajalta, jolta perheellä on oikeus saada erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaista vanhempainrahaa tai äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävää isyysrahaa. Hoitoraha tulee kuitenkin yhteen sovittaa vanhempainpäivärahan kanssa ja vanhempainpäiväraha huomioida hoitolisän määrässä. Lue lisää kohdasta [Suhde muihin etuuksiin](#).

1.13 Liikamaksu

Lastenhoidon tuen liikamaksu syntyy tarkistus- tai lakkautusratkaisun yhteydessä. Lastenhoidon tuen takaisinperintä kohdistetaan aina hakijaan.

1.13.1 Takaisinperintä

Kaikille etuuksille yhteinen Takaisinperintä-ohje.

1.13.2 Kv-säännökset

Liikamaksut ja asetus 883/2004 ja täytäntöönpanoasetus 987/2009

Asetuksen 883/2004 84 artiklassa sekä täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 kolmannessa luvussa (71-85 artiklassa) ovat etuuksien kuittaamista ja takaisinperintää koskevat säännökset. Täytäntöönpanoasetuksen mukaisesti liikaa tai aiheettomasti maksettujen etuuksien periminen suoritetaan ensisijaisesti kuittaamalla jäsenvaltioiden laitosten välillä. Jos kuittaminen ei onnistu, ryhdytään varsinaiseen takaisinperintämenettelyyn.

Toinen EU-maa voi pyytää Suomea ja Kelaä perimään heidän velkaansa Suomessa asuvalta velalliselta ja vastaavasti Kela voi pyytää toista EU-maata perimään Kelan avoimen velan kyseisessä maassa asuvalta velalliselta.

Lue tarkempia tietoja EU-asetuksen 883/2004 mukaisesta perinnästä ja kuittaamisesta erillisestä ohjeesta.

1.14 Päätöksen oikaisu ja poistaminen

Kaikille etuuksille yhteinen Päätöksen oikaisu ja poistaminen.

1.15 Lakkauttaminen

Lastenhoidon tuet lakkautetaan, jos edellytyksiä niiden maksamiselle ei enää ole. Tuen lakkauttaminen merkitsee koko tuen maksamisen päättymistä. Syitä tuen lakkauttamiselle voi olla esimerkiksi:

- kunnallinen päivähoito
- huostaanotto
- laitoshoido
- ulkomaille muutto
- kuolema

Muussa tapauksessa tukeen tehdään [tarkistus](#). Jos muutos koskee vain perheen yhtä lasta ja tuen maksaminen muiden lasten osalta jatkuu, tehdään tarkistusratkaisu.

Lastenhoidon tuki voidaan lakkauttaa asiakkaan omasta suullisesta tai kirjallisesta pyynnöstä. Lastenhoidon tuki voidaan lakkauttaa myös takautuen.

Lue lisää lastenhoidon tukien myöntämisedellytyksistä:

- [Kotihoidon tuki](#)
- Yksityisen hoidon tuki

1.15.1 Kv-säännökset

Viitekausi

[Asetus 987/09 59 artikla](#)

Jos sovellettava lainsäädäntö ja/tai toimivalta myöntää perhe-etuuksia vaihtuu jäsenvaltioiden välillä kesken kalenterikuukauden, maksaa se laitos, joka maksoi etuudet kuukauden alussa, etuudet kyseisen kuukauden loppuun saakka riippumatta siitä, mikä etuuksien maksupäivä on. Laitoksen tulee ilmoittaa toisen jäsenvaltion laitokselle päivämäärä, jolloin se lakkaa maksamasta perhe-etuuksia (SEDit F001-F002). Toisen jäsenvaltion laitos alkaa maksaa etuuksia tuosta päivästä.

[Asetus 574/72 10 a artikla, liite 8](#)

Jos palkattuun työntekijään sovelletaan samana maksukautena kahden jäsenvaltion lainsäädäntöä, vastuu perhe-etuuksien maksamisesta siirtyy tai muuttuu sinä päivänä, jona muutos tapahtuu.

Kun jäsenmailla on samat maksukaudet, ne ovat voineet sopia, että vastuu siirtyy tietyn viitekauden vaihteessa. Muiden paitsi Tanskan ja Italian kanssa käytetään yhden kalenterikuukauden viitekautta. Perhe-etuusvastuu siirtyy muiden maiden kesken muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta. Suomen ja Irlannin sekä Suomen ja Kreikan kohdalla ei ole nimenomaista mainintaa viitekaudesta, mutta käytännössä kalenterikuukautta voitaneen käyttää näidenkin maiden kanssa.

1.16 Muutoksenhaku

Kaikille etuuksille yhteinen Muutoksenhaku-ohje.

1.17 Kunnan rahoitus

Kustannukset

Kunnat rahoittavat maksetusta tuesta aiheutuvat kustannukset kokonaisuudessaan. Kela vastaa kuitenkin itse toimintamenoistaan. Tuen maksava kunta määräytyy sen mukaan, missä hakijalla on kotikunta kunkin kuukauden 1. päivänä. Jos tukeen oikeutettu oleskelee opiskelun, työn tai vastaavien seikkojen johdosta muussa kuin kotikunnassaan, vastaa kustannuksista kuitenkin oleskelukunta. Tarkoitus on, että se kunta, jossa lapsi oleskelee, ja jossa hän myös käyttäisi kunnan järjestämää varhaiskasvatusta, on myös tuen kustantaja.

Valtio vastaa kuitenkin niistä kustannuksista, jotka johtuvat lapsen oleskelusta toisessa EU/ETA-maassa ja perustuvat EY-asetukseen 883/2004. Lue lisää valtion kustannusvastuusta EY-asetuksen soveltamistilanteissa kohdasta etuuden määräytymisperusteiden kohdasta Kv-säännökset.

Ennakot

Lain mukaan Kelan tulee ilmoittaa kuukauden 15. päivään mennessä kunnalle sen kuukauden viimeisenä päivänä maksettavien tukien yhteismäärä. Kuntien laskut muodostetaan eräajolla noin kuukauden 10. päivä.

Lue enemmän teknisistä ohjeista Kuntien laskutus.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 9 §, 10 § ja 24 § 1 mom